

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
ЛЬВІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ**

**«ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ
В УКРАЇНІ – 2022.
АНТИКОРУПЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ»**

**Матеріали доповідей
Наукового семінару до дня спеціаліста-правника
(м. Львів, 10 жовтня 2022 р.)**

Львів 2022

*Затверджено до друку Вченою радою Львівського інституту ПрАТ
«ВНЗ «МАУП»
(протокол № 04/22/23 від 30 жовтня 2022 р.)*

УДК 340
П 781

Проблеми державотворення в Україні – 2022. Антикорупційна діяльність : матеріали доповідей Наукового семінару до дня спеціаліста-правника (м. Львів, 10 жовтня 2022 р.). Львів : Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП», 2022. 175 с.

Збірник містить тези доповідей, які були оприлюднені на Науковому семінарі до дня спеціаліста-правника «Проблеми державотворення в Україні – 2022», який відбувся 10 жовтня 2022 р. у Львівському інституті Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом».

Збірник розрахований на наукових, науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів, наукових установ, студентів, аспірантів, практичних працівників.

Відповідальний за випуск:

заступник директора Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»
Лелик Л. І.

УДК 340
П 781

Повну відповідальність за зміст поданого матеріалу несуть автори

© Львівський інститут
ПрАТ «ВНЗ «МАУП», 2022

***Шановні гості, дорогі співробітники,
учасники Наукового семінару !***

Раді вітати Вас на засіданні Наукового семінару до дня спеціаліста-правника «Проблеми державотворення в Україні – 2022. Антикорупційна діяльність» у Львівському інституті Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом». Від імені адміністрації Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП» я сердечно вітаю всіх учасників. Складаю подяку всім тим, хто своєю активною працею долучився до того, щоб цей науковий захід відбувся на високому науковому й організаційному рівнях.

Вже стало доброю традицією проведення Наукового семінару в стінах нашого Інституту. Всі наші зусилля направлені на плекання науково обдарованої молоді, адже саме вона є тією рушійною силою, яка може вивести розвиток держави на якісно новий рівень, і у правовому, соціально-економічному, науковому, культурному, освітньому напрямку. Нам приємно, що до даного наукового заходу щороку долучаються фахівці в галузі юриспруденції, педагоги, представники наукової еліти. Уся наша команда – колектив Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП» переконані, що інтелект – найцінніший скарб нашої держави.

Недоліки та прогалини чинного законодавства вимагають термінового вирішення, а результати наших наукових досліджень в юридичній науці можуть слугувати надійним ґрунтом для ефективних реформ у цій сфері. Наука розвивається та потребує подальшого обговорення проблем та фундаментальних питань права, історико-теоретичних та філософських проблем юридичної науки, проблем та перспектив розвитку галузей права в Україні, питань удосконалення законодавства, перспектив правових реформ, становлення та розвитку основних державних інститутів, економічних перспектив розвитку суспільства в умовах формування ринкових відносин та становлення правової держави, філософсько-правових та психологічних проблем реалізації правових норм в умовах сьогодення. Сподіваємось, що в процесі роботи Наукового семінару знайдуть своє вирішення актуальні на даний час проблеми юридичної науки.

Бажаю нам плідної праці та інтелектуального задоволення, радості від зустрічі з однодумцями, наукових звершень.

**Заступник директора
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»
кандидат економічних наук, доцент,
професор МКА Лелик Л. І.**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

Магас Н. В.

к.е.н, доц.,

заступник завідувача

кафедри менеджменту, економіки та туризму

Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

Федишин Г. В.

старший викладач кафедри

кафедри менеджменту, економіки та туризму

Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Соціально-економічний розвиток в першу чергу залежить від вміння генерувати нові знання, їх використовувати та адаптовувати до нових умов функціонування. Знання є основою для розвитку економіки, впровадження інновацій, технологічного прогресу та соціального збагачення суспільства.

У світі сформована інноваційна модель суспільного розвитку, основна ідея якої полягає у максимальному сприянні появи нових знань та вмінь, які повинні проявлятися у таких сферах, як освіта, наука, технології, виробництво тощо. Науковцями доведено на практиці, що 85 % приросту ВВП залежить від впровадження нових знань, вмінь та навиків у господарську діяльність суб'єктів господарювання. В Україні проводяться процеси широкого використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, створення нових знань, вміння користуватися інформацією та її використовувати за призначенням, виробництві нових товарів та наданні послуг, навчитися повною мірою використовувати потенціал кожного працівника для підвищення рівня життя населення та сталого розвитку країни.

На переломі століть ХХ та ХХІ управління знаннями управління знаннями, економіка знань відіграє ключову роль у життєдіяльності

суб'єктів господарювання, їхній конкурентоспроможності, завоювання лідируючих позицій серед конкурентів, виходу на нові ринку збуту на локальному, національному та міжнародному рівні. Знання, вміння їх примножувати та використовувати в кінцевому підсумку визначають переможців у складній конкурентній боротьбі, інтернаціоналізації світових ринків та глобалізації економік світу. Використання нематеріальних активів підприємствами та розуміння того, що саме інтелектуальний потенціал працівників є запорукою успішної діяльності, прибутковості, конкурентоспроможності, постійного розвитку та удосконалення.

Науковці виділяють три основні чинники впливу на процеси економіки знань (рис. 1).

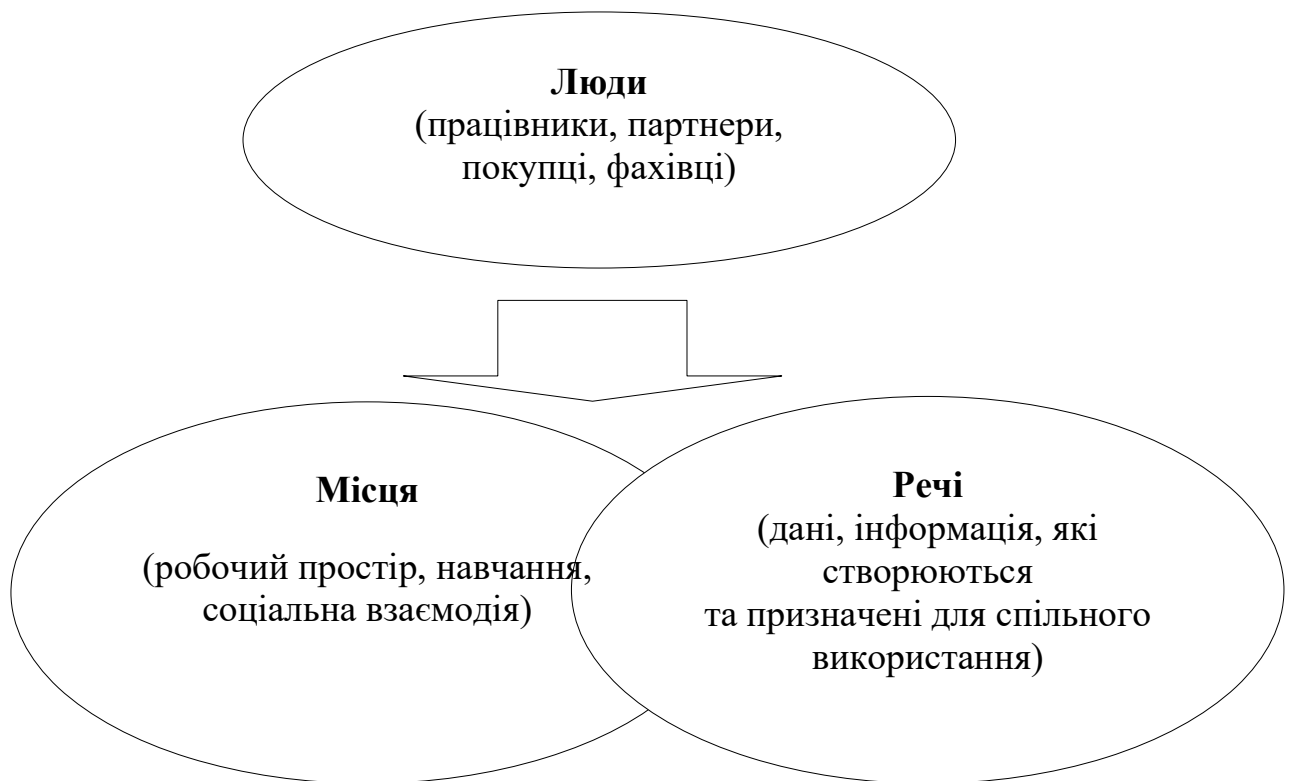

Рис. 1.1. Чинники впливу на розвиток економіки знань

Люди – це основний рушійний механізм розвитку суспільства, світу у всіх напрямках діяльності людства. Вміння управляти знаннями, генерувати нові ідеї, їх втілювати у життя, використовувати інтелектуально-кадровий потенціал у повній мірі. Умови невизначености

надають можливість людині аналізувати, вивчати, примножувати, створювати знання завдяки своїм інтелектуальним можливостям та продуктивності праці (бажання до самонавчання, самоменеджменту, трудової та професійної дисципліни, соціального розвитку, кар'єрного зростання, фінансової незалежності).

Першочергою основою економіки знань є базові знання та вміння, які необхідно примножувати, розуміння необхідності системного навчання, дисципліни, створення умов та доступу до навчання.

До характерних рис економіки знань можна віднести наступне:

- знання є основним чинником розвитку як на мікро, макро та мегарівні;
- підвищення значення наукомістких галузей в економічному зростанні;
- інтенсифікація впровадження інноваційних технологій, виникнення нових сфер діяльності та професій, пов'язаних з генеруванням та управлінням знаннями;
- розвиток системи захисту інтелектуальної власності, активізація використання новітніх інформаційних технологій, зростання ролі інтелектуального капіталу, розвиток освітньої та науково-дослідної діяльності, виникнення та розвиток інфраструктури знань.

Люди навчаються та шукають можливості використовувати у практичній діяльності здобутий досвід, за допомогою нових вмінь та знань покращити фінансовий стан суб'єктів господарювання та досягнути ключових цілей діяльності бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Світлична В. Л. Теоретичний базис нової парадигми суспільства – економіки знань. URL : <https://economics.opu.ua/files/archive/2015/No3/184-193.pdf>

2. Стояненко І. В. Формування економіки знань як реальність та необхідність сьогодення. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1230>

3. Турчіна С. Г. Розвиток економіки знань в умовах інтеграції України до світового господарства. URL : http://www.visnykeconom.uzhnu.uz.ua/archive/13_2_2017ua/31.pdf

Оліховська М. В.,

*к.е.н., доц., зав. каф. менеджменту, економіки та туризму
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ» МАУП»*

Дяковська О. Є.,

*студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 073 «Менеджмент»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ» МАУП»*

Москаль З. В.,

*студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 073 «Менеджмент»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ» МАУП»*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В МЕДИЧНІЙ ГАЛУЗІ

За сучасних умов бурхливого науково-технічного прогресу у світі, українсько-російської війни, пост-ковідного періоду, жорсткої конкуренції суб'єктів підприємництва, зокрема у медичній сфері, особливості розвитку медичного бізнесу відіграють дедалі важливішу роль.

Реалізація лікарсько-медичних засобів (дистрибуція) являє собою діяльність щодо закупівлі, транспортування, зберігання та продажу лікарських та медичних для подальшої їх підприємством. реалізації. Підприємства торгівлі лікарськими засобами та виробами медичного призначення повинні спеціалізуватися на комерційному посередництві у встановленні господарських зв'язків між підприємствами – виробниками лікарських засобів та виробів медичного призначення та покупцями, а також на закупівлі і продажу лікарських засобів та виробів медичного призначення зі складів і наданні супутніх послуг при цьому забезпечуючи належні споживчі якості виготовленої продукції [4, с. 66].

Тому, у наш динамічний час управління сучасним фармацевтичним закладом є досить складною роботою, яку можуть виконувати лише фахівці нової генерації озброєні найсучаснішими знаннями. Фахівці в галузі менеджменту повинні вміти виконувати функції планування,

організації, координації, мотивації, контролю праці робітників організації для досягнення певних цілей.

Міжнародна організація споживачів – Консумерський інтернаціонал (Consumers International, CI), що представляє інтереси споживачів у всьому світі і членами якої є понад 220 організацій з 115 країн світу визнав такі права споживачів:

- право на задоволення основних потреб означає право на основні (базові) товари і послуги, які забезпечують виживання адекватне харчування, одяг, житло, санітарні умови, охорону здоров'я, освіти;

- право на безпеку означає право бути захищеним від продуктів, виробничих процесів і послуг, шкідливих для здоров'я або життя. Воно передбачає піклування як про повсякденні, так і про довгострокові інтереси споживачів;

- право на інформованість означає право отримувати відомості, необхідні для того, щоб робити обґрунтований вибір або приймати потрібне рішення. Споживачі повинні бути забезпечені інформацією, яка дозволяє їм діяти розумно і відповідально. Вони також повинні бути захищені від неточних або таких, що вводять в оману рекламних відомостей, розміщених в об'явах, на етикетках, упакованні або розповсюджуваних іншими методами;

- право вибору означає право мати доступ до різноманітних товарів і послуг, які продаються за конкурентними цінами, а у випадку монопольної торгівлі – мати за справедливої ціни гарантію задовільної якості;

- право бути вислуханим означає право споживача відстоювати свої інтереси і спонукати урядові й інші органи, що здійснюють державну політику, брати їх до повного і співчутливого розгляду при формуванні і здійсненні економічних та інших напрямків політики. Це право передбачає представництво у вказаних органах, а також участь в розробленні продуктів і послуг до того, як їх почнуть виробляти або реалізовувати;

- право на відшкодування означає право на задоволення обґрунтованих претензій, тобто право отримувати компенсацію у випадку придбання неякісних товарів або отримання незадовільних послуг, а також користуватися прийнятними формами правової допомоги для задоволення як серйозних, так і дрібних претензій;

- право на споживчу освіту означає право на набуття знань і навиків, які дозволяють споживачеві постійно, протягом всього життя підвищувати освіченість в частині відстоювання своїх прав споживача, а також впливу на сфери виробництва та реалізації товарів і послуг;

- право на здорове навколишнє середовище означає право на фізичне оточення, яке здатне підвищувати якість життя. Воно передбачає захист від небезпек, над якими окрема особа не має контролю. Воно визнає необхідність захищати і поліпшувати навколишнє середовище для нинішнього і майбутніх поколінь [11].

Беручи до уваги інтереси та потреби споживачів у всьому світі, особливо у країнах, що розвиваються, визнаючи, що споживачі часто знаходяться у нерівному становищі з погляду економічних умов, рівня освіти та купівельної спроможності та враховуючи, що споживачі повинні мати право на доступ до безпечних товарів, а також важливість сприяння справедливому, рівноправному та стійкому економічному та соціальному розвитку 1985 року було прийнято «Керівні принципи ООН для захисту інтересів споживачів», ухвалені Генеральною Асамблеєю ООН (резолюція XXXIX сесії Генеральної Асамблеї ООН № 248 від 09.04.1985 р.), метою яких визначено:

- сприяти країнам у встановленні та подальшому забезпеченні належного захисту свого населення як споживачів;

- сприяти створенню структур виробництва та розподілу, здатних задовольняти потреби та запити споживачів;

- заохочувати високий рівень етичних норм поведінки причетних до виробництва та розподілу товарів та послуг для споживачів;

- сприяти країнам у боротьбі зі шкідливою діловою практикою всіх підприємств на національному та міжнародному рівнях, яка негативно відбивається на споживачах;

- сприяти створенню незалежних груп споживачів;

- розширювати міжнародне співробітництво в галузі захисту інтересів споживачів;

- сприяти створенню ринкових умов, що надають споживачам більший вибір за нижчих цін.

Уряди повинні розробляти, укріплювати або продовжувати активну політику захисту інтересів споживачів з урахуванням викладених нижче керівних принципів. При цьому кожний уряд повинен визначити свої власні першочергові завдання в галузі захисту інтересів споживачів, відповідно до економічних і соціальних умов країни та потреб свого населення, а також з урахуванням витрат і переваг намічених цілей.

Ці керівні принципи направлені на задоволення таких законних потреб:

- а) захист споживачів від шкоди їх здоров'ю та безпеці;

- б) сприяння економічним інтересам споживачів і захист цих інтересів;

- в) доступ споживачів до інформації, необхідної для компетентного вибору, відповідно до індивідуальних запитів та потреб;

- г) просвіта споживачів;

- г) наявність ефективних процедур розгляду скарг споживачів;

- д) свобода створювати споживчі та інші відповідні групи або організації та можливість для таких організацій висловлювати свою думку в процесі прийняття рішень, що порушують їх інтереси [19, с. 13].

Водночас урядам належить розробляти політику та завдання, створювати (або) зберігати належну інфраструктуру для розроблення, здійснення та контролю політики захисту інтересів споживачів. Особливу увагу слід приділяти забезпеченню того, щоб заходи щодо захисту інтересів споживачів проводились на благо всіх верств населення, особливо сільського.

Всі підприємства повинні дотримуватися норм відповідних законів і постанов тих країн, в яких вони ведуть справи та положень міжнародних вимог щодо захисту інтересів споживачів, ухвалених компетентними органами влади відповідної країни.

Розробляючи політику захисту інтересів споживачів, належить враховувати потенційну позитивну роль університетів, а також державних і приватних дослідницьких установ [6].

Розгляньмо керівні принципи, що повинні застосовуватись як до місцевих, так і до імпортованих товарів і послуг.

Таблиця 1

Керівні принципи ООН для захисту інтересів споживачів

1.	Фізична безпека
2.	Сприяння економічним інтересам споживачів і захист цих інтересів
3.	Норми безпечності та якості споживчих товарів і послуг
4.	Система розподілення основних споживчих товарів і послуг
5.	Заходи, що дозволяють споживачам отримати компенсацію
6.	Програми просвіти та інформування
7.	Заходи, що стосуються конкретних галузей

Фізична безпека. Належна політика повинна забезпечувати, щоб товари були безпечними як при їх призначеному, так і іншому, можливному використанні. Ті, хто відповідає за вихід товарів на ринок, зокрема постачальники, експортери, імпортери, роздрібні торговці та інші, повинні забезпечувати, щоб ці товари, знаходячись у них, не ставали небезпечними через неправильний обіг або зберігання.

Споживачів необхідно інструктувати про правильне використання товарів та інформувати про можливий ризик при призначеному або іншому, можливному використанні. Належна політика повинна забезпечувати, щоб виробники або розподільвачі, якщо їм стало відомо про виникнення непередбаченої небезпеки вже після виходу товару на ринок, негайно повідомляли про це відповідні органи влади і, у разі необхідності, громадськість; у випадку виникнення серйозного дефекту у будь-якому товарі виробники та/або розподільвачі повинні вилучити його з обігу та ліквідувати дефект, або замінити, або запропонувати інший товар; якщо в розумні строки це зробити неможливо, споживачеві має бути виплачена відповідна компенсація.

Сприяння економічним інтересам споживачів і захист цих інтересів.

Політика урядів повинна бути направлена на певні напрямки:

- надання споживачам можливості максимально вигідно використовувати свої економічні можливості;
- забезпечення задовільних технічних та експлуатаційних характеристик, належних методів розподілення, добросовісної ділової практики, інформативного маркетингу та ефективного захисту проти практики, яка може порушувати інтереси споживачів та здійснення вибору при купівлі.

Урядам належить:

- активізувати свої зусилля щоб запобігати практиці, що шкодить економічним інтересам споживачів, через забезпечення того, щоб

виробники, розподілювачі та інші особи, які беруть участь у наданні товарів та послуг, додержувались встановлених законів і обов'язкових норм;

- заохочувати організації споживачів до контролю за такою згубною практикою як фальсифікація харчових продуктів, неправдиві або оманливі заяви з метою збуту товарів та обман споживачів у сфері обслуговування;

- заохочувати добросовісну та ефективну конкуренцію, щоб забезпечити споживачам найширший вибір товарів і послуг за мінімальною ціною.

Споживачі повинні бути захищені від таких зловживань як односторонні типові контракти, неврахування (невключення) основних прав у контрактах та незаконні умови кредитування. Рекламна та торговельна практики мають відповідати принципу справедливого обслуговування споживачів і правовим вимогам. Урядам належить:

- заохочувати всі відповідні сторони до участі у вільному обміні правдивою інформацією щодо всіх аспектів споживчих товарів;

- заохочувати розроблення та використання діловими колами у співробітництві з організаціями споживачів кодексів маркетингу та іншої ділової практики задля забезпечення належного захисту інтересів споживачів;

- регулярно проводити огляди законодавства, яке стосується одиниць мір і вагів, та оцінювати адекватність механізму контролю за його додержанням.

Норми безпечності та якості споживчих товарів і послуг вимагають дотримання наступних функцій:

- розробляти або сприяти розробленню та використанню на національному і міжнародному рівнях добровільних та інших норм безпечності та якості товарів і послуг та відповідно їх популяризувати;

- заохочувати перевірки та видання свідоцтв про безпечність, якість і технічні характеристики основних споживчих товарів та послуг.

Коли через місцеві економічні умови будь-яка норма є слабшою за загально визнані міжнародні норми, повинні докладатися всі можливі зусилля для скорішого посилення цієї норми.

Система розподілення основних споживчих товарів і послуг.

Урядам належить розглянути:

- прийняття або продовження політики, направленої на ефективне розподілення товарів і послуг для споживачів;

- питання про конкретну політику для забезпечення розподілення основних товарів і послуг там, де воно стає складним, що може відбуватися, зокрема, у сільських районах (допомога зі створення відповідних складських та торговельних мереж у сільських центрах, стимулювання розвитку споживацької самопомоги та ефективніший контроль за умовами надання основних товарів і послуг у сільських районах);

- заохочення, особливо у сільських районах, створення споживчих кооперативів та пов'язаних з ними торговельних установ і розповсюдження інформації про них.

Заходи, що дозволяють споживачам отримати компенсацію:

- підтримувати прийняття правових та/або адміністративних заходів, що дозволяють споживачам отримати компенсацію через застосування офіційних або неофіційних процедур;

- заохочувати всі підприємства розв'язувати конфлікти із споживачами справедливо, оперативно і неофіційно та заохочувати створення добровільних механізмів (консультативні послуги та неофіційні процедури розгляду скарг). Споживачам належить надавати інформацію про наявні процедури отримання компенсації та розв'язання інших конфліктів.

Урядам належить розробляти та заохочувати розроблення загальних програм просвіти та інформування споживачів з урахуванням культурних традицій населення.

Мета подібних програм – забезпечення можливості для населення діяти як розбірливі споживачі, здатні компетентно вибирати товари та послуги і обізнані зі своїми правами та обов'язками.

Просвіта споживачів повинна стати невіддільною частиною основної програми навчання у системі освіти, переважно як один з розділів навчальних дисциплін.

Програми просвіти та інформування споживачів повинні охоплювати такі важливі аспекти захисту інтересів споживачів:

- здоров'я, харчування, запобігання захворюванням, що спричинюють харчові продукти;
- безпеки, пов'язані з продуктами;
- маркування товарів;
- відповідне законодавство про механізм компенсації та установи і організації щодо захисту прав споживачів;
- інформація про одиниці мір та вагів, ціни, якість, умови кредитування та наявність товарів першої необхідності;
- при необхідності – забруднення навколишнього середовища. Уряди повинні заохочувати організації та інші зацікавлені групи, зокрема засоби масової інформації, створювати просвітні та інформаційні програми, особливо для груп споживачів з низьким рівнем доходів.

При розробленні національної політики та планів урядам належить враховувати необхідність забезпечувати всім споживачам продовольчу безпеку, а також підтримувати та застосовувати норми Продовольчого кодексу Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН і Всесвітньої організації охорони здоров'я, інші міжнародні продовольчі норми, в галузі водопостачання, забезпечення питної водою та санітарії –

розробляти, продовжувати та укріпляти національну політику та плани для поліпшення забезпечення питною водою, розподілення, а також підвищення її якості, щодо лікарських препаратів – розробляти належні норми, положення та відповідні системи для забезпечення якості та належного використання, особливо враховувати діяльність та рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я, що стосуються лікарських препаратів.

Керівні принципи свідчать, що захист прав споживачів має неабияке значення для соціально-економічного розвитку країн. Слід звернути увагу на той факт, що споживачі переважно знаходяться в нерівному становищі з погляду економічних умов, рівня освіти і купівельної спроможності. Ці принципи покладено в основу прийнятого 12 травня 1991 р. Закону України «Про захист прав споживачів» [10].

Готуючись прийняти правила функціонування Євросоюзу, не треба забувати, що відповідно до міжнародного законодавства і практики (насамперед до Керівних принципів захисту прав споживачів, прийнятих Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй), цивілізовані країни у всіх сферах діяльності повинні дотримуватися принципу пріоритетності прав споживачів, сприяти підвищенню ролі споживача у суспільстві. Такий підхід є умовою розвитку внутрішнього ринку, що надто актуально в Україні, а також впливає на міжнародний імідж нашої держави.

Список використаної літератури:

1. Громовик Б. П. Організація роботи аптек. Вінниця : Нова книга, 2003. 240 с.
2. Менеджмент і маркетинг у фармації : підручник / Б. П. Громовик, Г. Д. Гасюк, О. Р. Левицька та ін. ; за ред. Б. П. Громовика. Київ : Медицина, 2008. 752 с.
3. Менеджмент та маркетинг у фармації : навч.-метод. посіб. / уклад. О. Г. Чирва, О. В. Гарматюк ; МОН України, Уман. Держ. пед. ун-т ім.

- П. Тичини. Умань : Візаві, 2018. 217 с.
4. Менеджмент у фармації. Модуль 1 : навч.-метод. посіб. / В. О. Демченко, Н. О. Ткаченко, Н. М. Червоненко, Т. П. Зарічна ; за ред. Є. Г. Книша. Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. 107 с.
 5. Про Загальнодержавну програму адаптації Законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 березня 2004 року № 1629-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2004. № 29. Ст. 367. (дата звернення : 07.10.2022 р.).
 6. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів) : Постанова КМУ від 30 листопада 2016 р. № 929. (дата звернення : 07.10.2022 р.).
 7. Про захист прав споживачів : Закон України від 12 травня 1991 року № 1023-XII. *Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР)*. 1991. № 30. Ст. 379. (дата звернення : 07.10.2022 р.).
 8. Про лікарські засоби : Закон України від 4 квітня 1996 р. № 123/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 22. Ст. 86. (дата звернення : 07.10.2022 р.).
 9. Про підприємництво : Закон України від 7 лютого 1991 р. № 698-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 14. Ст. 168. (дата звернення : 07.10.2022 р.).
 10. Про рекламу : Закон України від 3 липня 1996 року № 270/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 39. Ст. 181. (дата звернення : 07.10.2022 р.).
 11. Про стандартизацію : Закон України від 5 червня 2014 р. № 1315-VII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 31. Ст. 1058. (дата звернення : 07.10.2022 р.).
 12. Сафонов Ю. М., Борщ В. І. Стратегічний менеджмент закладів охорони здоров'я: загальні принципи та особливості застосування в галузі охорони здоров'я України. *Актуальні проблеми економіки*. 2019. № 8 (218). С. 62-69.

Оліховський В. Я.

*к.е.н., доц. каф. менеджменту, економіки та туризму
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Магурчак О. Т.

*студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 073 «Менеджмент»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Марцинюк Ю. В.

*студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 073 «Менеджмент»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сьогодні, головна задача для підприємств різних форм власності – пошук ефективних засобів управління працею, які забезпечують активізацію людського чинника. Вирішальним причинним чинником результативності діяльності людей є їх мотивація. Важливе значення чинника мотивації обумовлене нинішніми умовами функціонування підприємств, які характеризуються низьким рівнем технічного забезпечення виробничих процесів, нестачею у підприємствах обігових коштів та низькою зацікавленістю працівників у результатах своєї праці.

Відзначимо, що спрямованість мотивації та стимулювання однакова, а відмінність між ними обумовлена формами їх застосування у межах певних кваліфікаційних ознак (табл. 1). Таким чином термін «стимулювання праці» знаходиться у межах «мотивації праці».

Але не зважаючи на однакову спрямованість процесів мотивації і стимулювання на розвиток підприємства, ці терміни не є тотожними. При розробці заходів удосконалення організації праці на підприємстві найбільш доречним є підхід, коли керівництвом одночасно розробляється та взаємоузгоджується система мотивації персоналу як стратегія організації праці та система стимулювання персоналу, як тактика організації праці.

У той же час проведене нами спостереження показало, що керівники сучасних сільськогосподарських підприємств не розмежовують систему мотивації та стимулювання, що призводить до застосування значно спрощених форм мотивування.

Таблиця 1

Характеристика відмінних рис мотивації та стимулювання працівників

Класифікаційні ознаки	Характерні риси	
	Мотивації	Стимулювання
Межі застосування	Організація праці на підприємстві	У межах мотивації праці працівників підприємства
Час заходів	Довгострокові сталі дії	Короткострокові поточні дії
Спрямування заходів	Вплив на внутрішню свідомість людини	Коригування ззовні поведіння людини
Відношення до праці	Вплив керівництва на підлеглих, усвідомлений та узгоджений обома сторонами	Створення умов і обмежень для поведінки підлеглих, не завжди усвідомлені і не завжди погоджені із ними

Форми організації на підприємстві	Зміна існуючого стану, створення умов праці	Закріплення фактичних досягнень у праці
Загальні цілі	Спонування працівників до сумлінної праці	Спонування працівників працювати краще, ніж це обумовлено існуючими трудовими відносинами.

Домінуюча роль у підвищенні ефективності мотиваційного механізму у сільському господарстві має належати заходам щодо вдосконалення організаційно-економічного механізму управління оплатою праці та запобігання втратам трудових ресурсів у виробничій сфері.

Основною складовою організаційно-економічного механізму управління оплатою праці є її організація на підприємстві. В умовах ринкових відносин з організацією оплати праці у сільськогосподарських підприємствах пов'язане вирішення таких завдань:

- гарантування оплати кожному працівникові відповідно до результативності його праці і вартості робочої сили на ринку праці;
- забезпечення роботодавцеві досягнення в процесі виробництва такого результату, який дозволив би після реалізації продукції на ринку відшкодувати затрати й одержати прибуток.

Фінансова стратегія представляє собою визначення довгострокової мети фінансової діяльності підприємства, вибір найбільш ефективних способів і шляхів їх досягнення.

Наголошуємо, що завданнями фінансової стратегії для розвитку підприємств має стати:

- визначення способів проведення успішної фінансової стратегії та використання фінансових можливостей;

- визначення перспективних фінансових взаємовідносин із суб'єктами господарювання, бюджетом, банками та іншими фінансовими інститутами;

- фінансове забезпечення операційної та інвестиційної діяльності на перспективу;

- вивчення економічних та фінансових можливостей імовірних конкурентів, розробка та здійснення заходів щодо забезпечення фінансової стійкості;

- розробка способів виходу із кризового стану та методів управління за умов кризового стану підприємств.

З цього виходить, що фінансова стратегія підприємства згідно зі своєю стратегічною ціллю забезпечує:

- формування та ефективне використання фінансових ресурсів;

- виявлення найефективніших напрямків інвестування та зосередження фінансових ресурсів на цих напрямках;

- відповідність фінансових дій економічному стану та матеріальним можливостям підприємства;

- визначення головної загрози з боку конкурентів, правильний вибір напрямків фінансових дій та маневрування для досягнення вирішальної переваги над конкурентами;

- створення та підготовка стратегічних резервів;

- ранжування та поетапне досягнення цілей.

Розрізняють три види кризи:

• стратегічна криза (коли на підприємстві зруйновано виробничий потенціал і відсутні довгострокові фактори успіху);

• криза прибутковості (перманентні збитки вихолощують власний капітал, і це призводить до незадовільної структури балансу);

• криза ліквідності (підприємство є неплатоспроможним або існує реальна загроза втрати платоспроможності).

Вважаємо, що для успішного розвитку персоналу потрібне використання конкретних методів, націлених на формування і активізацію його знань, можливостей і поведінкових аспектів. У підприємстві використовуються для розвитку персоналу такі методи:

- методи формування і розвитку кадрового потенціалу організації;
- методи розвитку потенціалу кожного співробітника.

До першої групи відносяться:

- методи організаційного розвитку, вдосконалення організаційних структур, складання штатного розкладу;
- методи покращення фірмового стилю управління;
- методи конфліктного менеджменту, які сприяють міжособистісним комунікаціям і створенню сприятливого мікроклімату;
- техніка групової праці менеджера.

Отже, розвиток персоналу на рівні конкретної особи складає зміст методів другої групи. До них відносяться:

- методи підготовки і перепідготовки робочих, спеціалістів і керівників;
- методи підвищення кваліфікації за межами організації;
- фірмові одноденні або тижневі семінари;
- конференції, групові дискусії.

Список використаних джерел:

1. Цигилик І. І., Кропельницька С. О., Мозіль О. І., Ткачук І. Г. Економіка й організація інноваційної діяльності : навч. посіб. Київ : «Центр навчальної літератури», 2018. 128 с.
2. Черваньов Д. М., Нейкова Л. І. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України. Київ : Т-во «Знання» КОО, 2016. 514 с.
3. Череп О. Г. Інноваційний розвиток підприємства : навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2019. 548 с.
4. Швиданенко Г. О., Олексюк О. І. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства : монографія. Київ : КНЕУ,

2020. 192 с.

5. Шевчук В. Я., Рогожин П. С. Основи інвестиційної діяльності. Київ : Генеза, 2019. 384 с.

6. Щукін Б. М. Аналіз інвестиційних проектів : конспект лекцій. Київ : МАУП, 2019. 128 с.

7. Ясинський В. В., Гайдай О. О. Бізнес-планування: теорія і практика. Київ : Каравела, 2019. 232 с.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

Граб М. І.

*к.ю.н., доцент кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Горейда Ю. С.

*студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ТЕРОРИЗМ У СИСТЕМІ КРИМІНАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА

Глобалізований світ не міг не породити глобальних проблем, які стрімко вторглися в життя сучасного суспільства, поставивши людство в ситуацію, з якою воно раніше не зустрічалося. В даний час тероризм з локального явища перетворився на глобальне, що вимагало переосмислення тих цінностей, які були покладені в основу цивілізації. Проблема тероризму, будучи відносно самостійною, виступає як частина єдиної системи глобальних проблем, оскільки надає відчутний вплив на світовий історичний процес. Тероризм належить до числа життєво важливих проблем, що мають загальносвітовий характер, від вирішення яких залежить подальше існування і розвиток людства.

Тероризмом визначають складне і багатовимірне явище реальної дійсності і саме тому він розглядається у правовій науці в двох аспектах: як негативне соціальне явище, котре складає собою складну соціальну систему, детерміновану взаємодією саме негативних факторів зовнішнього середовища та особливостей особистості терориста; як правову оцінку та відображення в чинному законодавстві, що являється особливо важливим для досягнення відповідності змісту правових дефініцій тим ознакам та властивостям, що властиві реальним явищам, та вдосконалення практики для протидії тероризму [1, с. 9-10].

Для формування чіткого антитерористичного законодавства, а також

ефективної практики з протидії тероризму потрібно мати обґрунтоване уявлення про сутнісні характеристики тероризму як негативного явища сучасності, котрі відрізняють його від інших негативних явищ узагалі й від інших видів кримінального насильства.

В антитерористичній літературі тероризм трактується як явище, якому притаманний взаємозв'язок певних рис:

- 1) погроза або вчинення насильницьких діянь;
- 2) публічний характер скоєних діянь з наміром їхнього широкого розголосу;
- 3) направленість діянь на залякування населення;
- 4) застосування насильства стосовно одних осіб чи заподіяння іншої шкоди для спонукання до вигідної для терористів поведінки певних осіб – суб'єктів впливу (органів влади, міжнародних організацій, фізичних чи юридичних осіб тощо).

Найперше, тероризм являється різновидом кримінального насильства та виражається в вчиненні насильницьких дій чи погрозі ними.

Саме в поєднанні фізичного та психічного насильства виявляється сутність терористичних діянь, при здійсненні яких фізичне насильство є не самоціллю, а тільки засобом психічного впливу на відповідні державні органи, міжнародні організації, фізичних чи юридичних осіб, про що і свідчать всі інші ознаки тероризму.

Наступною ознакою тероризму називають публічний характер його здійснення з наміром досягнення широкого розголосу в суспільстві. Інші ж протиправні діяння, навпаки, здійснюються без будь-якої претензії стосовно розголосу та інформуванням тільки тих осіб, в діях яких винні особи зацікавлені.

Також вагомою рисою тероризму визнається навмисне створення в суспільстві обстановки страху, напруженості та пригніченості. При цьому, на відміну від інших насильницьких кримінальних правопорушень, які

можуть породжувати в суспільстві стан страху в результаті їхнього вчинення, при вчиненні терористичних діянь страх виникає не сам по собі через діяння, котрі одержали суспільний резонанс, а навмисно створюється заради досягнення мети впливу на конкретних осіб.

Під час вчинення терористичних дій наявними є два рівня залякування, а саме: залякування безвинних жертв, невизначеного кола осіб, які не мають жодного відношення ні до суті конфлікту, ні до можливостей його вирішення; залякування суб'єктів впливу, як то органів влади, міжнародних організацій, від котрих залежить ухвалення вигідних рішень для терористів.

Зазначене обумовлює кримінально-правову характеристику терористичного діяння саме як багатооб'єктного, полінаслідкового і складеного.

Багатооб'єктність та складний характер діяння на охоронювані кримінальним законом об'єкти під час скоєння терористичних діянь обумовлюють особливості об'єктивної сторони цих кримінальних правопорушень та їх органічний зв'язок з суб'єктивною стороною вчинюваного в суспільно небезпечного діяння.

Термін «діяння» у науковій літературі і кримінальному законодавстві застосовується в двох значеннях – широкому і вузькому.

В широкому розумінні він застосовується для визначення поняття «кримінальне правопорушення». Саме розуміння поняття «діяння» міститься в статті 11 КК України, в котрій міститься загальне визначення кримінальне правопорушення.

У вузькому трактуванні цей термін розуміється для визначення діяння як одного із компонентів об'єктивної сторони кримінального правопорушення та однієї із ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення поряд з такими ознаками, як суспільно небезпечні наслідки, причинний зв'язок між діянням та наслідками, місце,

час, спосіб, обстановка та засоби вчинення кримінального правопорушення.

Науковці підкреслюють, що для проведення комплексного аналізу діяння слід вивчати в двох взаємопов'язаних аспектах – із позиції як реально існуючого в суспільстві негативного явища та із позиції присутності ознак цього явища в кримінальному законодавстві. Однак в кримінально-правових джерелах під час розгляду тих чи інших кримінально караних діянь наголос, робиться на ознаках певного складу кримінального правопорушення, що передбачене відповідною статтею КК, а істотні характеристики цього кримінального правопорушення як явища реальної дійсності, як правило, випускаються із поля зору, що навряд чи треба вважати правильним.

Слід зазначити, що передбачені в складі терористичного акту цілі терористів не треба розглядати стосовно вчинюваного у реальній дійсності діяння виключно як суб'єктивні моменти, адже їхня реалізація об'єктивується шляхом здійснення конкретних дій – створення в суспільстві стану страху, спонукання суб'єктів впливу до здійснення цих вимог. Об'єктивна сторона скоєного у реальній дійсності терористичного діяння складається із трьох взаємопов'язаних компонентів:

- 1) погроза вчиненням або вчинення суспільно небезпечних діянь;
- 2) цілеспрямоване створення в суспільстві страху;
- 3) висування конкретних вимог і спонукання суб'єктів впливу до виконання висунутих вимог [3, с. 29].

Головною дією терористів є спонукання суб'єктів впливу до виконання висунутих винними вимог. У джерелах звертається увага й на те, що кримінальні правопорушення терористичної направленості відрізняються складністю допоміжної дії, що органічно містить в собі дві допоміжні дії, як скоєння або погроза скоєнням суспільно небезпечних діянь і цілеспрямоване створення в суспільстві загального страху.

Багатооб'єктність терористичних діянь породжує, в свою чергу, й декілька наслідків цих кримінальних правопорушень. Дані наслідки перебувають в нерозривній єдності у вигляді фактичної шкоди і реальної можливості завдання шкоди. В. П. Ємельянова зазначає, що якщо акт тероризму пов'язується із виконанням насильницьких дій, то тут можливі наслідки, що входять у єдиний полінаслідок. В результаті скоєння насильницьких дій наступають наслідки у вигляді заподіяння шкоди безвинним жертвам або майнового збитку. Проте, цим наслідки не вичерпуються, адже дані дії вчиняються не заради самих дій, а тому містять в собі загрозу їхнього повторення, і небезпеку настання такої шкоди в майбутньому. Саме така подвійність насильницьких дій породжує наслідок акту тероризму – виникнення страху серед населення, себто невизначеного кола осіб, котрі не мають стосунку до суті подій та адресатів впливу, та цей наслідок, як правило, настає реально.

Наслідки від основної дії такої як висунення вимог терористів та спонукання впливу до певної поведінки можуть полягати як в реальній небезпеці настання шкоди, так й в реальному настанні шкоди в разі задоволення вимог терористів. Що ж стосується актів тероризму, що пов'язані з погрозою здійснення певних діянь, то тут порівняно із вищезазначеною комбінацією наслідків відмінність полягає лише у наслідках від першочергової дії, котрі виражаються у реальній можливості настання наслідків в вигляді безвинних жертв та/чи майнових збитків, а всі інші наслідки можуть як дійсно настати, так й перебувати у стадії небезпеки їхнього настання.

Багатооб'єктність та складний характер терористичних діянь знаходять відбиття також і в суб'єктивній стороні. Суб'єктивна сторона це внутрішнє ставлення суб'єкта кримінального правопорушення до вчиненого суспільно небезпечного діяння і його наслідків, що характеризується виною в формі умислу чи необережності, мотивом,

метою. Що стосується складів кримінальних правопорушень, то обов'язковою ознакою будь-якого складу кримінального правопорушення являється вина, а інші компоненти психічної діяльності можуть передбачатися як ознаки тільки у певних конкретних складах кримінальних правопорушень.

Під час скоєння терористичних діянь винна особа усвідомлює суспільно небезпечний характер своїх дій, свідомо передбачає настання багатьох наслідків у вигляді фактичної шкоди чи реальної небезпеки її настання та бажає, щоб ці наслідки настали. Бажання ж як вольова ознака прямого умислу являється прагненням до певних результатів, наслідків, які виступають метою винного у разі скоєння діяння із прямим умислом.

Кінцевою метою терористичних діянь є спонукання суб'єктів впливу, зокрема органів державної влади, міжнародної організації до прийняття певного рішення, здійснення чи відмови від здійснення якихось дій у інтересах терористів.

Проміжним етапом являється створення в суспільстві й в суб'єкта впливу стану напруженості, страху.

Список використаних джерел:

1. Тероризм: визначення і сутність : монографія / А. В. Коростиленко, Б. Д. Леонов, І. М. Рижов та ін. ; за заг. ред. В. В. Крутова, І. І. Мусієнка, В. П. Ємельянова. Київ : Нац. акад. СБУ, 2015. 192 с.
2. Данильченко Ю. Б. Тероризм в системі кримінального насильства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Юридичні науки». 2016. Випуск 6-2. Т. 2. С. 155–160.
3. Ємельянов В. П., Новікова Л. В., Семикін М. В. Терористичні злочини: кримінально-правова характеристика та питання вдосконалення антитерористичного законодавства : монографія. Харків : Кроссруд, 2007. 216 с.

Граб М. І.

*к.ю.н., доцент кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Деобальд О. Р.

*студент другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

В людському суспільстві, як і у самій природі, породженням котрої воно являється, усе перебуває в постійному розвитку. Таку закономірність підтверджує і розвиток українського кримінального права. Станом на 5 квітня 2001 р. КК України складався із 447 статей, 108 з яких входили до Загальної частини та 339 входили Особливої частини. Проте вже 17 січня 2002 р., тільки через чотири місяці та 17 днів після набрання чинності КК України парламент розпочав етап удосконалення кримінального законодавства та вніс зміни і доповнення Законом України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування» № 2953-III від 17 січня 2002 р. (ВВРУ, 2002, № 17, Ст. 121). Взявши до уваги актуальність для держави розвиток новітніх технологій зчитування інформації, законодавець надав їм кримінально-правову охорону в ст. 203-1 КК України. Потрібно звернути увагу, що надалі ця стаття ще удосконалювалася, зокрема Законом України № 2743-IV від 6 липня 2005 р. викладена в новій редакції, а відповідно законами України № 4025-VI від 15 листопада 2011 р. і від 18 лютого 2016 р. до неї внесені зміни.

Однак це був тільки початок удосконалення Кримінального кодексу, що одержав високу оцінку спеціалістів в галузі кримінальної законотворчості. Періодичність прийняття та кількість включених до

кодексу законів в межах кожного з аналізованих років не являється однаковою. Багато кримінально-правових законів парламент включив до законодавства у 2014 та 2015 рр.

Визначено, що законодавець удосконалював текст названого кодексу такими способами:

- а) виключення із нього певних статей;
- б) доповнення новими статтями;
- в) викладення статей в новій редакції;
- г) внесення поточних змін до окремих статей або їхніх частин.

На основі Закону № 170-V від 21 вересня 2006 р. були внесені до КК України новітні ст. 258-3 «Створення терористичної групи чи терористичної організації» і ст. 258-5 «Фінансування тероризму», котрими була встановлена відповідальність за визначені протиправні діяння та зміст яких відрізнявся від змісту виключених норм, тощо.

Розвиток господарських відносин капіталістичного типу призвів до виключення певних статей КК України, які охороняли ці відносини протягом першого десятиріччя XXI ст. Це, визначено Законом № 4025-VI від 15 листопада 2011 р., котрим були виключені ст.: 202, 203, 207, 208, 214, 215, 217, 218, 220, 223, 225, 226, 228, 234, 235, а також ч. 3 ст. 86 Закону № 3465-VI від 2 червня 2011 р.

Доповнення законодавцем КК України новими статтями являється, як нам видається, найбільш досконалим та коректним способом удосконалення кримінального законодавства, що направлений на деталізацію діючих інститутів без втручання у зміст чинних норм. Криміналізація передбачає науковий підхід до її здійснення, попереднє проведення ґрунтовних досліджень із метою встановлення діянь, котрі на певному етапі розвитку держави та суспільства складають для них високий рівень небезпеки, встановлення суб'єктів, котрі можуть здійснювати суспільно небезпечні діяння, встановлення ставлення суспільства до таких

суб'єктів, їхніх діянь і наслідків цих діянь, а також розробки методів та засобів профілактики цих діянь, усунення віктимних причин, проведення морально-психологічного впливу на суб'єктів суспільно небезпечної поведінки та можливості притягнення їх до дисциплінарної або адміністративної відповідальності. Криміналізація є можливою лише після підтвердження того, що тільки вона забезпечить відмінний результат в боротьбі із конкретним суспільно небезпечним явищем. Законодавець повинен переконатися, що у КК України немає ідентичного чи аналогічного складу кримінального правопорушення, встановити рід, вид нового кримінального правопорушення, визначити, до якої групи кримінальних правопорушень він належатиме, використати точні терміни для запобігання неоднозначному розумінню кожної правової норми, встановити, як дана норма взаємодіятиме із положеннями Конституції України, приписами Загальної частини КК України, КПК України та КВК України [1, с. 129-133].

Законодавець України системно використовує і спосіб удосконалення кримінального законодавства такий як викладення статей аналізованого кодексу у новій редакції. В такий спосіб отримали змін такі статті: 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» ст. 333 «Порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю» удосконалено Закон № 668-IV від 3 квітня 2003 р. : ВВРУ, 2003, № 26, Ст. 198, ст. 176 «Порушення авторського права і суміжних прав», ст. 177 «Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію», ст. 229 «Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару» удосконалені Законом № 850-IV від 22 травня 2003 р. : ВВРУ, 2003, № 35, Ст. 271, ст. 361 «Несанкціоноване втручання в роботу електронно-

обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку» удосконалена Законом № 908-IV від 5 червня 2003 р. : ВВРУ, 2003, № 38, Ст. 320, тощо.

Законом № 314-VII від 23 травня 2013 р., із урахуванням змін, котрі були внесені Законом № 1207-VII від 15 квітня 2014 р., КК України у редакції 2001 р. доповнено новітнім розділом 14-1 «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб». До даного розділу ввійшли статті 96-3 «Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально -правового характеру», ст. 96-4 «Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально -правового характеру», ст. 96-5 «Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру», ст.96-6 «Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб», ст. 96-7 «Штраф», ст. 96-8 «Конфіскація майна», ст. 96-9 «Ліквідація». Проте, слід зазначити, що і до цих статей вже внесено зміни, зокрема до ст. 96-3 законом № 1261-УП від 13 травня 2014 р.; законом № 731-УШ від 18 жовтня 2015 р., у ст. 96-4 «Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру», ст. 96-7 «Штраф», відповідно Законом № 1261-VII від 13 травня 2014 р.; а у ст. 96-9 «Ліквідація» - внесено зміни Законом від 9 квітня 2015 р. та ін.

Дослідження посткодифікаційного удосконалення національного кримінального права дає нам можливість стверджувати, що названа законотворча діяльність була обумовлена умовами, які склалися в процесі розвитку держави, її економіки, політики та права тощо.

Особливо недоречними являються помилки термінологічного характеру, такі як вживання термінів-фікцій, багатозначних або іноземних, неадаптованих слів. У цьому форматі покажемо склад кримінального правопорушення, закріплений в статті 203-2 «Зайняття гральним бізнесом».

Слід звернути увагу на сутність термінології, що застосована законодавцем в цій статті: 1) слово «бізнес» розуміють як легальну економічну діяльність, направлену на отримання прибутку, чи будь-який інший вид підприємництва, котрий забезпечує дохід [2, С. 104]; 2) слово «гральний» походить від слова гра та має значення «проводити час, розважаючись тощо», а відповідно, слова «зайняття» чи «зайнятість» визначається як стан людини, яка постійно зайнята певною роботою, завантаженість тощо [3, С. 63, 655].

Отже, законодавець, не звертаючи увагу на те, що словосполучення «гральний бізнес» розуміється тільки як позитивна форма людської діяльності в сфері виробництва, культури, надання послуг, спорту, використовує його на позначення виду протиправної діяльності. Доцільно на законному рівні визначити перелік видів гральної діяльності, які обґрунтовано вважати суспільно небезпечними та протиправними. Суб'єктами відповідальності за таким кримінальним правопорушенням мають бути не тільки сторони, що організовують протиправну діяльність, а й ті, що беруть участь в ній.

Останніми роками кримінальне законодавство України міняється високими темпами, тому не тільки пересічні громадяни, а й чимало правознавців не встигають належно відслідковувати нові зміни та доповнення.

Вважаємо, що не має бути у аналізованому кодексі статей, котрі мають ідентичну чи аналогічну назву та виконують спільну правову функцію. Ідеться, зокрема, про ст. 59 «Конфіскація майна», ст. 96-1 «Спеціальна конфіскація», ст. 96-2 «Випадки застосування спеціальної конфіскації», ст. 96-8 «Конфіскація майна» ст. 53 «Штраф», ст. 96-7 «Штраф», ст. 99 «Штраф». Вбачаємо потребу у зведенні так званих трьох конфіскацій у один інститут, в котрому мають бути: стаття з загальними положеннями конститутивного змісту; одна чи декілька статей, що

визначають особливості здійснення кожного виду конфіскації. Аналогічний підхід законодавець повинен застосувати для уніфікації такого виду покарання, як штраф.

Останнім часом виникає враження, що переважну більшість складних життєвих ситуацій національний законодавець намагається вирішити за допомогою заходів кримінальної репресії, а такий шлях, в недалекому минулому, уже «довів повну свою неспроможність» [4, С. 4, 5].

Список використаних джерел:

1. Колос М. І. Криміналізація: панацея чи шлях до кримінально-правової охорони суспільства? *Проблеми науки кримінального права та їх вирішення у законотворчій та правозастосовній діяльності*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 8-9 жовт. 2015 р.). Харків, 2015. С. 129-133.
2. Сучасний словник іншомовних слів уклад. О. І. Скопненко та ін. Київ : Довіра, 2006. 789 с.
3. Марченко М. І. Київська Русь у боротьбі з кочовиками до монгольської навали : монографія Київ : Промінь, 2012. 208 с.
4. Стабільність як умова ефективності законодавства України про кримінальну відповідальність. В. Я. Тацій та ін. *Голос України*. 2013, 15 квіт. № 66.

Граб М. І.

*к.ю.н., доцент кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Плисюк Я. А.

*студент другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УЧАСТІ АДВОКАТА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Для порівняльного дослідження ми обрали процесуальне законодавство України і Німеччини, США та Великобританії. В зв'язку з цим норми законодавства, а особливо кримінальне та кримінально процесуальне право, повинні бути приведені у відповідність до європейських та світових стандартів. Під час порівняльного дослідження увагу приділено загальнотеоретичним підходам до змісту стандартів адвокатської професії та, особливостей правового регулювання захисту на міжнародному і національному рівнях.

Прогресивність положень українського законодавства про участь захисника в кримінальному провадженні також простежується порівняно з аналогічними положеннями Кримінального процесуального кодексу Федеративної Республіки Німеччини.

Кримінально-процесуальне право Федеративної Республіки Німеччини являється одним з найстабільніших в Європі. Кримінально процесуальний кодекс ФРН, що був прийнятий ще у 1887 р., досі чинний в редакції від 7 квітня 1987 р.

Слід зазначити, що основним нормативним актом, котрий закріплює правовий статус адвокатури у Німеччині, є Федеральне положення про адвокатуру 1959 р., котре із зовсім незначними змінами та доповненнями є чинним і сьогодні.

У КПК ФРН положення відносно діяльності адвоката подано у одинадцятому розділі та має назву «Захист».

Відповідно до § 138 КПК ФРН, в якості захисника можуть обрати адвокатів, які допущені судом, включно із викладачами права із німецьких вищих навчальних закладів. А інші особи можуть допускатися в якості захисники лише із дозволу суду, це у тих випадках, коли йде мова про обов'язкового захисту і при цьому обрана особа не належить до числа тих, хто може бути призначений як захисник, – лише разом із однією з даних осіб. Таким чином, коли участь захисника є обов'язковою, особа яку обрали не належить до кола осіб, що можуть являтися в якості захисника, вона братиме участь у справі разом із захисником професіоналом.

Окрім адвокатів, до здійснення функції захисту допускаються і інші суб'єкти, а саме: викладачі права німецьких вищих навчальних закладів, кваліфікація яких визначена чіткими рамками та вимогами приналежності до тої групи викладачів права вищих навчальних закладів, що звужує можливості участі у німецькому кримінальному процесі любого юриста.

Наша пропозиція полягає у запозиченні досвід ФРН із внесенням зміни в кримінально-процесуальне законодавство у якому необхідно передбачити створення кримінального провадження із сторони захисту: фахівця із галузі права. Проте, даного фахівця можна буде залучати і до участі в кримінальному провадженні лише разом із адвокатом.

Таким чином, прикладом в організації захисту в кримінальному процесі Німеччини трактує, що при фактичній відсутності змагальності сторін, виконання захисту саме професійними адвокатами являється актуальним при наявності вагомих державницьких важелів кримінального переслідування із сторони суду та прокуратури. Також, у наведених нами вище прикладах досвіду Німеччини привертає нашу увагу вагомість та значущість адвокатської акредитації певного округу, що виражає координацію і злагодженість діяльності інституту адвокатури у сфері

здійснення правосуддя, якої можна досягнути, як вірно зазначають українські науковці, професійним об'єднанням, корпорацією.

Відповідним значенням володіє також питання, яку кількість захисників може запросити обвинувачений (підсудний) для здійснення свого захисту, прав та законних інтересів у процесі кримінального провадження. Отже, у відповідності до ч. 3 ст. 46 КПК України, визначено певне обмеження щодо їхньої кількості – одночасно брати участь у судовому розгляді мають право не більше як п'ять захисників одного обвинуваченого.

У § 137 КПК ФРН, «число обраних захисників не повинно перевищувати трьох». Кількість захисників не обмежувалася до середини 1970-х рр. У бундестазі в період проведення обговорення проекту другого закону відносно реформування кримінального процесу і у рішеннях Федерального конституційного суду визначалося те, що перед суддями виступала велика численність захисників, які відчували власну велику перевагу. Часто судді ставали безсилими у протистоянні потоку клопотань, які подавали ці захисники. Наслідком даного процесу являлося нескінченне подання скарг із навмисним затягуванням процесів [1, с. 29]. Разом із цим була визнана як сумнівна дана законодавча новела відносно обмеження кількості захисників лише на підставі врахування екстремальних умов виокремлених процесів, яку нами цілком підтримується.

Федеральним конституційним судом було визнано зміни у § 137 КПК ФРН в частині скорочення кількості захисників до трьох із визнанням, що як такий, відповідає Конституції ФРН і не містить суперечностей із ст. 6 Європейської конвенції «Про захист прав людини та основних свобод» від 4 листопада 1950 р.

В законодавстві ФРН передбачається, що адвокат має обов'язок за призначенням суду виконувати функцію захисника у справах, в яких

підсудний самостійно не має змоги вільно скористатися вибором захисника через свою неплатоспроможність. Крім цього, адвокат має право займатися консультативною практикою. Всі адвокати, які виконують адвокатську практику у судовому окрузі Верховного суду землі, відносяться до палати адвокатів (Rechtsanwaltskammer), а ті, що володіють дозволом на практику у Федеральних судах, відносяться до Палати адвокатів при Федеральній судовій палаті. Всі згадані нами палати адвокатів Німеччини, що являються корпораціями публічного права є об'єднаними у одну Федеральну палату (Bundesrechtsanwaltskammer) [2, с. 57].

Також необхідно звернути нашу увагу на той факт, що участь захисника у прокурорському дїзнанні ФРН є певним чином обмеженою. А саме, захисник не має права бути присутнім під час проведення поліцейських слідчих дій. Він володіє правом бути присутнім тільки в час коли проводяться слідчі дії суддею (§ 168d КПК ФРН) [3]. Але право адвоката є бути присутнім та брати активну участь під час проведення суддею слідчих дій теж може містити певні обмеження, якщо це буде суперечити цілям у розслідуванні. Про час здійснення слідчих дій особи, які володіють правом бути присутніми при їх проведенні, повідомляються заздалегідь. Дане повідомлення не виконується, у разі, якщо це суперечить цілям розслідування. Окрім того, ті особи, які володіють правом на присутність під час проведення слідчих дій, не мають вимагати перенесення їх проведення у часі (п. 5 § 168с КПК ФРН) [4, с. 261].

У тих випадках, коли адвокат здійснює певні дії, що передбачено в § 138а КПК ФРН, а саме: приймає участь в діянні, яка складає предмет розслідування; зловживає у спілкуванні із обвинуваченим, який на той час ще перебуває на волі, для здійснення кримінальних правопорушень або створює вагомi загрози для безпеки місця позбавлення волі, чи здійснив дії, які, у випадку засудження обвинуваченого, являлися б як приховуванні

або придбанням майна, завідомо здобутого із кримінальним правопорушенням, то він повинен бути повністю відстороненим від участі у процесі.

На наш погляд, існування вищезазначеної норми потрібно повністю підтримати, не випадково подібні приписи теж є передбаченими у Правилах адвокатської етики, затверджених Установчим з'їздом адвокатів України від 17 листопада 2012 р. [5], проте вони прямим чином не є передбачені в Кримінальному процесуальному кодексі України [6].

Проаналізувавши і інші норм Кримінального процесуально кодексу ФРН надає нам можливість виявити низку його особливостей, а саме:

- призначення обвинуваченому в обов'язковому порядку захисника у випадках, коли тримання його під вартою більше як три місяці (§ 117 КПК ФРН);

- обраний адвокат має право за згодою особи, яку він захищає, делегувати захист іншому захисникові, яким складено державний іспит, який необхідний для служби в юстиції, і на даній службі зайнятий не менше одного року та трьох місяців (§ 139 КПК ФРН);

- виклик адвоката до суду методом вручення йому письмового повідомлення не менш як за один тиждень до початку судового розгляду (§ 118 КПК ФРН);

- підсудний, навіть у випадку коли за нього виступав захисник, мусить бути опитаний, незважаючи від його бажання брати у судових дебатах участь (§ 258 КПК ФРН) [7, с. 261].

Проаналізувавши сучасного законодавства Німеччини ми бачимо, що роль адвоката в КПК ФРН тільки фрагментарно врегульовує його права та обов'язки під час судового розгляду [7, с. 261].

Мета у порівняльно-правовому аналізі діяльності захисника в Україні, Великобританії та США була висвітлена із їх особливостями у різних правових системах із дотриманням своїх традицій, звичаїв і

правової культури, із окресленням відповідного місця адвоката-захисника у суспільстві.

Так, зокрема, у США юрист – це не тільки професія, покликана вирішувати юридичні проблеми громадян, їх представництво в суді тощо. Юристи займають багато ключових посад в економіці та державно-політичному апараті, в якому працює 60% від загального числа юристів усього світу. Про їх соціально- політичну роль у державі свідчать такі дані: з 42 президентів США 25 були юристами, зокрема адвокатами за професією були А. Лінкольн, Ф. Д. Рузвельт, Г. Трумен, Р. Ніксон, Б. Клінтон. Дві третини сенаторів і майже половина членів палати представників Конгресу США – юристи. Юристами є половина губернаторів штатів і 40% дипломатів. Близько 45% осіб, які займали з 1960- х рр. вищі пости в уряді, були юристами, більше ніж 25% державного апарату становлять колишні адвокати.

Саме через це нами вважається, що порівняльний аналіз у даному аспекті буде являтися цікавим і пізнавальним. Законодавче закріплення в США принципів у діяльності та організації інституту адвокатури фактично являється відсутнім як на федеральному рівні, так і у більшій частині штатів. Проте, Конституція США у своїй шостій поправці закріплює право обвинуваченої сторони на захист у кримінальному процесі («В усіх випадках кримінального переслідування обвинувачений має право... на допомогу адвоката для захисту»), але не визначає механізмів у її реалізації. Федеральне законодавство (Закон про кримінальне правосуддя 1964 р.) вбачає тільки можливість призначити захисника у тих випадках коли в обвинуваченого відсутня матеріальна можливість, щоб найняти його. Відносно штатів, то ними практично декларується право обвинуваченого на свій захист. Важливим значенням володіють правила судочинства (у кримінальних та цивільних справах), які застосовані Верховним судом США відносно федеральних судів, із верховними судами штатів для

місцевих судів [8].

Для зайняття адвокатською діяльністю потрібно пройти тривалий шлях. Особа після отримання середньої освіти навчається в університетському коледжі, де навчається три або чотири роки. Згодом три роки правничої школи, яких у США близько 200, де американський студент отримує знання, зорієнтовані на практичну діяльність. Наступний етап це насичений юридичними дисциплінами курс та іспит, котрий проходить під контролем суду і являється серйозним випробуванням [1]. Слід зауважити, що в половині штатів університетський диплом для зайняття адвокатською діяльністю не є обов'язковим. Вимоги до юристів в кожному із штатів різні. Той, хто визнаний юристом в конкретному штаті, може працювати у цій якості тільки в ньому [8].

Позитивним моментом українського законодавства є те, що адвокат має право здійснювати діяльність на всій території держави без обмежень.

Проблематика в обмеженні законодавцем випадків коли суб'єкти, які можуть виступати в якості захисників у кримінальному провадженні являється досить дискусійною. Із однієї сторони, законодавець даною новизною в КПК України прагнув забезпечити висококваліфікований підхід до захисту підозрюваного (обвинуваченого) і при цьому гарантувати доодержання основоположних принципів адвокатської таємниці. Із іншої сторони обмежив права особи на його вільний вибір у захисті яке гарантовано Конституцією України та міжнародно-правовими актами. Новизна у КПК України, якою встановлено правило відносно одночасної участі у судовому розгляді до п'яти захисників на одного обвинуваченого, при цьому не регламентує та не обмежує відносну кількість адвокатів на стадії проведення досудового розслідування.

Список використаних джерел:

1. Klug H. Sitzungdes Bundesratsdes 2.
2. Strafverfahrensrechtsreformgesetzes. Bundestagsdrucksache. 7/2526. S. 29.

2. Молдован А. В. Кримінальний процес: Україна, ФРН, Франція, Англія, США: *Навчальний посібник*. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 352
3. The german code of criminal procedure STPO / Кримінально-процесуальний кодекс Німеччини від 1 лютого 1877 р. URL: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/index.html.
4. Скрябін О. М. Психологічні особливості організаторської діяльності адвоката *Вісник Запорізького національного університету (Серія «юридичні науки»)*. 2011. № 1. С. 36 – 41.
5. Правила адвокатської етики : затверджені установчим з'їздом адвокатів України від 17 листопада 2012 р., м. Київ, готель «Русь». URL: <http://vkdk.org/pravil-advokatskoji-etiki/>
6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
7. Сапін О. В., Вишнеvsька О. Ю. Проблеми процесуального статусу адвоката в кримінальному провадженні: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Право і суспільство*. 2015. № 2. С. 259 – 263. URL: http://nbuv.gov.ua/-UJRN/Pis_2015_2_44.
8. Святоцький О. Д., Медведчук В. В. Адвокатское право. Адвокатура історія і сучасність. К: Ін Юре 1997. 320 с.

Граб М. І.

*к.ю.н., доцент кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Попович Р. О.

*студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ОСОБЛИВОСТІ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ І ПОКАРАННЯ ЗА ДЕРЖАВНУ ЗРАДУ

Вивчаючи підстави звільнення від кримінальної відповідальності, вчені-криміналісти здебільшого шукають підстави у характеристиках вчиненого суспільно небезпечного діяння чи особи яка його вчинила. Під підставами звільнення від кримінальної відповідальності дослідники розуміють притаманні тому чи іншому суспільно небезпечному діянню об'єктивні обставини, які з урахуванням законодавчої оцінки в сукупності є необхідні та достатні для обґрунтування висновку суду про те, що скоєне суспільно небезпечне діяння не становить великої суспільної небезпечності, а винна особа може бути виправлена без застосування кримінального покарання.

Постановою Пленуму Верховного Суду України 2005 року № 12 «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності» було роз'яснено, що «звільнення від кримінальної відповідальності – це відмова держави від застосування щодо особи, котра вчинила злочин, установлених законом обмежень певних прав і свобод шляхом закриття кримінальної справи, яке здійснює суд у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України, у порядку, встановленому Кримінально-процесуальним кодексом України».

У КК України норми про звільнення від кримінальної відповідальності закріплені і в Загальній, і у Особливій частинах. Тому,

існує поділ видів звільнення на загальні, що визначені у Загальній частині КК та спеціальні, що містяться в Особливій частині КК.

Проте слід акцентувати, що до осіб, котрі скоїли державну зраду, не може бути застосований жоден з загальних видів звільнення, у тому числі, і передбачений в ст. 49 КК, – звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

В квітні 2014 року Верховною Радою були зроблені зміни до КК, котрими в ч. 5 ст. 49 закріплено, що давність не може застосовується в разі скоєння злочинів проти основ національної безпеки України. Такими діями законодавець своєчасно відреагував на зміну обстановки та далекоглядно спрогнозувавши перспективу довготривалої боротьби із ворожою агресією та неможливістю «швидкого» притягнення до відповідальності зрадників, котрі знаходяться на ворожому боці та на тимчасово окупованих територіях. При цьому, законодавцем прийнято вірне рішення не сподіватись на такі юридичні механізми як зупинка або переривання перебігу давності.

Метою спеціальних видів звільнення являється, перш за все, стимулювання осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, до позитивної посткримінальної поведінки. Ч. 3 ст. 111 КК законодавець закріпив спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності при державній зраді: «звільняється від кримінальної відповідальності громадянин України, якщо він на виконання злочинного завдання іноземної держави, іноземної організації або їх представників ніяких дій не вчинив і добровільно заявив органам державної влади про свій зв'язок з ними та про отримане завдання».

У п. 2 Постанови Пленуму ВСУ № 12 роз'яснюється: «умовою звільнення особи від кримінальної відповідальності є вчинення нею певного умисного злочину, незалежно від того, закінчено його чи ні, вчинений він одноособово чи у співучасті. Підставою такого звільнення

може бути або певна поведінка особи після вчинення злочину, яку держава заохочує, або настання певної події».

Переважає більшість науковців єдині у тому, що «для кримінально-правової кваліфікації згідно із ч. 3 ст. 111 КК України потрібно встановити, що заява про зв'язок із іноземною державою, іноземною організацією або їх представниками і про отримане завдання була добровільною та подана відповідно» [1, с. 64]. Добровільною буде заява особи, яка скоїла державну зраду, зроблена за власною волею, без застосування зовнішнього примусу, із будь-яких мотивів. Не встановлено визначених вимог щодо форми такої заяви. З позиції перспективи усунення наслідків і ймовірних загроз від злочину, скоєного особою, корисним являється деталізація змісту заяви, що запропонована Ю. В. Бауліним: «з якою іноземною державою чи іноземною організацією або їх конкретними представниками мав зв'язок той, хто робить заяву; в чому конкретно такий зв'язок виявився; де і коли, а також яким способом і з ким був встановлений та підтримувався цей зв'язок; де, коли, від кого і яким чином було отримане завдання; в чому полягав зміст цього завдання, способи та час його виконання тощо; поведінка особи після отримання завдання; мотиви зробленої заяви тощо» [2, с. 212].

Такі дані повинні слугувати розвідувальним і контррозвідувальним органам у боротьбі з підривною діяльністю проти держави Україна, тому доцільним являється включення у дефініцію про звільнення від кримінальної відповідальності за державну зраду важливої умови про надання особою всієї відомої інформації, що є необхідної для відвернення заподіяння шкоди інтересам України.

Обов'язково така заява повинна бути подана належному адресату. Враховуючи можливість скоєння державної зради поза межами України, адресатом заяв можуть виступати і закордонні дипломатичні установи нашої держави.

О. Ф. Бантишев і О. В. Шамара зазначають, що входження в контакт із іноземною державою, іноземною організацією чи їхніми представниками можливе лише шляхом активних дій та вже являється закінченим злочином. Виходячи із цього, науковці стверджують: «оскільки законодавець говорить про звільнення від кримінальної відповідальності громадянина України, якщо він на виконання злочинного завдання іноземної держави, іноземної організації або їхніх представників ніяких дій не вчинив, це означає, що з моменту вступу в контакт з означеними особами, з моменту отримання будь-якого завдання від них злочин є закінченим» [2, с. 120-121].

Ю. В. Баулін вважає, що: «невчинення громадянином України жодних дій на виконання злочинного завдання означає його повну бездіяльність після отримання такого злочинного завдання та надання згоди на його виконання. Якщо особа вже дала таку згоду, а потім вчинила будь-яке діяння на виконання цього завдання, наприклад розробила план чи підшукала співучасників тощо, це свідчить про відсутність підстави для звільнення від кримінальної відповідальності за ч. 3. ст. 111» [2, с.211]. Науковець вказує, що «передумовою звільнення від кримінальної відповідальності за державну зраду саме в формі переходу на бік ворога являється тільки випадок, коли перехід здійснено за попередньою пропозицією ворога України та така пропозиція була поєднана з наданням громадянину злочинного завдання» [2, с.204-205].

Н. С. Кончук стверджує, що ч. 3 ст. 111 КК України не сприяє ефективній протидії підривної діяльності іноземних держав та їхніх представників: «якщо особа, припинивши злочинну діяльність, не звернеться до компетентних органів через страх притягнення її до кримінальної відповідальності, то в такому разі буде втрачена можливість у розкритті злочинної діяльності інших осіб» [3, с. 168].

Допомога іноземній стороні у проведенні підривної діяльності

полягає, у вербуванні агентури для іноземної спецслужби, вступі у агентурні відносини з закордонною спецслужбою, сприянні іноземним емісарам в придбанні документів прикриття, влаштуванні на роботу, що пов'язана із доступом до державної таємниці. Надаючи такі «послуги», особа стає суб'єктом розвідувальної діяльності іноземних спецслужб саме на шкоду Україні. Класична тактика початкового етапу залучення особи іноземними спецслужбами до співробітництва полягає у створенні вербувальної ситуації, коли, мінімізовані можливості відмови від вербування та, вербування відразу «закріплюється»: від особи вимагається надання інформації, що цікавить спецслужби, або здійснення інших дій, які підтверджують її «лояльність». Слід акцентувати, що при вербуванні не ставиться умова надання тільки таємної інформації, адже особа може не володіти нею із об'єктивних причин. Головним являється фіксація у свідомості особи, що вона саме вже почала конфіденційно співпрацювати із іноземною стороною та надавати їй допомогу у діяльності, котра шкодить інтересам України. Отже, особа має усвідомлювати свою участь у злочинній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Загинеї З. А. Спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із вчиненням державної зради: проблеми тлумачення та правозастосування. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2017. Вип. 47. С. 62-69.
2. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності : монографія. Київ : Атіка, 2014. 296 с.
3. Кончук Н. С. Кримінальна відповідальність за державну зраду : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2019. 217 с.

Лепех Ю. С.
*к.ю.н., доцент кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Ігнат Т. І.
*студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА ТА ІНШИХ ПРОТИПРАВНИХ ДІЙ ЩОДО ДІТЕЙ

Вчинення насильницьких протиправних діянь щодо дітей є поширеною проблемою на теренах України та інших країн світового простору. Недостатнім є загальне визнання даної проблеми, а й ефективний пошук напрямів протидії та запобігання.

Особливого захисту потребують діти та жінки, які визнаються найбільш вразливою верствою населення. Не є прийнятним та допустимим використання насильницьких методів виховання чи вчинення насильницьких діянь при дитині, що завдає шкоду її фізичному, психічному здоров'ю. Особливо небезпечним є явище насильства під час проведення воєнних дій на території України. Отже, дитина може бути свідком домашнього, воєнного насильства. Також останнім часом поширеним є явище цькування в освітньому середовищі, де дитина може стати об'єктом, так і бути суб'єктом вчинення насильницьких протиправних діянь.

Діти більше схильні до отримання статусу жертви насильства, оскільки мають підвищену віктимність. Життя дітей та організація їхньої діяльності у більшій мірі залежить від батьків чи законних представників. Діти через низький рівень свідомості та правової культури не можуть самостійно захистити себе чи заявити про наявні у них права.

Визначено, що в Україні механізм захисту прав дітей є недосконалим та потребує свого становлення. У більшості випадків дітей забирають від

їхніх батьків, яким можуть позбавити батьківських прав, а дітей направити до інтернатних закладів, в яких також відбувається порушення їхніх прав та недотримання останніх.

Встановлено, що основними причинами вчинення насильства над дітьми є соціальні та економічні.

Економічні чинники насильства пов'язані із поширенням безробіття, що сприяє виникненню матеріальних проблем у сім'ї та незадоволення основних потреб особи.

Соціальні чинники пов'язані із відсутністю правової свідомості громадян щодо протиправності їхніх діянь, поширенням вживання алкогольних напоїв та наркотичних засобів. Відсутність формування та дотримання етичних моральних цінностей призводить до загальної дезадаптації у соціумі, невмінню вирішувати конфлікти та встановлювати відносини між іншими членами суспільства.

Встановлено, що в Україні діє механізм захисту дітей від насильства, проте неефективним залишається практичний аспект його реалізації. Процедури реагування на такі протиправні суспільно небезпечні дії не дають позитивного результату.

Малолітні та неповнолітні діти не мають можливості самостійно заявляти про порушення їхніх прав та про випадки застосування щодо них насильницьких дій.

На низькому рівні є державне забезпечення дітей правовою, соціальною та психологічною допомогою. Є ризики того, що дитина може залишитися за межами захисту та опинитися без належного догляду, що включає відсутність житлової площі та незабезпечення найважливішими фізичними потребами, що сприятиме її входженню у кримінальну сферу суспільства.

У таких випадках діти можуть бути залучені до нелегальної трудової зайнятості та незаконної їх експлуатації.

Таким чином необхідною є належна державна підтримка незахищених дітей та надання їм адміністративно-правового забезпечення та захисту їхніх основних можливостей.

Першочерговим має бути правове регулювання державного захисту дітей від насильства на міжнародному та національному рівні.

Важливим у цьому питанні є ратифікації в Україні Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами та прийняття Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Окремі питання захисту дітей регулюються Законом України «Про охорону дитинства» та підзаконними правовими актами, прийнятими Міністерством освіти та науки України, які визначають засади реагування, протидії та запобігання булінгу.

Отже, дослідивши питання вчинення булінгу (цькування) учасниками освітнього процесу, можна зробити висновок про те, що дане протиправне діяння характеризується наступними ознаками: 1) визначений перелік сторін протиправного діяння – особа, яка безпосередньо здійснює цькування, та особа, яка є потерпілим від вчинення протиправних діянь, особи, які стали свідками цькування; 2) наявність умислу у вчиненні протиправного діяння; 3) діяння є забороненим нормами права, що характеризує протиправний його характер; 4) здійснення негативного фізичного чи психологічного впливу на інших суб'єктів освітнього процесу; 5) протиправна поведінка передбачає діяння (дію чи бездіяльність); 6) відбувається поза волею та бажанням особи, яка потерпіла від цькування; 7) у результаті протиправного діяння завдається моральна, матеріальна та фізична шкода.

Визначено, що моральна шкода виникає при появі страху, тривоги у потерпілої від булінгу особи. Матеріальна шкода передбачає отримання збитків економічного характеру чи шкоди від знищення, пошкодження чи

викрадення матеріальних цінностей, грошей чи окремих індивідуальних речей. Фізична шкода може бути завдана при отриманні потерпілою особою фізичних страждань у вигляді болю, тілесних ушкоджень, ударів, побоїв тощо.

Встановлено, що юридичним складом адміністративного порушення, передбаченого ст. 173-4 КУпАП, є встановлений об'єкт, суб'єкт, суб'єктивна сторона, об'єктивна сторона.

Об'єктом порушення є фізичне здоров'я, воля, честь та гідність особи. Об'єктивна сторона порушення характеризується: а) діяння, яке передбачає дії чи бездіяльність щодо завдання фізичного, психологічного, економічного насильства під час освітнього процесу; б) настання протиправних наслідків від вищевказаних дій чи бездіяльності; в) встановлення причинного зв'язку між протиправними діяннями та наслідками, які настали.

Суб'єктом адміністративного порушення є учні та інші учасники освітнього процесу. У випадку ненадання повідомлення про вчинений булінг суб'єктом адміністративної відповідальності є керівник навчального закладу. Суб'єктивна сторона порушення характеризується прямим умислом.

Визначено, що у нашій державі наявним є відповідний рівень діяльності органів, які здійснюють контроль за протидією та запобіганням вчинення насильницьких діянь над дітьми. Проте порядок діянь, які формують вищевказану систему не дають швидких та потрібних позитивних результатів.

Необхідним є можливість дитини швидко та якісно отримати правову, психологічну, матеріальну та фізичну допомогу.

Особливо небезпечними є негативні для суспільства та держави в цілому наслідки насильницьких діянь, вчиненими неповнолітніми. Вчинення насильства над дітьми призводить до асоціалізації їх у

майбутньому, неможливості самореалізуватися у суспільстві. Одним із найбільш небезпечних наслідків насильства над дітьми є можливість залучення їх до злочинної діяльності.

Встановлено, що основними засадами державної політики інших країн у подоланні проблеми насильства є: 1) формування навчальних програм учнів на основі розвитку навичок щодо запобігання насильницьким діянням; 2) встановлення взаємовідносин між дитячими громадськими організаціями та дорослими об'єднаннями для досягнення спільних цілей у подоланні насильства; 3) забезпечення залучення молодого покоління до трудової діяльності; 4) зменшення кількості канікул у літній сезон, що компенсується збільшенню міжсезонних вихідних; 5) розвиток та впровадження програм, які реалізовуватимуть діяльність щодо організації правильного відпочинку дітей; 6) реалізація корекційних програм для кривдників, що передбачає перевиховання та становлення нових рис у особистості; 7) навчання правових основ щодо рівних можливостей осіб незалежно від раси чи національності; 8) матеріальна та ідеологічна підтримка громадян у навчанні та веденні здорового способу життя; 9) контроль та нагляд за використанням та доцільністю використання зброї; 10) зменшення реклами, яка поширює будь-які прояви насильницьких діянь; 11) наукова та дослідницька діяльність щодо протидії та запобігання вчиненню насильства.

Визначено, що основними чинниками, які сприяють розвитку правової культури у громадян є: 1) індивідуальні, що передбачає фізіологічні чи особливості розвитку психіки; 2) загальні, що передбачають: а) соціальний стан; б) матеріальний стан; в) стан політичного, економічного та соціального розвитку держави; 3) змішані, що об'єднують дію суб'єктивних та об'єктивних.

Зроблено висновок про те, що важливу роль у вихованні безпечного користування неповнолітніми соціальними та іншими електронними

мережами відіграють представники правоохоронних структур, які надають рекомендації дітям та їхнім батькам.

З'ясовано, що просвітницька діяльність правоохоронних структур передбачає надання інформації щодо: 1) недопустимості без відома батьків неповнолітнім надавати будь-які інформативні дані щодо місця проживання, контактних телефонних номерів, місце праці батьків чи осіб, які їх замінюють, назву та адресу освітнього закладу, у якому навчається дитина; 2) недопустимості встановлення безпосередніх чи електронних контактів із особами, які є незнайомими чи чужими; 3) недопустимості контактувати із особами, які посилають некоректні електронні повідомлення, про що потрібно негайно повідомити батьків; 4) встановлення разом з батьками правил користування інтернет-мережею, що передбачає визначення часових меж та електронного допустимого простору; 5) недопустимості користування аморальними сайтами.

З'ясовано, що навчальний та просвітницький компонент правоохоронної діяльності спрямований на надання та підвищення знань батьків неповнолітніх, основними принципами яких є: 1) опанування власної інтернет-обізнаності, що полягає у спільній діяльності з дитиною у цьому напрямі; 2) надання дитині рекомендацій щодо проблем, які виникли у користуванні електронними комунікаціями; 3) встановлення легітимних додатків, які надаватимуть змогу контролювати дії дитини в соціальних мережах та загальному Інтернет-користуванні; 4) надавати дитині безпечні для користування сайти та інтрнет-сторінки, які не несуть шкоди її фізичному, психічному здоров'ю та не провокують на здійснення насильницьких діянь.

Досліджено, що серед необхідних напрямів реалізації державної політики щодо підвищення рівня правосвідомості та правової культури членів громадянського суспільства забезпечення інформаційними засобами основних засад виховного процесу, що передбачає: 1) подання основних

засад виховного процесу у телевізійних передачах; 2) подання основних засад виховного процесу через програми через радіо; 3) подання основних засад виховного процесу через інтернет-ресурси; 4) подання основних засад виховного процесу у друкованих засобах поширення інформації; 5) подання основних засад виховного процесу у виданнях популярної, художньої та творчої літератури.

Лепех Ю. С.

*к.ю.н., доцент кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Маковійчук Д. І.

*студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ВІД НАСИЛЬСТВА

Встановлено, що проблема щодо здійснення державного захисту прав дітей, що є основою державної політики, є глобальною та актуальною в умовах сьогодення. Вирішення даного питання є необхідним для спільною діяльності державних органів влади всіх рівнів, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, міжнародних інституцій, безпосередньо осіб, які мають сім'ї та бажають народжувати дітей, представників наукової спільноти та ін.

Зазначено, що найбільш вагомішою у вирішенні вищевказаного питання є діяльність органів державної влади, що формує державну політику. Таким чином пропонуємо подати авторське визначення державної політики щодо здійснення захисту дітей від насильницьких діянь як вид загальної політики держави, що полягає у формуванні мети, завдання, засад регулювання відносин у суспільстві між визначеними суб'єктами, які повинні здійснювати забезпечення, захист, допомогу малолітнім та неповнолітнім дітям, які можуть постраждати чи постраждали від вчинення насильницьких діянь.

Визначено, що адміністративна діяльність щодо захисту дітей від насильства відбувається на: 1) міжнародному рівні; 2) державному рівні.

Встановлено, що правову базу механізму захисту дітей від насильницьких дій формують: 1) міжнародно-правові акти у сфері

запобігання та протидії вчинення насильства; 2) Сімейний кодекс України; 3) Кримінальний кодекс України; 4) Кодекс України про адміністративні правопорушення; 5) закони України, 6) укази Президента України; 7) листи Міністерства освіти та науки України.

Нормативно-правова основа регулювання діяльності органів державної влади та управління щодо протидії та запобігання насильству в Україні складають такі дві групи правових актів: 1) загальні; 2) спеціальні. Також у залежності від юридичної сили правових актів можна зазначити, що існує також ієрархія правового регулювання механізму протидії та запобігання насильству в Україні. Отже, вищевказаний спектр державної діяльності регулюється: міжнародними правовими актами, Конституцією України, Кримінальним кодексом України, Кодексом України про адміністративні правопорушення, закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, листи Міністерства освіти та науки України, методичні рекомендації відповідних Міністерств.

Відзначено вагомому роль правотворчої діяльності Президента України щодо здійснення захисту прав дітей, які належать до спеціальної категорії, що потребує особливого захисту. У зв'язку з вищевказаним глава держави прийняв такі два укази: «Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей», «Про додаткові заходи щодо запобігання дитячій бездоглядності». Звернено увагу на те, що вищевказаними правовими актами відведено важливу роль системі органів державної влади та громадських інститутів, основним завданням яких є надання допомоги, охорони та захисту малолітнім та неповнолітнім дітям. Особливо необхідним є надання невідкладної допомоги дітям, які отримали шкоду від вчинення насильницьких діянь чи перебувають у складній життєвій ситуації.

Насильницькі діяння можуть відбуватися у різних сферах життя людини та дитини. Спеціальними правовими актами є прийняті

Верховною Радою України закони: «Про протидію торгівлі людьми», «Про попередження насильства в сім'ї».

Зроблено висновок про те, що в Україні в умовах сьогодення є необхідна правова основа щодо регулювання механізму захисту дітей від насильства. Діяльність та державна політика регулюється значною кількістю законних та підзаконних нормативно-правових актів, які стосуються різних сфер життєдіяльності малолітніх та неповнолітніх.

Встановлено, що необхідним, на нашу думку, є прийняття правового акту у вигляді Закону України «Про запобігання та протидію насильства над дітьми», що регулювати спеціальні заходи державної політики для подолання цього протиправного суспільно небезпечного явища.

Визначено, що основними напрямками державної діяльності та наукового дослідження проблеми дитячої праці є: 1) відсутність нормативного закріплення переліку видів діяльності, до яких можна залучати дітей; 2) відсутність кількісних показників залучення дітей до виконання трудових обов'язків; 3) відсутність нормативного закріплення надання згоди батьків чи осіб, які їх замінюють, щодо залучення 15-річних дітей чи 14-річних дітей у вільний від навчання час до трудової діяльності; 4) відсутність нормативного закріплення визначення відповідальності роботодавців, які не дотримуються вимог щодо прийняття на роботу малолітніх та неповнолітніх дітей; 5) поширення неофіційного працевлаштування дітей; 6) відсутність механізму взаємодії органів державної влади щодо регулювання трудових відносин серед неповнолітніх.

Запропоновано визначити основні причини щодо залучення дітей до трудової діяльності. Отже, є необхідність у виокремлення таких двох груп: 1) суб'єктивні; 2) об'єктивні. Об'єктивні причини пов'язані із соціально-економічною ситуацією у державі. Відсутність належного соціального захисту населення, а особливо категорій осіб, які потребують спеціального

захисту з боку органів державної влади – жінок та дітей, сприяє виникненню необхідності та бажання у дітей щодо пошуку роботи. Суб'єктивні причини пов'язані безпосередньо із фізичними та психологічними потребами дитини. До таких віднесено: бажання купити нові речі, професійний та індивідуальний розвиток дитини.

Зазначено, що одним із ефективних чинників протидії та запобігання нелегальної дитячої праці є належний рівень правової освіти малолітніх та неповнолітніх дітей у сфері трудових відносин. Знання трудових прав та можливостей дітей дає можливість уникнути незаконного залучення дітей до важких робіт чи використання їхньої праці у час, який заборонений трудовим законодавством України. Важливо також ознайомити дітей із можливістю звернення до визначених органів щодо захисту їхніх трудових прав та наданні правової допомоги чи консультації у визначеній ситуації.

Визначено, що просвітницька діяльність щодо трудових відносин неповнолітніх повинна відбуватися під час навчального процесу у школі. Важливо враховувати такі тематичні предмети у План заходів щодо попередження та протидії насильству. Запровадження у шкільну програму шкільних предметів, що стосуються правових можливостей дітей, є ефективним напрямом підвищення правової культури та освіти дітей.

Булінг є одним із видів насильства, що характеризується вчиненням у межах навчального закладу чи освітнього процесу.

Визначено, що основними причинами вчинення булінгу є: а) матеріальні; б) фізичні; в) освітні; г) ментальні; д) етнічні; е) соціальні.

Зроблено висновок про те, що важливим є визначення у механізмі протидії та запобігання булінгу системи заходів, які необхідно здійснювати на таких рівнях: а) національному, що передбачає першочергову роль органів державної влади та здійснення ними відповідної діяльності для вирішення проблеми, що є об'єктом нашого дослідження; б) на територіальному рівні, що передбачає діяльність

органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади у розробленні відповідних програм щодо подолання та вирішення проблеми булінгу; в) громадянському рівні, що передбачає безпосередню участь громадян щодо просвітницької та виховної діяльності у сім'ях, де є будь-які прояви насильницьких діянь. Важливим у цьому напрямі є самовиховання та самонавчання осіб, їхній особистісний розвиток.

Зроблено висновок та узагальнено, що національні, територіальні та громадянські напрями подолання проблеми боулінгу передбачають такі діяння: профілактична робота щодо попередження насильства; спеціалізована діяльність із особами, які вчиняють насильницькі діяння; реабілітація із потерпілими особами та такими, які є кривдниками під час булінгу.

Зроблено висновок про те, що підґрунтям для механізму протидії та запобігання булінгу є виховання у громадян основних принципів сімейного благополуччя, навчання та використання у життєдіяльності моральних правил поведінки під час відносин із іншими учасниками суспільного життя.

Визначено, що у стародавній культурі вважали, що основними суб'єктами, які беруть участь у подоланні дитячого насильства є: 1) батьки; 2) вчителі. У соціологічних та філософських науках часто зустрічається два терміни: 1) насильство; 2) ненасильство.

Програми, які передбачають напрями протидії та запобігання насильству, засновані на таких принципах:

- 1) ненасильство є способом боротьби;
- 2) визнання принципу недопущення приниження гідності інших осіб;
- 3) дії повинні бути спрямовані проти протиправного явища, а не окремих осіб;
- 4) відсутність завдання агресивних відповідей на таку ж агресію;

5) психічне насильство також має негативні наслідки, як і фізичне, що свідчить про необхідність заборони двох вищевказаних видів протиправних діянь;

6) необхідність викоринити неморальні цінності, які призводять до поширення насильства.

Встановлено, що декларація та проголошення норм поведінки і їх практичне застосування є різними процесами по своїй складності. Основними принципами ненасилля є дотримання моральних принципів, які мають бути основою життя та існування людини у суспільстві. Дотримання правил моралі, з одного боку, дає можливість стримати непотрібні пристрасті, а з іншого боку – розвивають гармонію, мир та позитивні почуття.

Зазначено, що формування моральних цінностей не є швидким процесом, а відбуваються з певною послідовністю, що вимагає часу та людських зусиль. Моральні цінності формують свобідну волю та совість особистості, що впливає на прийняття нею відповідних рішень. Чим вищим є рівень морального та духовного розвитку особистості, тим менше ймовірності того, що особа буде приймати неправомірні та незаконні рішення, які можуть суперечити нормам та правилам існування правової держави та громадянського суспільства.

Дотримання моральних цінностей передбачає також формування в особи почуття справедливості та відсутність брехні у відносинах один із одним. Відсутність неправди у відносинах передбачає її ж відсутність у мисленні, розмовах та діях.

Філософія ненасилля передбачає позбавлення в осіб егоїстичних намірів, заздрощів, корисливих мотивів у поведінці.

У міжнародній спільноті наголошують такі напрями щодо захисту осіб від вчинення над ними насильницьких діянь:

1) інформаційний, що передбачає просвітницьку діяльність суспільства щодо знань про права та способи їхнього захисту. Цей метод передбачає формування спеціальних освітніх програм для розвитку правової освіти громадян;

2) метод встановлення відповідальності за протиправні діяння винних осіб;

3) релігійний метод передбачає формування в особи моральних та духовних цінностей;

4) політичний метод передбачає формування державних заходів для подолання проблеми насильства.

Визначено, що основними напрямками щодо покращення діяльності суб'єктів, які здійснюють захист дітей від насильства: 1) створення інформаційних джерел щодо статистики вчинення насильства щодо дітей, що передбачатиме: а) особливості проведення розслідування; б) види покарань, які застосовуються до винних осіб; в) загальна характеристика осіб, які є потенційними потерпілими від таких діянь; г) загальна характеристика осіб, які є потенційними кривдниками; 2) надання належної фінансової підтримки суб'єктам, які залучені до діяльності щодо попередження насильства та протидію із ним; 3) належна організація кадрової політики у суб'єктивному елементі механізму захисту осіб від насильства.

Лепех Ю. С.
*к.ю.н., доцент кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Сікора Я. О.
*студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ПРЕВЕНТИВНИХ ЗАХОДІВ У СФЕРІ ВЧИНЕННЯ НАСИЛЬСТВА НАД ДІТЬМИ

Вчинення насильницьких дітей щодо малолітніх чи неповнолітніх є характерним як для українського суспільства, так і для міжнародної спільноти. Отже, першочерговим етапом у протидії та запобіганні даної проблеми є її загальне та всесвітнє визнання. Питання насильства повинно бути обговорене та інформаційно поширене у межах держави та суспільства. У багатьох країнах, в тому числі в Україні, вчинення деяких форм насильства не беруться до уваги, що не може бути соціально прийнятним. Поширеним є явище вчинення насильницьких діянь в умовах воєнних дій, які продовжуються впродовж тривалого терміну та призводять до формування у свідомості громадян думки, що насилля є засобом захисту своїх прав чи задоволення потреб.

Вчинення насильницьких порушень щодо дітей мають високий ступінь латентності. Діти є особливою незахищеною категорією осіб, які мають більше схильностей до отримання статусу потерпілого від вчинення домашнього чи іншого виду насильства. Життя та діяльність дітей у більшості випадків є залежною від старших, які ними опікуються. Малолітні чи неповнолітні діти не мають достатніх фактичних чи юридичних можливостей звернутися до органів влади та управління та захистом своїх прав чи із зверненням про їх порушення.

Механізм організації та діяльності органів державної влади та управління у сфері протидії та запобігання вчинення насильства на малолітніми чи неповнолітніми дітьми перебуває на етапі свого впровадження та удосконалення. Часто, батьків які вчиняли насильницькі діяння над дітьми, позбавляють батьківських прав. Відповідно дітей влаштовують в інтернати державного типу або у відповідні установи, де використовують сімейні форми виховання.

Невирішеною залишається проблема надання психологічної, психотерапевтичної чи психіатричної допомоги потерпілим від насильства дітям. Якщо фізичні наслідки від вчинення насильства можуть бути усунені, то психокорекційна робота є невід'ємним та обов'язковим елементом роботи із потерпілими підлітками. У цьому випадку часто зустрічаються проблеми із відсутністю належних спеціалістів у місцях, де перебувають постраждалі діти.

Однією із найпоширеніших проблем є відсутність у психологів спеціальних знань з дитячої психології щодо роботи із потерпілими від насильства дітьми. Також наявною є проблема віддаленості соціальних та реабілітаційних центрів, до яких діти не можуть потрапити самостійно, оскільки перебувають у притулках, а батьки позбавлені батьківських прав через вчинення протиправних насильницьких діянь.

Основні причини вчинення насильницьких дій щодо дітей можна виокремити у такі групи: 1) соціальні; 2) економічні; 3) духовні; 4) особисті. Економічні причини пов'язані із матеріальним становищем особи, яка є порушником. Соціальні детермінанти пов'язані із поширенням безробіття та соціальної дезадаптації насильника. Низький духовний розвиток та відсутність моральних цінностей також формують протиправну поведінку злочинця чи порушника.

Особи, які потерпіли від вчинення насильницьких діянь, та порушники у більшості випадків називають такі причини своєї

протиправної поведінки: 1) стресові ситуації у сім'ї та на робочому місці; 2) вживання алкогольних напоїв; 3) вживання наркотичних засобів; 4) невміння керувати своїми емоціями; 5) формування думки про те, що таким методом можна вирішувати конфлікти; 6) метод проявити приховані образи.

Окремо зазначають про те, що реальні причини вчинення насильницьких діянь є латентними, тому зазначають про наступні: 1) ревності у стосунках; 2) приклад, поданий дитині, від батьків; 3) підвищений чи занижений рівень самооцінки; 4) фрустрація; 5) бажання самоствердження; 6) потреба бути визнаним; 7) наявність відхилень чи захворювань психіки.

Визначено, що насильство серед учнів під час навчального процесу є досить поширеним негативним явищем, яке потребує свого викорінення. Основним завданням освіти в сучасних умовах є навчити дітей взаємодіяти один з одним, не використовуючи при цьому насильницькі методи. Залучити до даного процесу необхідно всіх учасників освітнього процесу: учнів, вчителів, управлінський персонал, спсихологів, батьків, працівників поліції, а також представників релігійної спільноти.

З'ясовано, що серед пріоритетних сфер фінансування мають бути проекти, які передбачають напрями протидії та запобігання насильству в освітньому середовищі. Окремо наголошуємо на важливість вирішення проблеми високого ступеня латентності булінгу в освітньому середовищі. Тому, пропонуємо запровадити поширення інформації щодо статистичних даних про випадки вчинення булінгу та притягнення винних осіб до встановленого виду відповідальності. Увага вчинення насильства над жінками є більшою у порівнянні із дослідженням вчинення насильницьких діянь над дітьми. Вищевказане може бути пов'язано із тим, що діти не обізнані із своїми правами та можливостями і не можуть заявити про себе, що не можна зазначити про дорослих жінок.

Визначено, що на сьогоднішній день існують громадські організації на національному та міжнародному рівні, основним завданням яких є надання правової фізичної, економічної допомоги потерпілим від насильства жінкам. Особливу увагу потрібно приділити формуванню у суспільства свідомості щодо недопущення будь-яких форм вчинення насильства над дітьми, особливо у домашніх умовах.

Зазначено, що неприйнятним та протиправним є застосування насильницьких методів працівниками Національної поліції України чи соціальними працівниками державних установ. Представники наукової спільноти, вивчаючи феномен вчинення домашнього насильства, зазначають, що сімейна форма насильницьких діянь над дитиною є сукупністю небезпечних для суспільства кримінальних та протиправних діянь, які вчиняються умисно членами сім'ї, які можуть проживати спільно чи окремо один від одного, та передбачає посягання на життя, здоров'я особи. Вищевказані дії також можуть передбачати фізичний чи психічний вплив на неповнолітню особу, що відбувається проти її волі.

З'ясовано, що основними ознаками, що характеризують домашнє насильство над дітьми є: 1) домінування над дітьми; 2) постійний нагляд та контроль за поведінкою; 3) системність; 4) процесуальний характер.

Основними причинами приховування та нерозголошення таких злочинних діянь є: 1) вікові особливості потерпілого; 2) територіальна відокремленість місця вчинення протиправного насильницького діяння; 3) відсутність волі потерпілого заявляти про приховані моменти свого інтимного життя; 4) відсутність довіри до представників Національної поліції України та інших структур; 5) низька правова культура громадян.

Визначено, що напрямами покращення діяльності осіб, які здійснюють захист малолітніх та неповнолітніх від насильницьких протиправних діянь є виконання таких заходів: 1) запровадження введення статистичного реєстру випадків вчинення насильницьких діянь над дітьми,

а також особливості проведення розслідування представниками правоохоронних структур та визначення покарання за вчинені діяння; 2) щорічне затвердження у загальнодержавному бюджеті норм про те, що виділяється визначена сума коштів на фінансове забезпечення притулків та служб, які надають допомогу особам, які потерпіли від вчинення насильницьких діянь.

Фінансування першочергово потребує діяльність щодо створення у кожній адміністративно-територіальній одиниці спеціальних притулків та служб допомоги. 3) особливої уваги потребує забезпечення механізму захисту дітей від насильства кваліфікованими працівниками, які зобов'язані отримати психологічну чи педагогічну освіту.

Встановлено, що діяльність соціальних працівників у сфері організації захисту дітей від насильства є непростою, то важливо привернути увагу на механізм протидії та запобіганню емоційному вигоранні останніх. Потребує спрощення система оформлення службової документації щодо здійснення захисту дітей. Вищевказане займає значний час, який соціальні працівники можуть витратити на конкретні дії щодо надання різних форм допомоги.

Запропоновано звернути увагу на вирішення даного питання у міжнародних організаціях, які приділяють значну увагу проблемі емоційного вигорання соціальних працівників. Вчинення домашнього насильства може призвести у майбутньому до того, що неповнолітні діти опиняються без притулку та не мають постійного місця проживання.

Зроблено висновок про те, що діти, які стали учасниками домашнього насильства можуть у майбутньому стати суб'єктами вчинення кримінальних правопорушень.

Марусяк Л. О.

*к.ю.н., доцент кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Гук С. Р.

*студент другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ПРАВ ЛЮДИНИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

У міжнародному праві складається взаємозалежна система загально визнаних прав і свобод особистості в інформаційній сфері. Право людини на інформацію конкретизується закріпленням у міжнародному праві таких правочинів, як право на отримання екологічної, медичної, культурної, юридичної інформації.

Відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН, прийнятої в 1946 р. «свобода інформації є фундаментальним правом людини та критерієм усіх інших свобод, яким присвячена діяльність Організації Об'єднаних Націй» [1]. У зазначеній, як і у всіх наступних резолюціях ООН під свободою інформації розуміється право повсюдно та безперешкодно передавати, опубліковувати інформаційні відомості в ім'я миру та світового прогресу. При цьому провідним принципом свободи інформації є обов'язок прагнути до виявлення об'єктивних фактів та до поширення інформації без шкідливих намірів [1].

У Загальній декларації прав людини 1948 р. інформацію отримало закріплення у контексті права на свободу думки. Відповідно до ст. 19 декларації, кожна людина має право на свободу переконань і на їхнє вільне вираження, це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, отримувати та поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами та незалежно від державних кордонів [2].

Спочатку право на інформацію розглядалося як похідне права на свободу висловлювання думки. Поступово воно набуло самостійності і виділилося на окрему категорію прав.

Відповідно до ст. 19 Міжнародного пакту «Про громадянські та політичні права» від 16 грудня 1966 року кожна людина має право безперешкодно дотримуватись своїх думок і вільно висловлювати їх. Це право включає свободу шукати, отримувати та поширювати всякого роду інформацію та ідеї, незалежно від державних кордонів, усно, письмово чи за допомогою друку, чи художніх форм висловлювання чи іншими способами на свій вибір [3].

Важливі документи щодо захисту прав людини в Інтернеті прийняті на рівні Генеральної Асамблеї ООН. Це насамперед Резолюція A/RES/68/167 «Право на недоторканність особистого життя в цифрове століття» (2014), яка закликає всі держави: поважати та захищати право на недоторканність особистого життя, у тому числі в контексті цифрової комунікації; вживати заходів, щоб покласти край порушенням цих прав і створювати умови для запобігання таким порушенням, у тому числі шляхом забезпечення того, щоб національне законодавство, що стосується цього, відповідало їх міжнародним зобов'язанням з міжнародного права прав людини; провести аналіз процедур, практики та законодавства, що стосуються стеження за повідомленнями, їх перехоплення та збору особистих даних, включаючи масове стеження, перехоплення та збирання, з метою захисту права на недоторканність особистого життя шляхом забезпечення повного та ефективного виконання всіх їх зобов'язань з міжнародного права прав людини; заснувати нові або продовжувати використовувати вже наявні незалежні, ефективні внутрішні наглядові механізми, здатні забезпечувати прозорість у відповідних випадках та підзвітність щодо стеження держав за повідомленнями, їх перехоплення та збору особистих [4, с. 207].

Право на інформацію гарантовано різними документами ОБСЄ, включаючи Заключний акт загальноєвропейської наради у Гельсінкі, Заключний документ копенгагенської наради Конференції ОБСЄ з людського виміру, Паризьку хартію, погоджену 1990 року. Право на інформацію зазнало важливих змін в аспекті глобалізації, яка суттєво підвищила цінність інформації як стратегічний ресурс. Не втрачаючи зв'язку з фундаментальним правом вільне вираження думки, право на інформацію стало сполучатися з свободою доступу до інформаційних технологій та глобального інформаційному простору, захистом особистого та іншого конфіденційної інформації. Будучи одним із правочинів родового права на інформацію, до відокремленої групи стало переходити право на доступ до інформації [4, с. 208].

Міжнародно-правові документи недвозначно вказують на те, що:

- інформація є суспільним благом і як така має бути доступною на користь розвитку інформаційного суспільства та захищена від незаконного присвоєння;

- громадянам має бути забезпечена свобода інформації – свобода повсюдно та безперешкодно збирати, передавати та опубліковувати інформаційні відомості;

- громадянам має бути гарантоване право на інформацію – це право отримувати доступ, шукати, розповсюджувати інформацію;

- інформаційні права та свободи, гарантовані «офлайн», повинні забезпечуватися «онлайн»;

- доступ до інформації державних органів означає доступ до записів та даних, що є у цих органів, незалежно від форми її зберігання, джерел та дати їх реєстрації;

- інформація, що надається відповідним національними або міжнародними органами, повинна бути достовірною, повною, своєчасною, підготовленою до використання, доступною та перевіреною;

- обмеження на доступ до інформації допустимі у разі їх встановлення законом та необхідності з метою захисту прав та репутації інших осіб та для охорони державної безпеки, громадського порядку, здоров'я та моральності населення;

- «першою» із законних підстав обмеження є повага до прав та репутації інших осіб та захист персональних даних;

- обмеження права на інформацію можливі за умови, що такі обмеження не ставлять під загрозу сам принцип цього права, зв'язок між правом та обмеженням, між нормою та винятком не повинен бути зворотним» [4, с. 378].

1 жовтня 1995 року групою експертів у галузі міжнародного права, національної безпеки та прав людини розроблено Йоганнесбурзькі принципи «Національна безпека, свобода вираження поглядів та доступ до інформації» [5]. Йоганнесбурзькі принципи є одним з важливих конвенційних документів, що оформили певний правовий каркас балансу співвідношення прав людини та національної безпеки.

Принципи засновані на міжнародних і регіональних правових нормах, що стосуються захисту прав людини, правозастосовчої практиці держав, що розвивається (у тому числі на рішеннях національних судів) і на загальних принципах права, визнаних Співдружністю держав. Учасники підготовки цих Принципів, підтверджуючи свою віру в те, що свобода вираження думки та свобода інформації відіграють важливу роль у демократичному суспільстві та мають важливе значення для її прогресу, процвітання та здійснення інших прав людини та основних свобод, беручи до уваги відповідні положення Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадянські та політичні права та інших міжнародних документів про права людини, бажаючи сприяти визнанню того, що обмеження свободи вираження поглядів та свободи інформації в інтересах національної безпеки допускаються в обмежених рамках для

того, щоб не надавати можливості уряду не виправдано обмежувати ці свободи під приводом національної безпеки визнають необхідність правового захисту цих свобод через ухвалення конкретних та чітко сформульованих законів, які забезпечують основні вимоги принципу панування права [5].

До основних принципів віднесено:

- свобода думки, самовираження та інформації - обмеження свободи вираження поглядів або свободи інформації має бути встановленим законом і виходити із дійсного захисту законних інтересів національної безпеки;

- заборона дискримінації - ніколи при обмеженні свободи вираження поглядів або свободи інформації, у тому числі під приводом національної безпеки, не повинна допускатися дискримінація за ознаками раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних чи інших поглядів, національного походження чи соціального становища, майнового цензу, народження або з інших ознак;

- захист думки - ніхто не може піддаватися будь-яким обмеженням, позбавленням прав або санкціям через власні думки або переконання. Вираз думки, будь то письмовий чи усний, не може бути заборонено на тій підставі, що вона виражена певною мовою, особливо мовою національної меншини;

- доступ до інформації - кожен має право отримувати інформацію від владних структур, у тому числі інформацію, що стосується національної безпеки. Будь-які обмеження цього права під приводом захисту національної безпеки не можуть вводитися, якщо тільки уряд не продемонструє, що таке обмеження передбачено законом і необхідне у демократичному суспільстві для захисту законних інтересів національної безпеки.

- гарантії загального принципу панування права - будь-яка особа, звинувачена у скоєнні злочину, що має відношення до безпеки, пов'язаного з вираженням думки або інформацією, користується всіма гарантіями принципу панування права, які є частиною міжнародного права [5].

Список використаних джерел:

1. Организация Объединенных Наций. Шестьдесят пятое пленарное заседание, 14 декабря 1946 года URL: [http://daccess-ods.n.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/59\(I\)&Lang=R&Area=RESOLUTION](http://daccess-ods.n.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/59(I)&Lang=R&Area=RESOLUTION)
2. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена у резолюції № 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 груд. 1948 р. Законодавство України : URL: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_015.
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий і проголошений у резолюції № 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 груд. 1966 р. Законодавство України : URL: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_043.
4. Пазюк А. В. Міжнародно-правове регулювання інформаційної сфери (теоретичні і практичні аспекти): дис. ... д-ра. юрид. наук. Київ, 2016. 467 с.
5. Johannesburg Principles on National Security, Freedom of Expression and Access to Information <https://www.article19.org/data/files/pdfs/standards/johannesburg-principles-russian.pdf>

Марусяк Л. О.

*к.ю.н., доцент кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Лоза М. Р.

*студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ФЕНОМЕН КОРУПЦІЇ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

Виникнення корупції відноситься до часу появи перших протодержавних утворень, що були союзом племен. Саме в цей час починають формуватися владні інститути, що згодом розвинулися у складні політичні системи. Історичні факти корупції відомі відколи зародився бюрократичний апарат, зокрема, з часів Стародавнього Єгипту. Однак державна влада в той період була сакралізована (переплетена з релігією), що не сприяло поширенню цієї соціальної патології [1, с. 63].

Релігійні погляди та сакралізація влади визначали специфіку корупції у Китаї та Японії. Конфуціанство, хоч і будучи не релігією, а етико-філософським вченням, визначало соціально-політичну модель суспільства, в якій держава розумілася як велика сім'я, і в якій підношення та подарунки старшим розглядалися як норма. Конфуціанство, з його безкорисливим служінням обов'язку державного службовця здобуло перемогу над іншими ідейними течіями, зокрема, легізмом з його принципами батога і пряника. Конфуціанство нічого нового в життя суспільства не вносило, воно лише впорядкувало ці уявлення і зводило їх у єдину релігійно-етичну концепцію, оскільки апелювала до традиційних цінностей, а тому робота чиновника уподібнювалася до роботи члена сім'ї на благо сім'ї в цілому. «Основою суспільного устрою в Китаї була розпоряджена конфуціанством «гуаньсі» – система неформальних соціальних зв'язків, побудованих зазвичай за сімейним (клановим) принципом. Нерозривний зв'язок політики та моралі з часом

трансформувався на маніпулювання бюрократами моральної складової життя суспільства у своїх інтересах. Зрештою, це не могло не призвести до формування зневажливого ставлення до закону та поступового піднесення над ним чиновництва» [2, с. 23].

Вперше з корупцією у її руйнівній формі зіткнувся античний світ. Філософи Стародавню Грецію заклали основи першого класичного розуміння корупції, як найважливішої характеристики морально-морального стану суспільства. Яскравим представником цього напрямку був Аристотель, який розглядав корупцію як системне явище.

Як відзначають дослідники в Стародавній Греції «у терміна «corruptio», що спочатку використовувався для позначення псування води або харчового отруєння, з'являється соціальний сенс - занепад звичаїв, розлад порядку. Приблизно в цей же час поняття корупції набуває значення підкупу будь-кого [2, с. 24]

Стародавній Рим був першою державою, яка створила систему міністерств і відомств, а також державну службу у формі, близькій до сучасної. Практично відразу римська влада була вражена корупцією, чому сприяли нестабільність верховної влади та загальний аморалізм еліти.

У Середньовічній Європі, як і у Стародавньому світі, простежувалася тенденція сплетення релігії та політичного життя. Християнство, розуміючи злочини як гріх, не могло не дати іншу оцінку та корупцію. Але сама католицька церква згодом стала одним із найкорумпованіших інститутів Європи, займаючись продажем церковних санів та індульгенцій. При цьому європейські держави не знали корупції через слабкість державної влади, яка не мала масового чиновницького апарату та не вирішувала майже жодних питань, окрім військових. Європейським країнам був властивий порівняно «декоративний» характер влади, що також не створювало умов розвитку корупції. Внаслідок цього європейське суспільство виробило громадянські механізми та соціальні відносини, аж

до теперішнього часу перешкоджали широкому розвитку даного соціального зла, принаймні в нижчих та середніх верствах суспільства [3, с. 30].

В епоху Нового Часу, у зв'язку з формуванням у Європі національних держав, з централізованою системою управління, зі збільшенням ролі держави в житті суспільства, з виходом на політичну арену нового політичного гравця в особі буржуазії, який прагне впливати на прийняття політичних рішень, розвивається і корупція, що знайшла своє вираження у хабарництві всіх рівнях влади, купівлі-продажу посад, корумпуванні судової системи тощо [3, с. 31].

Заслуговує на увагу історичний досвід боротьби з корупцією в США. Американська революція носила не тільки буржуазний, а й визвольний характер: боротьби за незалежність від Англії, тому йшов пошук і оптимальної моделі організації влади та боротьби зі зловживанням владою. Крім того, деякі вчені вважають, що неприйняття корупційної системи правління Англії стало однією з причин боротьби американців за власну незалежність. Американські теоретики були послідовниками ідей Аристотеля, оскільки вважали, що причина проблем криється не в поганих людях, а в поганому правлінні. Постійним елементом ранньої дискусії про корупцію в Америці були побоювання, що корупція неминуче веде до тиранії та рабства. Консолідація політичного контролю та управління порушує владний баланс і це неминуче призводить до тиранії та рабства. Тому йшов пошук балансу під час створення політичної системи та у Конституції США 1787 р. її розробники закріпили принципи поділу влади, системи стримувань і противаг і федералізму. У системі стримувань і противаг вказується, що основою імпічменту президенту, може бути скоєння злочин, зокрема і хабар [4, с. 82].

Список використаних джерел:

1. Невмержицький Є. В. Корупція як соціально-політичний феномен : дис. ... д-ра політ. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси»; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. К., 2009. 408 с.
2. Основы антикоррупционной культуры: учебное пособие / под общей редакцией д. б. н., профессора Б. С. Абдрасилова. Астана: Академия гос. управления при Президенте Республики Казахстан, 2016. 176 с.
3. Основы противодействия коррупции: учеб. пособие / под ред. И. И. Рогова, К. А. Мами, С. Ф. Бычковой. Академия гос. управления при Президенте Республики Казахстан. Алматы: ОФ «Транспаренси Казахстан», ОФППИ «Интерлигал» в Казахстане, 2004. 328 с.
4. Трепак В. М. Теоретико-прикладні проблеми запобігання та протидії корупції в Україні: дис. д-ра юрид. наук: 12.00.08. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів. 2020. 481 с.

Марусяк Л. О.

*к.ю.н., доцент кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Малюга М. В.

*студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ЕТИКО-МОРАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ АДВОКАТА

Професія адвоката – універсальна та автономна. Якщо судді, прокурори та слідчі «спираються» на владу, то адвокат – сам на себе, на свою совість, свій талант і, безумовно, на закон, досконале знання його тонкощів. Адвокатська робота завжди «балансує» на переломі людських проблем, пристрастей та конфліктів.

Проблеми деонтології пов'язані з онтологією особи та життєдіяльністю суспільства. Закономірний розвиток усіх сфер суспільної життя відчуває суттєвий вплив філософських ідей, культурологічних традицій, оскільки сама життєдіяльність суспільства створює культуру. Поняття «культура» увійшло до наукового обігу європейської соціальної думки у другій половині XVIII ст. І навіть сьогодні філософи та культурологи не дають єдиного тлумачення цього терміна. Налічується близько тисячі дефініцій культури. Все це призводить до тому, що висвітлити їх стає все складніше навіть у спеціальному дослідженні [1, с. 601].

Визначення правової культури буде неповним без розгляду її принципів, які становлять вихідні концептуальні засади професіоналізму юриста. Основні засади правової культури юриста - правовий історизм, загальнолюдські правові цінності, «національність» права, верховенство правової культури, безпека правової життєдіяльності, соціально-правова

реабілітація, правовий менеджмент. За будь-яких обставин адвокат не повинен захищати порушення права. Його головний обов'язок і моральний обов'язок – захист особистості, а не допущення беззаконня.

Отже, професійна культура адвоката покликана визначати межі поширення моральних норм на службову діяльність, стверджувати загальнолюдські цінності, українські національні традиції та звичаї, теоретично обґрунтовувати їхню необхідність, сутність та специфіку прояву на практиці, відображати норми службової поведінки працівників, піддавати їй критично ціннісному аналізу, сприяти доцільному вибору тих чи інших правил взаємовідносин та принципів професійної моралі. Аналіз структури моральних відносин та моральної свідомості дозволяє встановити співвідношення таких категорій, як моральна вимога, обов'язок, борг, відповідальність, гідність особистості, сумління [2, с. 184].

Адвокат стикається з необхідністю вирішувати складні проблеми, за якими стоять життя та честь людей. Одне з найважливіших проявів професійної майстерності адвоката — це вміння об'єднувати в захисті інтереси суспільства і підзахисного, причому не проти поставляючи їх, піднімати соціальне значення захисту при відстоюванні приватного інтересу особистості. Тому особливе значення в діяльності захисника має проблема професійної спрямованості та моральності: як узгодити внутрішні переконання та професійні обов'язки надання допомоги підзахисному, який шлях захисту вибрати у разі повної доведеності провини у скоєнні злочину або тоді, коли в довірчій, конфіденційній бесіді підзахисний зізнається у скоєнні того злочину, а на слідстві та в суді стверджує протилежне?

Прийняття рішень вимагає від адвоката великої напруги моральних сил, мобілізації досвіду та знань, глибокого розуміння ступеня відповідальності перед клієнтом, колективом, в якому він працює, перед суспільством. Поряд із законом діяльність та поведінка представників

юридичної професії регулюється деонтологічними (у тому числі етичними) нормами [3, с. 181].

Термін «етика» походить від давньогрецького слова «етос» - звички, звичаї, звичаї. Етика як наука існує понад 20 століть. Ще в IV столітті до нашої ери Арістотель позначив прикметником «етичний» клас людських чеснот і утворив новий іменник *ethica* (етика) для позначення науки, яка вивчає чесноти [4, с. 71]. Неможливо розглядати етику адвоката у відриві від юридичної етики, а юридична етика, у свою чергу, - частина загальної етики. І. Семенюк виділяє такі категорії етики: мораль, право, етика добро, зло, справедливість, обов'язок, совість, відповідальність, честь, гідність, гуманізм [4, с. 72].

Професійна мораль, зокрема, юридична і, в тому числі, й адвокатська, виконує важливі завдання у соціальному житті суспільства, приймаючи участь у забезпеченні реалізації вимог і установ загальних моральних принципів при проведенні своєї професійної діяльності, слугує дороговказом для фахівців у правильному виборі правил поведінки при виконанні своїх службових обов'язків.

Професійна етика юриста чи юридична етика є специфічною формою вияву моралі загалом. У цьому випадку йдеться про сукупність конкретизованих загальних моральних принципів, норм стосовно правоохоронної та правозастосовної діяльності юриста. Вони й становлять основний зміст цього виду етики. Предметом адвокатської етики є належна поведінка члена адвокатської асоціації в тих випадках, коли правові норми не встановлюють для нього конкретних правил поведінки. При цьому традиції та принципи моралі, що склалися в адвокатурі, частіше ніж закон виступають регуляторами поведінки адвокатів.

Сукупність професійно-етичних норм у діяльності адвоката і становить, на нашу думку, підгалузь юридичної деонтології – адвокатську деонтологію, яку, своєю чергою, потрібно структурувати як одну з

важливих ланок науки адвокатології. Особливість адвокатської деонтології полягає в тому, що вона характеризує юриспруденцію крізь призму професії адвоката та його діяльності як особистості [3, с. 179].

Говорячи про етику адвоката, розглянемо етику як кодекс принципів моралі та цінностей, якими керуються адвокати у своїй професійній та повсякденній поведінці. Пропонується така дефініція (визначення) адвокатської етики: розділ професійної етики, який визначає правила поведінки адвокатів виходячи з особливостей цієї юридичної професії та вимог до неї. Приймаючи таке позначення як відправне, вкажемо, що адвокатська етика має своєю метою допомогти системно осмислити моральні принципи, які існують у суспільстві (чим вона спрямована на розвиток особистісних якостей адвоката), і сформулювати в суспільстві позитивну оцінку інституту адвокатури.

Реалізація адвокатом у своїй діяльності специфічних моральних вимог, норм поведінки у взаємовідносинах як зі слідчими, суддями та іншими посадовими особами, так і з колегами, клієнтами, а також усіма особами, які звернулися за юридичною допомогою, та складає основи професійної адвокатської етики, що мають глибоке коріння і походять від перших прообразів адвокатури [4, с. 75].

До основних принципів адвокатської етики відносяться: домінантність інтересів клієнта; неприпустимість представництва клієнта з суперечливими інтересами; конфіденційність; компетентність та сумлінність; чесність та порядність; повага до адвокатської професії; культура поведінки; обмеження рекламування діяльності адвоката [5].

Дотримання юридичної таємниці - головна традиція світової адвокатської практики. Основним змістом поняття «адвокатська таємниця» є відомості, отримані адвокатом під час здійснення своїх професійних обов'язків, а саме: питання, за якими громадянин або юридична особа зверталася до адвоката, суть консультацій, порад, роз'яснень, дані

досудового слідства тощо. Предметом адвокатської таємниці також виступають складені адвокатом правові документи, всі матеріали, що входять до адвокатського дос'є, документи та інші відомості, отримані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності [6, с. 120-122].

З позиції професійної етики глибоко аморальним і недопустимим є використання адвокатом неправди, обману, дачі не законних або явно нездійснених обіцянок, застосування низьких почуттів (наприклад, помсти чи користі), навмисне розпалювання конфліктів (наприклад, між учасниками). Тому підкреслимо, що шляхетних цілей не можна досягти аморальними засобами.

Правила адвокатської етики покликані служити системою орієнтирів адвокатів при практичному застосуванні своїх багатогранних функцій, прав та обов'язків та відповідати завданням, принципам організації та діяльності адвокатури [5].

Принцип дотримання етики передбачає насамперед обов'язок адвокатів керуватися у своїй діяльності Кодексом професійної етики адвоката, проте цим не обмежується – сюди також входить необхідність дотримання міжнародних, внутрішньо національних законодавчих та підзаконних актів, що містять моральні правила [1, с. 523].

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає дотримання Правил адвокатської етики як одного з основних обов'язків адвоката, які він бере на себе, після Присяги адвоката України [7].

Слід зазначити, що наука про етику адвоката зараз остаточно не визначила весь перелік принципів, які аргументовано удосконалили поведінкові норми адвокатів України при здійсненні їхньої діяльності та поза нею. До тепер науково та теоретично недостатньо досліджено обставини про необхідність їх запровадження до «Правил адвокатської етики» або Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Проблема також полягає в тому, що державні законодавчі структури, декларуючи необхідність застосування європейських правових стандартів, які не зосереджуються на створенні проектів нормативно-правових актів щодо внесення змін до чинного законодавства або створення нових законів, які регулювали б організацію та діяльність адвокатури.

Список використаних джерел:

1. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система : монографія. Київ : Інтерсервіс, 2017. 800 с.
2. Наджафлі Е. М. Характеристика деяких моральноетичних принципів здійснення адвокатської діяльності в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2017. Вип. 43. Т. 4. С. 184–189.
3. Северин К. М. Принципи адвокатської діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Луцьк, 2015. 237 с.
4. Семенюк І. Я. Моральні засади діяльності інституту адвокатури: теоретико-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2016. 240 с.
5. The Attorneys' Code of Ethics was passed at the Assembly of the Croatian Bar Association on 18 February, 1995. The "Amendments" were adopted at the Assembly of the CBA on 12 June, 1999. URL: [EN_Croatia_The_Attorneys_Code_of_Ethics.pdf \(ccbe.eu\)](#)
6. Северин К. М. Проблеми нормативного регулювання та реалізації принципу конфіденційності адвокатської діяльності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2014. Вип. 9-2 (2). С. 120–122.
7. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282.

Марусяк Л. О.

*к.ю.н., доцент кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Шегда М. М.

*студент другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕДІАТИВНИХ ПРОЦЕДУР

Інтеграція медіації в систему вирішення спорів є частиною державної політики, спрямованої на вдосконалення інститутів державної влади, правової системи, зниження навантаження на суддів, підвищення довіри суспільства до судової системи та правової системи в цілому, розвиток культури конструктивного, дружнього вирішення спорів у різних сферах діяльності, зниження корупціогенних факторів, удосконалення суспільних відносин в цілому.

В останні роки більшість розвинених країн, у тому числі й Україна, в тій чи іншій мірі стикаються з проблемами судової системи, яка функціонує в умовах реалізації реформ у сфері цивільного, процесуального законодавства, і водночас сама зазнає реформ, спрямованих на її вдосконалення. Зміни продиктовані запитом часу та необхідні для підтримання якості та вдосконалення правосуддя, в тому числі в частині строків судочинства, ефективності виконання судових актів та ін. середнє навантаження на одного суддю зберігається на рівні, що набагато перевищує норму, а в деяких судах продовжує зростати [1, с. 186-188].

В останні роки більшість розвинених країн у тій чи іншій мірі стикається з подібними проблемами. Їхнє подолання вимагає інтеграції нових підходів, здатних стати ефективним доповненням до судової системи. У цьому напрямку вже прикладаються чималі зусилля. У тому

числі, виникли законодавчі ініціативи, що виходять від судової системи та спрямовані на розвиток АРС та впровадження обов'язкових досудових процедур, а також спрощених судових процедур. При цьому важливо відзначити, що досудові процедури вирішення спорів принципово різняться за рівнем залучення сторін та їх вплив на процес врегулювання, за підходом до вирішення спору (змагальний або співпрацюючий/дружній), за роллю третіх осіб, які можуть залучатися до вирішення спору [2, с. 124].

Розвиток та поширення дружніх досудових та позасудових способів врегулювання спорів значною мірою здатне доповнити вживані державою заходи щодо розвантаження судової системи, а також якісній зміні та вдосконаленню культури вирішення спорів у суспільстві. При цьому серед різноманітності альтернативних способів вирішення спорів саме медіація надає сторонам можливість досягти угоди, що відображає їх справжні інтереси та потреби на основі вичерпання конфлікту.

Медіація сприяє забезпеченню такого фундаментального права людини як право на доступ до справедливості, оскільки процедура починається тільки за волі сторін і проводиться на основі їх потреб (то є забезпечується справедлива процедура), а всі рішення за її підсумками приймаються лише у випадку, коли сторони вважатимуть результат справедливим та здійсненим (справедливе рішення) [3, с. 26].

Сучасна суспільна та економічна ситуація створює умови, в яких судова система та медіація повинні та можуть взаємодоповнювати один одного. Держава зацікавлена у поєднанні зусиль судової системи та інституту медіації, насамперед з метою вдосконалення правової системи, підвищення довіри до інституцій державної влади, гармонізації ділових та суспільних відносин загалом. Медіацію та суд об'єднують спільні завдання у вигляді вирішення спорів, хоча дані способи врегулювання

розрізняються за своєю природою і принципами, виходячи з яких будується діяльність кожного інституту.

Необхідність комплексної інтеграції медіації до правової системи зумовлена такими причинами.

1) Інститут медіації сприяє захисту прав та інтересів громадян, пропонуючи спрощену та прискорену процедуру.

2) Інститут медіації сприяє розвантаженню судової системи та системи примусового виконання судових рішень. Це відбувається:

– за рахунок власне врегулювання спорів за допомогою процедури медіації (частина спорів, що розглядаються в даний час в судах могла б бути врегульована з допомогою медіації в досудовому або позасудовому порядку, наприклад, позови на невеликі суми – так звані «малі позови»);

– за рахунок запобігання виникненню наступних спорів у майбутньому між одними й тими ж сторонами: сторони не ініціюють нових позовів до суду;

– за рахунок того, що більшість рішень, які приймаються в результаті процедури медіації, виконуються сторонами добровільно і надалі не оспорується; таким чином, ухвали, винесені судом після вирішення спору за допомогою процедури медіації, не оскаржуються до суду вищої інстанції.

3) Судова система, підтримуючи розвиток альтернативних дружніх форм урегулювання спорів, таких як процедура медіації, тим самим сприяє підвищенню рівня правової культури, розвитку партнерських ділових відносин та формування етики ділового обороту, гармонізації соціальних відносин та зниження конфліктності у суспільстві.

4) Процедура медіації дозволяє врахувати ті важливі для сторін аспекти спору, які в силу об'єктивних причини не можуть бути розглянуті судом.

5) Судова система, що надає громадянам, поряд із судовим способом захисту прав, можливість вибору медіації та інших способів врегулювання, тим самим дозволяє заявникам усвідомлено вибрати найбільш адекватний спосіб врегулювання спору та захисту своїх прав, залежно від конкретної ситуації. Таким чином забезпечується різноманіття засобів захисту прав громадян без обмеження права на судовий розгляд, що сприяє підвищенню довіри до суду та в цілому до інститутів держави [3, с. 31].

У зв'язку з цим необхідна підготовка високопрофесійних, компетентних тренерів – педагогів, які були б здатні навчати як медіаторів, так і суддів, помічників суддів та працівників апарату суду основам медіації, а також юристів, які зможуть супроводжувати сторони спору у процедурі медіації. Тренерська робота у сфері медіації передбачає наявність як викладацького стажу, а й досвіду проведення процедур медіацій, а також наявність практики тренінгів. Навчання медіації відбувається в інтерактивному режимі (у вигляді тренінгів, семінарів-тренінгів, навчальних рольових ігор), що також вимагає від педагога спеціальних знань, умінь та навичок.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко-Зелінська Н. Л. Медіація : перспективи впровадження в Україні. *Міжнародне приватне право: розвиток і гармонізація*. 2012. № 11. С. 186-188.
2. Бучко В. Б. Доцільність та перспективи запровадження інституту медіації в цивільному та господарському процесі України. *Актуальна юриспруденція: збірник наукових трудов*. 2015. № 4. С. 124-128.
3. Грень Н. М. Реалізація права людини на справедливий суд шляхом процедури присудової медіації: теоретико-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 Львів, 2017. 250 с.

Пришляк Г. Я.

*к.ю.н., доцент кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Джура В. В.

*студент другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ ТА ЇЇ ЗАХИСТ

Сьогоднішній день кожній особі важко уявити без доступу до інформації, використовуючи різноманітні для цього джерела: телевізор, Інтернет, газети тощо. Коли ми залишаємо випадково мобільний телефон вдома, видається, що ми відірвані від світу, тобто, ми наше життя дуже тісно пов'язали з інформацією, особливо у сьогоднішньому часі. Тому, як ніколи, гостро постає питання щодо належного захисту інформації. Все більше і більше питань, як практики, так і науковці, приділяють уваги інформаційній політиці, її безпеці та правовому захисті, оскільки в теперішній час це має неабияке значення як для держави, так і для суспільства загалом.

Отже, враховуючи вищевикладене, можемо констатувати, що у розвитку демократичної та правової держави велику роль відіграють інформаційні процеси, які творяться у середині країни. Але, варто наголосити на тому, що у часі війни, важливо перевіряти достовірність інформації, яка може бути неправдивою та принесе негативні емоції та наслідки. То ж для юристів-практиків та теоретиків важливим є перевірка достовірності інформації, визначення її у правовому полі та надання безпеки в інформаційному просторі. Крім того, комерційна інформація – це така інформація, яка є рушійною силою у розвитку економіки країни. То ж слід законотворцям належним чином (на законодавчому рівні) її

захищати, а на озброєння брати до уваги міжнародні нормативні акти розвинених країн.

Держава, яка прагне вийти на високий економічний розвиток, всіляко сприяє розвитку підприємств, установ та організацій, що активно працюють на покращення фінансового стану суспільства. То ж такі елементи суспільства має свої певні інтелектуальні напрацювання, які допомагають їм фінансово зростати і які не повинні бути оприлюднені. Так, мова йде саме про комерційну таємницю, яка є певним секретом успішних людей. То ж, правове закріплення поняття комерційної таємниці, її юридичний захист є беззаперечним у будь-якій розвиненій країні.

Здійснюючи аналіз чинного законодавства, можна стверджувати, що, на жаль, досить небагато є нормативних актів, які регулюють діяльність пов'язану з комерційною таємницею. Тому в нашій країні вже давно постали проблеми, пов'язані з недосконалістю правових приписів у цій сфері. Звичайно дано ситуацію можна виправити, якщо прийняти закон, що врегулював би всі питання, пов'язані з комерційною таємницею, якими можна було б удосконалювати регулювання інформаційних взаємин, захист прав та інтересів власників інформації, до якої і належить комерційна таємниця.

Дуже важливим у цивілізованому суспільстві є дотримання різноманітного роду інформації, зокрема це стосується і комерційної таємниці. Крім того, необхідно зазначити, що комерційна таємниця є об'єктом інтелектуальної власності. То ж це спричиняє до належного захисту прав, що стосуються комерційної таємниці, який полягає в зміні, створенні чи скасуванні тих нормативних актів, які б на правовому рівні по-справжньому захищали такого роду права. Тому, необхідно провести дослідження права на комерційну таємницю, розкрити її особливості та характеристику, щоб знати, які існують проблеми та знайти шляхи їх вирішення.

Отже, враховуючи вищевикладене, можемо констатувати, що комерційна таємниця є досить важливим об'єктом інтелектуальної власності. Крім того, без інформації немає шансів на розвиток всіх елементів держави, то ж в свою чергу, слід зазначити, що таку інформацію слід берегти від недобросовісних людей, які чужі надбання можуть використати у своїх цілях. Тому, важливим є нормативне закріплення комерційної таємниці та всіх її складових елементів, що на законодавчому рівні закріплюють та гарантують право на комерційну таємницю.

Розвиток технологій спричинив до того, що ми маємо вільний доступ до різноманітної інформації та можемо вчиняти такі дії: використовуємо, пізнаємо та, звичайно, створюємо. І тоді, коли творимо щось своє, інформаційне, то для нас воно має неабияке значення та цінність. Ми нею користуємося, удосконалюємо, але всіляко захищаємо, щоб інші люди, які не мають до нас жодного стосунку, не могли б нею скористатися. Звичайно, маючи право на таку таємну інформацію, ми можемо нею і поділитися. І щоб захистити себе слід робити це в правовому полі – договірним шляхом і з умовою про конфіденційність.

Таким чином, враховуючи вищевикладене, можемо констатувати, що вкрай необхідно для нашої країни прийняття нормативного акту про комерційну таємницю, який би врегульовував дане поняття у правовому полі та надав впевненості для носіїв такої інформації. Крім того, створення певної групи правових приписів допоможе не тільки захистити право на комерційну таємницю, але й допомагати його створювати та розвивати, ділитися ним за допомогою договірних взаємин, а також бути впевненим, що за порушення такого права настане юридична відповідальність.

Інформація, яка заповнила наше повсякденне життя, спонукає до утворення виокремлених та специфічних суспільних взаємин, які постійно удосконалюються та змінюються відповідно до появи нових сучасних технологій. То ж створення, накопичення, обробка та застосування

інформації потребує неабиякої правової опіки, щоб бути впевненим у її захисті. Щодо комерційної таємниці, то для цивілізованих та ділових взаємин вона є дуже і дуже необхідною та важливою. В тих державах, де вже є налагоджений механізм правового врегулювання бізнесу, то право на таку таємницю є захищене як теоретично, так і практично. Щодо нашої країни, то такий інститут комерційної таємниці є на етапі становлення, а його розробка для вітчизняного законодавства актуальна як ніколи.

Проаналізувавши різноманітні джерела та думки багатьох вчених щодо важливості комерційної таємниці, а також можливостей її використання в шахрайських цілях, то можна зробити наступні висновки. Отже, з вищевикладеного видно, що в економічно розвинених країнах важливим є інформація, яка має неабияке значення як для держави, так і для суспільства. То ж належний правових захист такої інформації є першочерговим завдання законотворців, які мають в правовому полі регулювати такий інститут як комерційна таємниця. Адже, слід пам'ятати, що на жаль, є недобросовісні особи, які намагаються викрасти чи незаконно заволодіти комерційною таємницею. Тому, на правоохоронні органи лягає важливий обов'язок щодо швидкого знаходження правопорушників, щоб вони не встигали використовувати цінну інформацію у своїх злочинних діях.

Пришляк Г. Я.
*к.ю.н., доцент кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Дзюдзь В. В.
*студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПОНЯТТЯ, ВИДИ, ОЗНАКИ, ФУНКЦІЇ

Питання правоохоронної діяльності завжди є актуальним, на якому б рівні розвитку не була держава, оскільки саме ця сфера є досить необхідною та затребуваною. Тому, вчені присвячують свої дослідження цій темі. Проте, на сьогоднішній день, правоохоронна діяльність є ще не достатньо досліджена та потребує нових витоків та досягнень, щоб ці теоретичні знання застосовувати на практиці. Оскільки практичні кроки можуть налагодити правоохоронну діяльність згідно міжнародних стандартів та тих норм, які існують як в державі, так і в суспільстві.

Отже, можемо підсумувати, що правоохоронна діяльність має багатогранне значення та низку ознак, які характеризують її як виокремлений правовий інститут, проте, всі вони не можуть існувати один без одного, лише в сукупності мають чітко виокреслений предмет діяльності. І тільки комплексно використовуючи їх, ми маємо змогу дослідити всебічно правоохоронну діяльність та вносити такі корективи, які б справді мали значний вплив на покращення вчинення правоохоронної діяльності, без якої як в державі, так і в суспільстві постійно порушувалися б права та свободи людей, що в свою чергу призвело б до настання хаосу.

Оскільки будь яка країна не може існувати без правоохоронної діяльності, то, відповідно, дана тема є завжди актуальною, оскільки взаємини у суспільстві розвиваються, удосконалюються, і вони

потребують неабиякого захисту своїх прав. Тому, для багатьох вчених на сьогоднішній день є досить багато роботи у визначення цього поняття, встановлені його особливих та характерних ознак, напрямів діяльності й основних засад здійснення. Звичайно, є значна кількість напрацювань в правовій сфері щодо цього питання, проте, на наш погляд, з розвитком взаємин, виникає необхідність у новому переосмисленні правоохоронної діяльності та встановленні її раніше не визначених рис.

Отже, враховуючи вищевикладене, можна дійти до висновку, що держава та суспільство не можуть існувати та розвиватися без правоохоронної діяльності. Крім того, основні засади та напрями діяльності такої праці є багатограними і, як показало дослідження, дуже необхідними. Оскільки при розвитку правової, демократичної та соціальної держави роль органів, що здійснюють правоохоронну діяльність є дуже важливою та життєво необхідною. То ж на законодавчому рівні слід закріплювати правові приписи щодо діяльності таких органів, щоб у суспільстві панував мир та спокій, а порушені права були якнайшвидше відновлені, а ті, хто вчинили правопорушення – були покарані.

Дослідивши поняття, ознаки, основні напрями праці та засади правоохоронної діяльності, необхідно тепер зосередитися на принципах здійснення самої діяльності, або ж іншими словами – варто проаналізувати механізм здійснення правоохоронної діяльності. Оскільки це досить важлива сфера, то звичайно потребує ретельного дослідження науковців та ретельне застосування практиками. Тому, важливо розглянути різноманітні погляди вчених на механізм діяльності правоохоронної діяльності, не пропускаючи уваги щодо практичних реалізацій у цій сфері. Теорія держави і права розглядає механізм у різних контекстах. Нас цікавить механізм правоохоронної діяльності, проте, на жаль, набагато менше уваги вчені різних наук приділяють вивченню саме механізму правоохоронної

діяльності. Дуже мало виокремлюється це поняття, а також досліджується як окремий правовий інститут.

Таким чином, можна зробити наступні висновки. Правоохоронна діяльність має елементи, які тісно пов'язані одні з одними. Без певного механізму не могла б на повну реалізовуватися правоохоронна діяльність. Тому, важливими є всі чинники, які мають вплив на її здійснення. Проте, не слід забувати, що такий вид діяльності слід робити не тільки згідно правових приписів, які зазначені у чинному законодавстві, а й брати до уваги та імпантовувати у наші внутрішні закони правові приписи міжнародного стандарту, беручи за приклад досвід розвинених країн.

Оскільки правоохоронна діяльність у нашій країні стрімко розвивається, то, відповідно, вченими вона постійно досліджується. Запропоновуються різноманітні підходи до її визначення, розуміння, сутності. Крім того, політичний вектор, який обрала наша держава, вказує на Захід, то ж реформування тих органів держави, які відповідають за правоохоронність, не за горами, адже саме їхня діяльність є найбільш потрібною та такою, яка має бути незакоромпованою, тобто діяти згідно правових приписів. Тому, правоохоронну діяльність доцільно розглядати крізь призму моделі.

Таким чином, в нашій країні, коли розпочався процес впровадження європейських стандартів у правоохоронну діяльність, слід якнайбільше розвивати модель правоохоронної діяльності, яка буде еталоном зразку щодо поведінки, найкращим захисником щодо порушених прав та їх відновлення, а також вона буде мати неабиякий вплив на національну безпеку, дотримання правопорядку та законності у нашій країні. А досвід розвинених країн, спонукатиме законотворців якнайшвидше впроваджувати міжнародні приписи у наше діюче законодавство.

У вищепроаналізованому підрозділі ми розглядали поняття моделі правоохоронної діяльності і дійшли висновків, що її треба брати за основу

для наступного дослідження. То ж треба нагадати ще й про те, що європейський напрямок розвитку держави, спонукає органи влади брати до уваги досвід розвинених країн щодо питання правоохорони, втілювати міжнародні приписи у внутрішнє законодавство, швидко реагувати на зміни у суспільстві, щоб на правовому рівні мати надійний захист у сфері правозахисту. Щодо вирішення всіх цих питань, необхідно провести реформи – зміни у суспільстві за допомогою держави, щоб на високий рівень підняти правоохоронність.

Таким чином, дослідивши розвиток правоохоронних органів у європейських країнах, назріли такі висновки. Наша країна, обравши європейський напрямок розвитку держави, має дуже тяжко працювати щодо цього питання. Правоохоронна діяльність – це основа законності, правопорядку, це та база, без якої не може існувати цивілізоване суспільство. То ж прийняття нових правових приписів – важливі кроки у правоохоронності. Реформи – це те, без чого не може існувати правоохоронна діяльність. Тому, наша країна має взяти на озброєння приклади із життя тих країн, які перейшли цей важкий шлях, а на сьогоднішній час – це розвинені держави, де права й свободи людини вважаються найвищою цінністю усього суспільства.

Проблеми правоохоронної діяльності, які постали перед нашою країною є досить актуальними. Звичайно, реформи у даній сфері є розпочаті, оскільки ми вже давно обрали проєвропейський вектор, і Основний Закон вказує на те, що ми є демократичною, правовою та соціальною державою. А головним завданням правоохоронних органів є збереження прав та свобод людини, підтримка законності тощо. То ж, переживаючи час війни, слід усвідомити, що реформи у правоохоронній діяльності є теж на часі. Їх треба активно проводити: удосконалювати чинне законодавство, робити правильній та прозорий відбір працівників до цієї діяльності, приводити внутрішні норми до приписів міжнародних

стандартів та на науковому рівні проводити різноманітні заходи щодо удосконалення цього питання.

Таким чином, можна зробити висновки про те, що нашій країні потрібно якнайкраще підійти до справи реформування правоохоронної діяльності, щоб та модель, яку обрала наша країна, була досконалою та не дозволяла використовувати всілякі речі, які б псували їй репутацію, спонукали до вчинення різних правопорушень, особливо корупційних та щодо прав та свобод людини. Крім того, швидке реагування на зміну відносин у суспільстві, шляхом прийняття, зміни чи скасування правових приписів у даній сфері – ще один крок до зміцнення правоохоронної діяльності. Також, важливо наголосити на аналізі здійснення таких реформ інших розвинених країн, які важкою ціною своїх громадян зуміли таки подолати всі негативи у цій сфері і на сьогоднішній день є успішними та цивілізованими, дотримуючись демократичних загальноєвропейських цінностей.

Пришляк Г.Я.

*к.ю.н., доцент кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Задорожнюк П. С.

*студент другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ТА
ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ЯК СУБ'ЄКТІВ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ**

Досить важливо для розвитку будь-якої держави є її економічна сфера, яка має вплив абсолютно на все, що є в країні. Особливо на даний напрям робить ставку та країна, яка розвивається в демократичному, правовому та соціальному полі. Адже для такої держави високий економічний розвиток є запорукою швидкого розвитку, підтримки суспільства та міцності нормативних приписів. Крім того, всебічна підтримка з боку державної влади ринкових взаємин завжди позитивно впливає на збільшення довіри у підприємців, що у свою чергу спонукає до створення все більшої кількості підприємств, зокрема товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю.

Таким чином, враховуючи вищевикладене, можемо констатувати, що для правильного застосування правових приписів щодо товариств з додатковою та обмеженою відповідальністю необхідно перш за все, законотворцям плідно попрацювати над розбіжністю таких правових норм. Оскільки це спричиняє не правильне їх використання, ненадійність їх застосування, а також колізійні проблеми, які можуть виникати у процесі реалізації таких правових приписів. То ж великим завданням для дієвості та ефективності правових приписів щодо товариств з додатковою та

обмеженою відповідальністю є активна праця над їх розвитком, удосконаленням та приведенням до вимог сучасності.

Бажання людини створити щось своє, що б приносило прибуток не тільки у власну кишеню, але й у державну казну, через сплачені податки, є досить хорошою тенденцією до розвитку держави. оскільки економічна основа є запорукою розвитку суспільства, так і країни загалом. В таких випадках дуже добре брати приклад з розвинених держав, які в свій час теж перейшли тернистий шлях до високих прибутків та чистих заробітків. Звичайно, найважливішим чинником є нормативне закріплення такої діяльності, яке дає впевненість у захисті твоїх прав. Тому, розглядаючи питання товариств з додатковою та обмеженою відповідальністю, необхідно перш за все зрозуміти, яке значення вони мають для тих, хто їх створює.

Таким чином, враховуючи вищевикладене, можна дійти висновків, що те, яка форма має бути господарського товариства, залежить від тих, хто хоче їх створювати. Коли особа визначиться, їй необхідно підготувати низку документів, які є необхідними до створення такого товариства. Крім того, слід детально дослідити чинне законодавство, щоб згодом не виникало різних непорозумінь щодо утворення чи провадження діяльності вибраного товариства. Важливо наголосити, що можливі і протиріччя у правових приписах, але необхідно у даній справі керуватися не тільки теорією, але й практичними діями відомих товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю.

Будь-яка справа, що здійснюються у державі та суспільстві, має відбуватися відповідно до діючих приписів. Мова йде про те, що створюючи товариства з обмеженою чи додатковою відповідальністю слід розуміти, що працювати вони мають відповідно до тих правових засад, які існують в цей час. Звичайно, законотворці стараються швидко реагувати на зміни відносин у суспільстві, що виливається у створенні, зміні чи

скасування правових приписів, тому, власникам та учасникам таких товариств необхідно завжди цікавитися новинками у їх діяльності, щоб у майбутньому не виникало жодних негативних моментів. З огляду на це необхідно розглянути особливості правового регулювання вищезгаданих товариств.

Отже, аналізуючи чинні правові приписи про товариства з додатковою та обмеженою відповідальністю, можна констатувати, що є декілька прогалин щодо форм голосування на загальних зборах, які полягають в суперечливості одних норм щодо інших. Крім того, зважаючи на виклики сьогодення, найкращим способом для проведення таких заходів є зв'язок через Інтернет, це допомагає всім учасникам зборів економити свій час, кошти та робити позитивні зміни у своїй діяльності, навіть на відстані. А також, слід наголосити, що все це треба підкріпити нормативно, щоб не було зловживань у недобросовісних учасників товариств.

Створюючи товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю, учасники беруть на себе величезну відповідальність, що полягає у добросовісному веденні справи, належному провадженні діяльності, відкритості до працівників, сумлінності у сплаті податків тощо. Як вже розглядалося у попередньому підрозділі, важливість у цій справі займають загальні збори, регулювання яких потребує деяких нормативних корективів. Проте, не можливо обминути і питання особливостей та механізму прийняття рішень органами, на які покладено управління у товаристві. Багато є досліджень на дану тематику, тож варто це проаналізувати.

Варто наголосити, що у разі звернення до суду щодо недійсності рішень загальних зборів, то є практика, де рішення анулюються через відсутність протоколу зборів. То ж варто про це думати наперед, щоб не виникало різних неприємних ситуацій. Тому, з вищевикладеного можна констатувати, наскільки важливим є правове регулювання ведення

загальних зборів та явка учасників таких зборів. Тішить те, що законодавство оновлюється, згідно до зміни суспільних відносин. Це має неабиякий позитивний момент і дає надію та впевненість учасникам товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю, що їхні права будуть захищеними, а недобросовісні учасники – покараними.

Питання щодо здійснення діяльності учасниками товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю є досить актуальним на сьогоднішній час. Рівень розвитку такого роду товариств є досить високим, їхні прибутки є досить вагомими, тож і контроль має бути теж належним. Звичайно, діюче законодавство швидко реагує на зміни у даній сфері, проте, виникають такі ситуації, де необхідно швидко реагувати, не порушуючи норми правових актів. Тому, питання договірної діяльності у товариствах з обмеженою та додатковою відповідальністю є відкритими до дослідження і потребують неабияких зусиль, щоб скоординувати всі засоби для високого рівня їх реалізації.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, можна констатувати, що прийнятий закон про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю позитивно вплинув на учасників таких товариств. Звичайно, роботи ще є досить, оскільки до того часу теж склалися стосунки, проте, діяльність такого виду товариств та їх учасників потребувала доврегулювання. Крім того, з аналізу наукових та практичних джерел, можна стверджувати, що недоліки у цій діяльності існують і необхідно якомога швидше законотворцям приймати нові правові приписи, які б і надалі допомагали розвивати діяльність товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю та їх учасників.

Пришляк Г. Я.
*к.ю.н., доцент кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Какашвілі І. І.
*студент другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

Держава, яка прагне до забезпечення кожному громадянину гідних умов існування, робить все для того, що в правовому полі розвивалися різноманітні взаємини, особливо ті, що пов'язані з господарською діяльністю. Оскільки така справа приносить хороші прибутки не лише у казну тих, хто її провадить, але й у державну скарбничку, сплачуючи податки та інші оплати, які передбачені чинними нормами. То ж такі взаємини, які виникають між суб'єктами господарського права та іншими суб'єктами є вкрай важливими для усього суспільства загалом. Але тут слід наголосити на тому, що вони можуть бути різноманітними: цивільними, адміністративними, і в нашому випадку, що ми будемо досліджувати – господарськими.

Таким чином, можна дійти висновків, що питання взаємин, які виникають між суб'єктами господарського права, тобто господарських взаємин, є досить актуальним. Їх сміливо можна назвати одними із найважливіших різновидів суспільних взаємин, які виникають у процесі створення та провадження господарської діяльності, що виникає між суб'єктами господарського права, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками взаємин у сфері господарювання. Крім того, науковцям необхідно ще плідно попрацювати, щоб відкривати особливі можливості в теоретичному плані щодо господарських взаємин, пропонувати нові

об'єктивні ознаки та робити внесок у розвиток нових правових приписів, які б регулювали даний вид суспільних відносин.

Суб'єкти господарського права є невід'ємним елементом господарських правовідносин, які потребують постійного забезпечення з боку законодавства. Слід усвідомити, щоб без нормативних актів у світі творився би хаос. Тож і в цьому випадку задля безпеки створення господарських взаємин, необхідно органами держави регулювати чинне законодавство, щоб не виникало прогалин. У разі виникнення будь якого роду спірних питань. Звичайно, відносини у суспільстві удосконалюються, в тому числі і господарські, то му треба швидко реагувати на зміни і створювати, змінювати чи навіть скасовувати ті правові приписи, які регулюють сферу господарських відносин.

Розглянувши чинне законодавство, яке регулює діяльність суб'єктів в господарському праві, можна стверджувати, що воно багатогранне, але, суспільні відносини дуже стрімко розвиваються і законотворці мають швидко реагувати на такі зміни. Вони мають уникати прогалин у чинному законодавстві, створюючи нові, змінюючи діючі та скасовуючи старі правові приписи, тим самим даючи можливість суб'єктам господарського права почувати себе захищеними та сміло вступати у нові господарські взаємини для розквіту економічної складової нашої країни.

Важко реалізувати завдання господарського права, як виокремленої галузі, без суб'єктів, які спричиняють виникнення взаємин, таким чином розвиваючи цю сферу. Тож дослідження суб'єктів у господарському праві, як окремий інститут, на наш погляд, є дуже важливим, оскільки, щоб пізнати проблеми, необхідно їх досить детально дослідити крізь аналіз його поняття, певних характерних рис та різновидів, які можуть бути на практиці. Звичайно, що погляди науковців є різнобічні, проте, чинне законодавство допоможе нам виокремити певний напрям нашого пізнання.

Отже, враховуючи вищевикладене, дає можливість зробити нам висновки про те, що суб'єкти господарського права можуть в різноманітній формі здійснювати свою діяльність. Звичайно, деякі правові приписи є не досконалими та потребують законотворчих коректив. Крім того, сьгоднішні виклики, що є у нашій країні, роблять нас сильнішими та по-іншому дозволяють дивитися на господарську діяльність, враховуючи стан війн, досвід розвинених країн та міжнародні світові стандарти.

Господарські відносини, які існують в державі є досить важливими, але слід наголосити на тому, що коли б не існувало суб'єктів, то вони б зовсім і не відбулися. То ж саме суб'єкти господарського права, коли вирішують ними ставати, мають визначитися з формою, яку вони оберуть для здійснення омріяної діяльності. Оскільки необхідно пам'ятати, що не тільки прибуток вони будуть у створювати, але й певну документацію заповнюватимуть, сплачуватимуть податки та ще інші правові дії вчинятимуть, які зазначені у чинному законодавстві і які є обов'язковими до виконання належним чином. Тож першим кроком суб'єктів господарського права є визначення з формою їх утворення, згідно з яким, затвердженим документально, вони будуть вчиняти господарські правовідносини.

Враховуючи вищевикладене, можемо констатувати, що різні форми, які можуть обирати суб'єкти господарського права, мають проходити відповідний процес їх створення та припинення. Чинне законодавство регулює всі вищезгадані дії, проте, на жаль, вони не є ще досконалими. Законотворцям необхідно звернути увагу на практику розвинених країн у цій сфері, імплантувати правові приписи міжнародного права у наше національне законодавство, а також врахувати відносини, які складаються у господарській сфері, особливо мова йде про особливості війни, яка вносить свої корективи у життя кожної людини нашої держави, і особливо це стосується суб'єктів господарського права.

Правове забезпечення господарської діяльності є однією з умов функціонування ринкових взаємин, що містить в собі створення її законодавчої бази, тобто певної системи нормативних приписів, які вказують на особливості правового статусу суб'єктів господарського права та регулюють різні моменти їх господарської діяльності. Щодо творення господарського внутрішнього законодавства в Україні, то на жаль, воно пов'язане з труднощами, які спричиненні, в першу чергу, такими факторами, як економічні та соціально-політичні, а також через те, що у нас в країні війна.

Як бачимо, на сьогоднішній день є багато прогалин у чинному законодавстві щодо надійного правового забезпечення суб'єктами господарського права у їхній діяльності. Не тільки економічні, соціальні чинники стоять на перешкоді, а й на жаль, війна, яка вже майже рік триває на нашій землі. Звичайно, вона колись мине, але зараз, треба набратися терпіння та підкотити рукава, щоб ще більше працювати на перемогу, яка буде полягати не тільки у звільненні наших територій від ворога, але й у створення нових, цікавих, інноваційних відносин у сфері господарського права з урахуванням досвіду розвинених країн та імплантуванні міжнародних приписів у наше внутрішнє законодавство.

Пришляк Г. Я.
*к.ю.н., доцент кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Ібрагімлі Нармін Сабухі кизи
*студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ ПОСТАВКИ

Незалежно від того чи особа є юридичною чи фізичною, вона вступає у відносини, які регулюються приписами цивільного права. Крім того, такі відносини виникають, коли укладаються договори, зокрема договори поставки. Вони є досить частими та необхідними, оскільки постачати необхідно багато та різного, але все це регулюється цивільними приписами та спонукають до виникнення цивільно-правових зобов'язань. Дана тема є досить актуальна у повсякденному житті, тому є необхідність в її аналізі та дослідженні.

Тож враховуючи вищевикладене, можна констатувати, що розвиток суспільних відносин не можливий без щоденного укладання цивільно-правових договорів, серед яких слід виділити і договір поставки. Держава та її суспільство для розвитку своєї економіки повинні на законодавчому рівні охороняти зобов'язання, щоб учасники цивільно-правових договорів почувалися впевнено, знаючи, що їхні права будуть захищені в правовому полі, а в разі порушення, швидко будуть відновлені, а порушника притягнеться до відповідальності.

Наше повсякденне буття просякнуте відносинами, які ми вчиняємо щодня, виконуючи звичайні справи. Суспільству було б важко, коли б їх не існувало, оскільки вони є основою всієї економічної складової країни. Люди між собою спілкуються, продають, купують, дарують, навіть до

кінця не аналізуючи, що все це є цивільні відносини, які встановлюються, регулюються та охороняються цивільним законодавством. Вчені, досліджуючи їх у своїх працях стверджують, що будь які договори у цивільній сфері мають змінюючі риси. Щоб переконатися у даному баченні, необхідно дослідити поняття та суть цивільно-правових договорів.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, можна констатувати, що договір є найважливішим інститутом щодо виникнення зобов'язань, особливо у сфері поставки. Крізь призму правочину можемо розуміти значення договору, який по своїй суті призначений для встановлення, зміни чи припинення цивільних правових взаємин. Тож, слід наголосити, що законодавцям необхідно плідно працювати над удосконаленням чинного законодавства у сфері укладання цивільних договорів, оскільки такі взаємини дуже швидко розвиваються і постійно потребують оновлених правових приписів для їх регулювання.

Цивільні правовідносини виникають, розвиваються, спонукають до їх розширення і, відповідно, зміни у якійсь частині, але й бувають випадки, коли такі взаємини не мають шансів на продовження. Звичайно, причини можуть бути різними: від не потреби до порушення умов однієї із сторін. Тож, необхідно зазначити, що аналізуючи відповідну літературу, важко знайти одне бачення на дане питання, оскільки багато науковців по-різному бачать причини припинення договорів цивільного характеру, особливо, коли мова йде про договір поставки.

Отже, враховуючи вищевикладене, цивільний договір – утворення взаємин, які потребують постійного удосконалення та захисту. Проте, виникають ситуації, які спонукають до розірвання чи припинення договірних зобов'язань. Причин є досить, багато науковців тлумачать по-різному, але все ж бувають життєві ситуації, коли це справді є необхідним. Тож слід зазначити, що дана тема є відкритою для дослідження та

потребує ще нових бачень, оскільки ситуації життєві змінюються, роблячи виклик як для суспільства, так і для вчених.

Економічний розвиток держави є надважливим для її розквіту. Тому, договори, які виникають у її суспільстві потребують постійного правового забезпечення у їх реалізації. Як вже розглядали, цивільні договори мають свій предмет, певні характерні ознаки та напрями діяльності (функції), можуть припинятися через низку причин. Тому, доцільним є більш детальний розгляд договору поставки, який дуже тісно з'явився у суспільстві та потребує постійного дослідження як з боку теоретиків, так і практиків.

Отже, враховуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що важливим у цивільній діяльності є договір поставки, який має широке значення у житті суспільства. Питання такого договору є завжди спірним між науковцями, котрі активно опрацьовують своє бачення та доносять до нас результати досліджень. Та необхідно враховувати, що цивільні взаємини постійно розвиваються, тому потребують зміни їх нормативного закріплення, щоб у разі застосування приписів, які стосуються їх користування, можна було б реалізувати без прогалин та колізій.

Прийняття у свій час кодексів з цивільного і господарського права спричинилося до того, що багато взаємин у цих сферах стали врегульованими, багато з них удосконалилися і, відповідно, покращилися приписи, але, на жаль, є такі норми цих актів, що ще й на сьогоднішній день потребують врегулювання, оскільки містять низку висловів, які між собою суперечать. Це стосується і договору поставки, розуміння правового врегулювання якого відрізняється у цивільному та господарському кодексі. І ще важливим є спрощена форма викладу цього договору.

Враховуючи вищевикладене, доходимо до висновку, що договір поставки є дуже важливим документом у розвитку як держави, так і суспільства, проте, на жаль ще мало врегульований, не тільки цивільним,

але й господарським законодавством. Тому, слід наголосити на тому, що є велика необхідність у врегулювання протиріч на законодавчому рівні. Крім того, науковці повинні теж більш глибоко досліджувати прогалини у реалізації договірних взаємин, а практика теж показує, що недосконалість чинних приписів призводить до важкості прийняття рушень у справах, пов'язаних зі спрощеною формою укладання договорів поставки в Україні.

Пришляк Г. Я.
*к.ю.н., доцент кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Приймак А. О.
*студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ ПОГЛЯД НА СТВОРЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ ЗАКОНІВ У СИСТЕМІ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Творення демократичної та правової держави тягне за собою низку справ, які необхідно робити в першу чергу, до таких якраз і відноситься створення нормативних актів. Дуже часто, особливо у теперішній військовий час, в нашій країні виникають такі взаємини у суспільстві, що потребують нагального захисту та закріплення у чинному законодавстві. То ж великим завданням органів держави є реагування на сучасні виклики суспільства та прийняття надзвичайних законів, які вирішать та врегулюють ті взаємини, які цього потребують. Тому це є першочерговим завданням, як у практичному, так і теоретичному плані. Такий стан речей є особливо болючим для нашої країни, адже від сьогоднішньої кризи практично всі сфери життя людей перебувають під її дією.

Отже, можна дійти висновків, що питання надзвичайних законів є досить актуальним для нашої країни у сьогоднішній день, тому потребують постійного дослідження та досконалого правового регулювання. Тож науковці мають детально опрацювати проблемні питання надзвичайних законів, які мають важливе значення як для суспільства, так і для держави загалом. В свою чергу, законотворці повинні швидко реагувати на зміни та впроваджувати ті правові приписи, які дозволяють якнайшвидше приймати так важливі для країни та людей закони.

Надзвичайні закони для теперішнього часу є досить актуальним явищем. Звичайно, досить багато приділялося їм багато уваги, проте, коли на практиці намагаються реалізувати всі задуми щодо їх прийняття, то виникає низка непорозумінь та прогалин. Надзвичайні закони потребують більш детального висвітлення, опрацювання, визначення недоопрацьованих моментів щодо них, щоб можна було на практиці сміливо їх примати та застосовувати без жодних застережень. Тому, необхідно дослідити причини їх виникнення та особливостей, які полягають у важливості їх прийняття.

Таким чином, враховуючи вищевикладене, можна констатувати, що багато причин спонукають до прийняття надзвичайних законів. На жаль, коли наша країна знаходиться у воєнному стані, є практика у застосування таких нормативних актів. Тому, дослідивши їх особливості, причини, умови прийняття, можна стверджувати, що необхідне досконале чинне законодавство, яке б на належному рівні регулювала їх прийняття та належну реалізацію. Адже коли приймаються такі закони, зазвичай це негативні обставини, які потребують швидкого реагування та прийняття юридичних підстав для їх подолання.

Кожна держава, яка є правовою та демократичною розвиває і громадянське суспільство, інформуючи його прийняттям нових правових актів. Особливо мова йде про те, коли в країні кризові ситуації (так, як зараз – у нашій країні війна). У цей непростий для кожного час, важливим є своєчасне прийняття нормативних актів, завданням яких є швидке юридичне врегулювання надзвичайної ситуації, що склалася в країні. Тому, єдина законодавча база – це та вимога, яка має виконуватися органами держави. Оскільки надзвичайні закони не повинні суперечити іншим нормам, які вже були прийняті швидше і чинні на цей момент.

Отже, враховуючи вищевикладене, можемо констатувати, що надзвичайні закони потребують належного законодавчого закріплення.

Вчені досліджують це поняття, пробують співставляти з іншими термінами та правовими інститутами, проте дане питання є ще мало досліджуваним. Крім того, оскільки наша країна зараз знаходиться у стані воєнного часу, то як ніколи дане питання є актуальним. Величезну кількість надзвичайних законів тепер приходиться створювати законотворцям, тому, для відсутності прогалин та колізій важливі діючі правові приписи.

Враховуючи теперішню ситуацію, в якій знаходиться наша країна, слід зазначити, що на часі детальне дослідження надзвичайних законів. Необхідно активно розвивати науковцями дане питання, а законотворцям слід невпинно працювати над законодавчим процесом таких законів, які потребують належного правового врегулювання. Треба пам'ятати, що особливість таких законів полягає в тому, що вони приймаються спонтанно, не передбачливо, а лише тоді, коли виникає нагальна потреба, яка встановлюється і визначається чинним законодавством. Тож для більш детального огляду, необхідно розглянути основні напрями діяльності надзвичайних законів.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що напрями діяльності надзвичайних законів є досить різновекторні. Звичайно, все це можна зрозуміти, оскільки ті надзвичайні ситуації, які виникають в державі і потребують швидко правового регулювання є непростими, тому й перед законотворцями стоїть досить складне завдання – швидко та якісно створити, прийняти та контролювати реалізацію нормативного акту, який є надзвичайним, щоб не виникло жодних прогалин та колізій, і, щоб якнайшвидше та правильніше цей закон зміг внормалізувати ситуацію, яка склалася.

Надзвичайні закони завжди є чимось таким, що сигналізує про неординарні ситуації, які, на жаль, можуть бути у державі. Жодна країна, суспільство не є від такого застрахованим. Сильні буревії, вивержені вулкани, лісові пожежі і, найгірше – війна, це невеличкий перелік

життєвих ситуацій, які спонукають до оголошення керівником держави надзвичайного стану, а це, в свою чергу, породжує термінове правове врегулювання ситуації, тобто термінове обговорення, прийняття та затвердження законів – надзвичайних.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, можна констатувати, що кожна країна повинна бути законодавчо готовою до прийняття надзвичайних законів. На жаль, життєві ситуації бувають різноманітними, тому, приведення в порядок діючого законодавства, прийняття нових приписів, скасування старих, які вже не регулюють жодних взаємин та зміна діючі – це передумова для розвитку держави як правової, соціальної та демократичної.

Пришляк Г. Я.
*к.ю.н., доцент кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Штефанюк П. П.
*студент другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

РОЗУМІННЯ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ ЩОДО НАЛЕЖНОГО ЗДІЙСНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ

Для розвитку держави та її суспільства загалом, важливим є розвиток взаємин, які постійно змінюються, припиняються та утворюються, навіть припиняють своє існування. Все відбувається в залежності від розвитку суспільства та яких взаємин воно потребує. То ж, враховуючи існування постійних стосунків, часом виникають якісь непорозуміння тощо, які потребують правового врегулювання. Все це стає можливим тоді, коли встановлено юридичний факт такого непорозуміння, від якого і залежатиме рішення у справі. Але все це можливе і тоді, як зазначається у наукових джерелах, коли обґрунтовано фактично.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, констатуємо, що юридичні факти є важливими у суспільстві. Завдяки їх існуванню забезпечується діяльність всіх учасників правовідносин, особливо коли мова йде по адміністративно-судову сферу права. Крім того, аналіз великої кількості наукових джерел допоміг глибше пізнати суть та ознаки юридичних фактів, як виокремленого правового інституту, враховуючи всі можливі взаємини у правовій площині. Проте, можна сміливо стверджувати, що на сьогоднішній день існує проблема щодо його більш детального та глибшого пізнання, як важливого компоненту адміністративно-процесуальних взаємин.

Будь-яке державно-правове явище має коло своїх відносин, свою мету, завдання, але також і випрацьовує напрями своєї діяльності. У такому слові, як функції, зберігається досить важливе розуміння предмету, що досліджується, адже саме через те, що робить юридичний факт, можна і говорити про нього як виокремлений правовий інститут. Розуміння напрями діяльності юридичних фактів в адміністративному судочинстві потребує досить глибокого дослідження, оскільки у будь-яких життєвих ситуація людини керує фактами. А в нашій ситуації, коли мова йде про судову сферу, то це питання є досить актуальним.

Отже, враховуючи вищевикладене, можна констатувати, що напрями діяльності юридичних фактів є багатовекторними. Саме через функції ми можемо глибше пізнати предмет дослідження та розвинути його там, де це є найбільш необхідно. Функції бувають різноманітні, оскільки і діяльність юридичних фактів є багатогранною. Крім того, деякі функції юридичних фактів є малодослідженими, деякі досліджувалися давно і потребують нових бачень на діяльність, а інші - є ще зовсім початковими і тільки тепер набирають обертів. Тож варто зазначити, що напрями діяльності юридичних фактів в адміністративному судочинстві потребують ще неабияких знань та нових досліджень.

Для судочинства досить важливим є наявність у справах юридичних фактів, які є основою для того, щоб доказати у вчиненні тих чи інших ситуацій. Саме тому, предмет доказування допомагає встановити справедливість, покарати винного і відновити порушене право. Тож за допомогою юридичних фактів та встановлених обставин справи можна встановити все, як було насправді, а похідні від них предмет доказування – запорука успіху та правової справедливості.

Таким чином, предмет доказування є дуже важливим у вирішенні всіх справ, що є під компетенцією адміністративних судів. Як показало дослідження у цьому підрозділі, даний предмет доказування складається з

наявних юридичних фактів та обставин, що склалися і цей період, коли вчинялося правопорушення. Крім того, можна стверджувати, що юридичні факти можна визначати як предмет доказування. Проте, на сьогоднішній день є досить мало наукових праць у цьому напрямі, які повністю та глибоко висвітлюють проблемні питання, що пов'язані з юридичними фактами та доказуванням.

Демократична та правова держава прагне забезпечити кожному громадянину належну реалізацію їх прав, але коли відбувається їх порушення, то належний судовий захист. Тож, як вже зазначали, в судовій справі важливими є юридичні факти, які встановлюються через доказування. Тому, важливим є той момент, що коли правильно будуть встановлені факти, то спричинить до дотримання правил щодо доказування, а це в свою чергу дозволить судом прийняти справедливе та швидке правове рішення по справі, відновити порушене право та притягнути до відповідальності порушника.

Таким чином, враховуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що процесуальні повноваження належать до судів адміністративного характеру, які ними і повинні використовуватися. Оскільки, коли ситуація складається щодо витребування доказів у справах. Адже, знаємо, що без доказування справа не буде належним чином розкрита. Тож для того, щоб було в кінцевому результаті справедливе та правове рішення, судді повинні детально дослідити суть справи, використовуючи при цьому усі наявні юридичні факти, на підставі яких і ґрунтуються докази, щоб винних притягнути до відповідальності, а скривдженим – відновити їхнє право.

Розбудовуючи демократичну та правову державу, неможливо не увити діяльність органів влади та її функціонування належних у суспільстві взаємин без надійного захисту, зокрема судового. Тому, питання адміністративного судочинства та юридичних фактів у ньому - це чи не найважливіший напрям діяльності для правників, проте, для

науковців це теж має бути досить відкритим питанням для теоретичного дослідження та винайдення нових шляхів у подоланні проблем. Крім того, саме питання юридичного факту у адміністративному судочинстві є досить відкритим питанням для дослідження і потребує багато пропозицій та наукових праць.

Таким чином, враховуючи вищевикладене, можемо підсумувати, що питання юридичних фактів в адміністративному судочинстві є досить поширеною проблемою, яку негайно потрібно ліквідувати. Тому, перш за все, є важливе теоретичне надбання у вирішенні проблеми. Наукові розробки, наукове бачення на її вирішення – основа, фундамент, важливі кроки щодо подолання такого роду проблем. Наступним кроком має бути невтомна праця законотворців, які нормативно закріплять правові приписи щодо надійно використання (застосування) взаємин, пов'язаних з юридичними фактами, зокрема в адміністративному судочинстві. І, ці два кроки зроблять надійність у практиці, яка буде гарантувати захист прав людей в адміністративному судочинстві, задля справедливого встановлення юридичних фактів.

Пришляк Г.Я.

*к.ю.н., доцент кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Юзвак Р. Р.

*студент другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ПУБЛІЧНА ВЛАДА ТА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО:

ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Питання влади завжди було актуальним для дослідження науковцями на будь-якому етапі розвитку держави. Оскільки без такого інституту, як влада, не може існувати суспільство. Звичайно, можна її по-різному трактувати та підтримувати (чи не підтримувати), проте, без організації її діяльності, без тих структурних елементів, з яких вона складається, важко було б уявити розвинене, цивілізоване суспільство. А, коли ще демократичні цінності є основою формування влади, то це найбільший успіх будь-якої країни та її громадян.

На основі вищевикладеного, слід зробити висновки про те, що є необхідність врегулювання нормативних приписів, які стосуються поняття публічної влади, яку необхідно розуміти як таку, що є різновидом незалежної, політичної та легітимної влади, фундаментом якої є дбання про народ (суспільство загалом), ставлення до людини як до найвищої цінності в суспільстві, творення таких правових приписів, які б дієво регулювали усі взаємини у суспільстві на благо розвитку як людей, так і держави загалом.

Поняття громадянського суспільства є досить актуальним для нашої країни. Тому, що вектор, який обрала державна влада – європейський, передбачає розвиток основних демократичних засад, які і передбачають існування виокремленого правового інституту - громадянського

суспільства. Звичайно, це досить важливий та довготривалий процес, проте, вкрай необхідний для країни та її суспільства загалом, оскільки саме в громадянському суспільстві формуються основні засади спільних інтересів між усіма його членами.

Отже, враховуючи все вищевикладене, можна констатувати, що ідея громадського суспільства повинна підтримуватися і всілякими способами активно розвиватися як науковцями-теоретиками, так і юристами-практиками, щоб такий правовий інститут існував та розвивався у нашій державі. Адже це є ознакою демократичної, правової та соціальної держави, яка прагне понад усе досягати високого рівня в правовій площині, ставити в пріоритети права та свободи людей й громадян, всіляко їх підтримувати та у різний спосіб залучати до суспільно-політичних справ, щоб підтверджувався правовий припис Основного Закону, який говорить про те, що народ є єдиним джерелом влади.

Розвиток демократичної та правової держави важко уявити без людей, народу, громадян, а отже і суспільства, зокрема громадянського, загалом. Вплив та участь у здійсненні влади у країні – важливе завдання громадянського суспільства, його контроль за дотриманням правових приписів посадових осіб тощо. Таке розуміння та співпраця публічної влади та громадянського суспільства є неабияким кроком у розвиток держави, країни у сторону демократії та інших цивілізованих цінностей у світі.

Таким чином, враховуючи вищевикладене, можемо констатувати, що досить важливим у демократичному суспільстві є налагоджені стосунки громадянського суспільства та публічної влади. Оскільки, як не крути, але один без одного вони існувати не можуть. Крім того, фундаментом для таких стосунків мають бути загальноєвропейські цінності, які вже не одне десятиліття показують свою досконалість та практичність. Але, не тільки на практиці, ще й на законодавчому рівні є потреба їх закріплення

законотворцями нашої держави, щоб мати квітучу, економічно розвинену, правову державу з досконалим та свідомим громадянським суспільством.

Розвиток громадянського суспільства є найбільш потрібною засадою розвитку демократичної держави. Тому, тісна співпраця та взаємодія інституту громадянського суспільства та публічної влади – це те, чого прагне держава з проєвропейськими цінностями. Тут мова йде і про нашу країну. По при важкі кроки у цій площині, все ж різноманітними способами, приймаються такі державної правові приписи, які підтримують взаємодію громадського суспільства та влади. То ж важливо буде розглянути які ж існують форми такої взаємодії, щоб проаналізувати, знайти слабкі місця та шукати способи, як їх виправити.

Таким чином, констатуємо вищевикладене, можна зазначити, що на сьогоднішній день для розвитку демократичної та правової держави є дуже важливим тісна співпраця органів влади з інститутами громадянського суспільства у всіх сферах, зокрема найбільша потреба виникає у релігійному плані. Оскільки релігійний, духовний фундамент є найміцнішим у розвитку та становленні держави і суспільства, як повноцінного та надійного об'єднання людей. Саме духовна складова – це те, без чого не має права на існування жодне суспільство, а отже, тільки така співпраця принесе важливі плоди для всіх.

Демократизація суспільства спонукає публічну владу всіляко розвивати нормативні приписи згідно європейських стандартів, а також використовувати світовий досвід у розвитку держави соціального спрямування. То ж у таких країнах є дієве нормативне регулювання, чинні, я такі, що відповідають взаєминам у суспільстві правових приписів, але найголовніше – сприяння та співпраця тісна громадянського суспільства та органів влади, що в тандемі розвивати на високий рівень державу, де основною і найвищою цінністю є людина.

Отже, враховуючи вищевикладене, можна стверджувати, що без тісної співпраці та взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів влади не може бути демократичної, правової та соціальної держави. То ж зважаючи на те, що маємо у двадцять першому столітті досить розвинений інформаційний простір, за допомогою якого можна здійснювати належний контроль за органами влади, щоб не відбувалося зосередження повноважень в одних руках, щоб на належному рівні забезпечувалися та гарантувалися основні права та свободи кожної людини. Але попри все, необхідно будувати стосунки двох інститутів на фундаменті довіри, взаєморозуміння та поваги.

Флис І. М.

кандидат політичних наук

ВІДБУДОВА УКРАЇНИ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВІЙНИ

Перед Україною для процесів відбудови є надважливим як не повторити помилок минулого і збудувати технологічну, конкурентоздатну економіку.

Невеликий, але вагомий екскурс у недалеке минуле.

Відбудовувати Європу після Другої світової війни почали аж через три роки після її завершення. До того повоєнна західноєвропейська економіка виживала завдяки імпорту з Північної Америки, субсидії та позики з США та Канади. Це були малоперспективні заходи. Тодішня економіка Європи була розбалансована і технологічно низькоукладна, відбувалися процеси сировинної експортоорієнтованості і низької конкурентоспроможності.

Міністром фінансів США Г. Моргентау був запропонований для деіндустріалізації післявоєнної Німеччини і схвалений антигітлерівською коаліцією ще 1943 р. своєрідний план. План “Програма із запобігання розв'язування Німеччиною 3-ї світової війни” – передбачав післявоєнне розчленування Німеччини, перехід важливих промислових районів під міжнародний контроль, ліквідацію важкої промисловості, демілітаризацію та перетворення Німеччини в аграрну країну. Однак дуже скоро стало зрозумілим, що тотальна деіндустріалізація призведе до непередбачуваних економічних проблем. Тобто наслідки реалізації плану були настільки руйнівними, що поставили під загрозу навіть продовольче самозабезпечення населення країни. Перспектив у такої моделі економіки не було. Тож від Плану Моргентау відмовилися, а на зміну запропонували План Маршалла, як програму технічної і економічної допомоги Європі не лише для підтримки, але й для відновлення економіки. Переконливим

вважалося - якщо економіку країни після війни не відновити, її потрібно буде постійно дотувати. А останнє у результаті виходить значно дорожче. Світові лідери добре засвоїли цей урок. Кредити, інвестиції, прискіпливий контроль за фінансовими ресурсами досягли позитивного результату який можна сьогодні оцінити.

Нині Україна сама мусить зробити ініціативні кроки, якщо хоче уникнути долі посереднього рутинного існування аграрної країни, котру їй раніше нав'язувало недолуге керівництво. Є надія, що союзники України запропонують їй саме сценарій інноваційного розвитку, а не щось на кшталт Плана Моргентау. Деяким країнам Україна цікава лише як постачальник аграрної продукції та сировини без амбіцій на виробництво капітало- та наукомістких товарів.

Доречно навести основні, довоєнні причини низького рівня розвитку української економіки.

Державна аудиторська служба та Рахункова палата аналізували результати впровадження державної політики в різних сферах. Серед них – скільки недоотримала економіка через відсутність реформ та неефективне управління, скільки кожен українець втратив через відсутність таких реформ за 30 років, а також які кроки та в яких галузях необхідно реалізувати, аби повною мірою розкрити економічний потенціал.

Україна володіє 28 % світового чорнозему, який займає понад 40 % її території. Однак існування мораторію на продаж землі призвело до того, що земля зазвичай не працює як актив і застава, у неї мало інвестують. Це стримує розвиток с/г культур, що могли б додати 8-9 млрд дол. на рік до українського ВВП.

Україна розробляє лише 36 % розвіданих родовищ корисних копалин, тоді як є європейським лідером за запасами відносно рідкісних і затребуваних металів (літію, титану). Нарощення видобування корисних

копалин дозволило б знизити залежність від імпорту на 10 млрд дол протягом десяти років.

Україною експортувалася переважно лісова продукція первинної обробки, тоді як високу додану вартість створює меблева промисловість. Не збільшуючи обсяги рубок, є перспектива створювати більше продуктів з високою доданою вартістю.

Подібне стосується основних автодоріг, що потребували і потребують капітального ремонту вартість котрого зростає більш ніж удвічі за 2011-2016 роки. У зношеному стані перебувають 90 % доріг загального користування.

Більшість активів залізниці критично зношені: у деяких випадках зношеними є майже 100 % інфраструктури.

Близько 64 % енергоблоків ТЕС – перебувають на межі граничного ресурсу та фізичного зносу.

За даними International Trade Center, нереалізований потенціал товарного експорту України у 2019 році становив 24 млрд дол., а найбільшим неосвоєним ринком для України був Китай. Експорт до цієї держави можна було б наростити на 1,9 млрд дол. Основною перешкодою для нарощування експорту стали дискримінаційні умови до багатьох українських груп товарів, які мають середню чи високу додану вартість.

Така непослідовність та нехтування правилами створення позитивного бізнес-клімату призвели до виродження промислового та енергетичного комплексу, зносу інфраструктури, низького рівня продуктивності праці та загальної неефективності більшої частини економічних і політичних інститутів. Також до країн з найбільш нереалізованим експортним потенціалом України належали Німеччина, Туреччина, Італія, Польща, Індія та Єгипет.

В Україні відсутнє привабливе середовище для іноземних інвесторів, що дозволило б виграти боротьбу за капітал на міжнародному ринку. У

2019 році Україна залучила 5,8 млрд дол прямих іноземних інвестицій – майже втричі менше, ніж Польща. Низький рівень життя населення в Україні став причиною появи ключового інвестора для України – трудових мігрантів.

Як наслідок, реальний ВВП в Україні нижчий, ніж 30 років тому, а через таку непослідовну державну політику країна не змогла повністю використати свій потенціал – природний, географічний, людський і технологічний. І це даєко не все.

Яка причина цьому? В Україні реформи відбувалися або із значним запізненням, не починалися взагалі або ж насаджувалися силою не відповідаючи українським реаліям. За роки незалежності Україна не змогла забезпечити беззаперечне верховенство права, провести повноцінну дерегуляцію, створити сприятливі умови для інвестицій та ведення бізнесу. Кожна зміна влади призводила до зміни пріоритетів, гальмування попередніх реформ і спроб почати нові, які не доводила до кінця наступна влада.

Провідні науковці та практики заявляють що відбудова повоєнної України – це не реконструкція до довоєнного стану, це має бути глибока модернізація країни.

Насамперед, перед тим як відбудовувати себе, Україна повинна усіляко мінімізувати різного роду збитки від війни. Це релокація бізнесів із зони бойових дій у безпечніші регіони, житло для тимчасово переміщених осіб, і загалом усі заходи, спрямовані на те, щоб люди і підприємства продовжували жити та працювати – відповідно, щоб жила економіка.

Наступний важливий етап – документування збитків. Воно потрібне, щоб притягнути агресора до відповідальності за воєнні злочини в міжнародних судах. До того ж таке документування допомагає зібрати інформацію про всі руйнування і збитки.

Одразу після завершення воєнних дій потрібно буде відновити критичну інфраструктуру. Зокрема – електромережі, дороги, залізничне сполучення, газопостачання, водогони, інтернет, відбудувати школи і лікарні, забезпечити хоча б тимчасовим житлом тих, хто його втратив. Частково це можна робити і до завершення війни – відновлювати найважливіше на звільнених від окупації територіях. І тут важливо зазначити, що безповоротна фінансова допомога іноземних держав має становити левову частку (90%) міжнародної фінансової допомоги Україні. За її рахунок мають фінансуватися проєкти з будівництва нових великих містоутворюючих промислових підприємств, реконструкції на нових технологічно-цифрових засадах постраждалих підприємств, відбудови інфраструктури та житлового фонду. Домовлятися про таку схему фінансування потрібно вже сьогодні, не нехтуючи цим питанням, успішне вирішення якого безпосередньо впливатиме на стійкість повоєнного економічного зростання України. Наразі ж іноземні держави більш схильні до кредитування, на частку грантів планується спрямувати лише 10 % загального обсягу міжнародної фінансової допомоги. Це є неприпустимим, адже Україна виборює сьогодні право на свободу та демократичні цінності не лише для себе, а й для усього цивілізованого світу.

Державі і партнерам необхідно спрямовувати зусилля на відновлення економіки в цілому і її стабільне зростання. Основні зусилля необхідно зосередити на створенні робочих місць і постійних джерел генерування доходів.

У межах повоєнного відновлення Україні доведеться відбудовувати деякі міста практично з нуля. Важливо, щоб ця відбудова не була сліпим відтворенням зруйнованого. Це можливість застосувати новітні підходи урбаністики і архітектури, щоб зробити українські міста більш зручними та інклюзивними для їхніх мешканців.

Водночас для руху в ЄС Україні потрібно буде продовжити реформи, розпочаті до війни і узгодити своє законодавство з європейським. Наприклад, запровадити європейську систему сертифікації, продовжити антикорупційну і судову реформи.

Оскільки головним активом сучасної економіки є людський капітал, Україні потрібно продовжити реформування освітньої системи, щоб компенсувати втрачені роки освіти. Система освіти має стати частиною більш амбітної програми з перенавчання робочої сили. Україні необхідно переосмислити організацію та структуру своєї науки, щоб вона справді стала джерелом нових технологій для оборони та бізнесу.

Країні потрібно буде пройти через масштабний перерозподіл ресурсів. Наприклад, інфраструктуру (особливо залізницю) потрібно буде змінити, щоб вона відповідала зміненим потокам товарів та людей до ЄС.

Міське економічне життя, скоріше за все, переміститься до міст, які знаходяться ближче до ЄС. Неспівпадіння між попитом і пропозицією робочої сили призведе до значного руху працівників у географічному сенсі, а також між професіями та навичками. Щоб спрямувати та прискорити пристосування, потрібно лібералізувати економічну діяльність та залишатися відкритою до світу. З іншого боку, відкриття суспільства для імміграції може допомогти вирішити проблему дефіциту робочої сили.

Нарешті, з боку України надважливо буде забезпечити прозорість витрачання наданих іноземних коштів, підтримувати той високий рівень довіри, який встановився між владою України та керівництвом ЄС, не спаплюжити її через корупцію та нецільове використання коштів.

Частиною цього амбітного порядку денного є повноцінне членство України в ЄС та НАТО. Україна відновить свою територіальну цілісність та отримує тверді гарантії безпеки від ЄС та світової спільноти. Вочевидь, для цього потрібна перш за все, повноцінна демократія. Це – підвалина усіх подальших реформаторських зусиль. Окрім цього – стійкі інституції

та низький рівень корупції – це основа довгострокового успіху України. Узгодження законодавства України та ЄС збільшить прозорість та знизить корупцію. Сильна економіка критично важлива не лише щоб довести, що демократія може забезпечити вищі стандарти життя, але також для підтримки великого оборонного сектору, необхідного для захистити держави від можливих нападів.

Описані вище інституційні реформи стануть необхідними умовами повоєнного економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Бородіна О. А., Ляшенко В. І. Повоєнне відновлення економіки: світовий досвід та спроба його адаптації для України. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1 (42). С. 121-134.
2. Юрій Городніченко (Університет Каліфорнії, Берклі та CEPR), Ілона Сологуб (Вокс Україна), та Беатріс Ведер ді Мауро (Женевський інститут післядипломної освіти, INSEAD та CEPR). Колонку вперше опубліковано на VoxEU
3. Матеріали Міжнародної експертної конференції з питань відновлення, реконструкції та модернізації України у Берліні. Відбудова України буде “планом Маршалла XXI століття” і можливістю для побудови більш стійкої та міцної країни. Укрінформ. URL: Відбулась Міжнародна конференція з питань відновлення України - Public-Private Partnership Agency (me.gov.ua)

Яворська В. Г.

*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Василишин С. В.

*студент другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ІСТОРІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО, ВЧИНЕНЕ З ОСОБЛИВОЮ ЖОРСТОКІСТЮ

Умисне вбивство, вчинене з особливою жорстокістю відрізнялося мірою відповідальності в різні історичні періоди. Наявні різні підходи до поняття жорстокості, визначення з позиції понять жорстокість, особлива жорстокість, мучення, мордування.

У Договорі князя Ігоря 945 р. родичі вбитого мали право вбити злочинця за місці злочину [1, с. 48].

Але, перша згадка про вказане вбивство міститься за часів великих князів Київських Олега та Ігоря у договорах з греками. В договорі Олега 911 р. вказувалося: «якщо русич вб'є русича, він помре на місці, де вчинив вбивство. Якщо вбивця втече, частина його майна (при наявності) переходить до ближчого родича вбитого, а якщо майна він не має, то залишається під судом, а після розшуку він підлягає смерті». За вбивство передбачалось суворе покарання, яке поєднувалось з матеріальним відшкодуванням.

В Руській Правді визначався умисел при вчиненні злочину та передбачалась відповідальність у вигляді помсти чи штрафу. Але значний вплив належать соціальному статусу потерпілого та злочинця.

Проте, визначення поняття вбивства у Руській Правді не вказано.

Статут Великого князівства Литовського 1529 р. передбачав відповідальність за вбивство залежно від соціальної приналежності вбитого [2, с. 176-184].

Статут Великого князівства Литовського 1566 р. виділяв нові види вбивства та визначав матеріальну відповідальність. У Статуті Великого князівства Литовського 1588 р. передбачалась відповідальність: «за вбивство ножем; вбивство таємним способом; вбивство в розбої; вбивство шляхтича людьми простого стану; вбивство вагітної жінки; вбивство міщан міст привілейованих та менших міст; вбивство жидів тощо» [3, с. 17-18]. Таким чином, відповідальність наставала за використання знарядь при вчиненні злочину, певні способи вчинення злочину, особи потерпілого.

Відповідно до Судебника 1547 р. велике значення приділялось виплаті матеріальної компенсації за вчинене вбивство причому відповідальність в такому випадку могла перейти у тюремне ув'язнення або навіть страту.

У Соборному уложенні 1649 р. спостерігається більш ускладнений зміст кваліфікації вбивств та визначався замах на вчинення злочину.

Пізніше, в Уложенні 1885 р. передбачена більша кримінальна відповідальність у випадку жорстокості або мученні при вчиненні злочину. Але в Уложенні 1903 р. відповідна обтяжуюча обставина вбивства була сформульована по-іншому, а саме використання мученицького способу вбивства.

Вчені проаналізували використані в документі способи і вказували, що вони містять використання мордування або піддання жорстоким мукам. Звичайно вказані види вбивства достатньо загальні, можливі різні варіанти уточнення кваліфікації вбивства, вчиненого з особливою жорстокістю.

Використання катування або муки при вчиненні злочину вказують на прояв не тільки відкритого характеру вбивства, а про використання

особливої жорстокості. Такому випадку наявна вказівка на вбивство з особливою жорстокістю.

В КК УРСР, від 1922 р. вказувалась відповідальність за умисне вбивство з обтяжуючими обставинами. Покарання у випадку вчинення такого злочину передбачалось від восьми до десяти років позбавлення волі. У видах вбивств з особливою жорстокістю виділяли вбивство, вчинене способом, який мученецький для потерпілого [4, с. 4].

Відповідно нормативні акти періоду радянських часів називали особливою жорстокістю мученецький спосіб вчинення для потерпілого.

Проте, мучення відрізняється від загального поняття жорстокості, для мучення властиві спеціальні дії, які вчиняються злочинцем відносно потерпілого.

Вбивство завжди характеризується проявом страждання потерпілого, проте кваліфікований характер визначає жорстокість, яка вказує на значну суспільну небезпеку злочинця. Найпоширенішими видами вбивства з особливою жорстокістю називають: використання отрути, що впливає повільно, заподіяння нівечення людини, спричинення великої кількості поранень, використання спалення, голоду, спраги або катування. Наявні конкретні способи вчинення вбивства з особливою жорстокістю.

В ст. 93 КК УРСР 1960 р. передбачена кримінальна відповідальність за умисне вбивство, вчинене з особливою жорстокістю або способом, небезпечним для життя багатьох осіб. З цього часу, кваліфікація злочину почала формулюватись таким чином, щоб містити вказівку на особливу жорстокість при вчиненні злочину. Покаранням за вказаний злочин передбачалось позбавлення волі від восьми до п'ятнадцяти років або навіть смертною карою [5, с. 43].

Відповідно в КК 1922 р. та 1927 р. вбивство визнавалось з обтяжуючою обставиною у вигляді мученецького способу вчинення для потерпілого а в КК 1960 р. кваліфіковане вбивство з особливою

жорстокістю. Причому поняття особлива жорстокість кваліфікується у випадку вчинення достатньо широкого переліку дій при вчиненні злочину.

В науковій юридичній літературі часто можна зустріти позитивні властивості застосування в КК поняття особлива жорстокість, зокрема не визначення всіх способів вчинення вбивства з особливою жорстокістю передбачає наслідком неоднакового застосування норм кримінального законодавства в судовій практиці. З такої причини потрібно детально проаналізувати поняття особливої жорстокості. З використанням поняття особлива жорстокість умисне вбивство пояснює наявність різних випадків названих вбивств, великої небезпеки цього злочину. Зокрема, використання мучення при вчиненні вбивства. З такої причини поняття особлива жорстокість при вчиненні вбивства застосовується у правозастосовній практиці вже довгий період часу і вказане у КК України 2001 р.

В КК 1960 р. особлива жорстокість кваліфікувалась у різних випадках зокрема, як обставина, що обтяжує покарання, крім того, як кваліфікуюча ознака, а при вчиненні умисного тяжкого тілесного ушкодження називається ознака мучення чи мордування.

Отже, кримінальне законодавство в різні періоди виділяло два поняття для кваліфікуючого виду вбивств. Починалась кваліфікація з мордування при вчиненні вбивства проте згодом для кваліфікації почали використовувати поняття вчинення вбивства з особливою жорстокістю. Казане поняття наявне у КК України і зараз.

Список використаних джерел:

1. Хрестоматія з історії СРСР. Київ: «Радянська школа», 1956. Т. 1. 519 с.
2. Статут Великого княжества Литовского 1529 года / Под ред. академика АН Литовской ССР К.И. Яблонского. Минск: Издательство Академии наук БССР, 1960. С. 176-184.

3. Дідківська Н. А. Кримінальна відповідальність за умисне вбивство з метою приховати інший злочин або полегшити його вчинення. Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 Київ, 2005. 252 с.
4. Уголовный Кодекс УССР утвержденный ВУЦИК от 23 августа 1922 г. Харьков: Издание Наркомюста УССР, 1922. 50 с.
5. Кримінальний кодекс Української РСР. Київ: Державне видавництво політичної літератури УРСР, 1961. 133 с.

Яворська В. Г.

*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Голінчак Р. В.

*студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ВЧЕННЯ ПРО ФУНКЦІЇ ПРОКУРАТУРИ

В Стародавньому світі не було чітко визначеного органу, який наглядав за дотриманням законів, проте подібні функції мали різні органи в своїй діяльності.

Увага при аналізі функцій прокуратури зосереджувалася на представництві громадян в суді, а питання нагляду за досудовим розслідуванням та судовим розглядом кримінальних справ досліджувалися мало. Практично не дослідженими визнаються питання участі прокуратури при застосуванні до особи заходів примусового характеру, які пов'язані з обмеженням свободи.

Дослідження Стародавнього світу починається з вивчення релігійних та міфологічних вчень, що пояснюється започаткуванням державних інститутів у період грецьких і римських мислителів. Державне обвинувачення виникло в період Греції та Риму. Відомо про наявність спеціальних агентів, які розшукували винних у вчиненні злочинів, передавали суддям, що наглядали за дотриманням законності.

За часів скіфів кримінальний процес починався з привселюдного повідомлення про злочин. Винний повинен відшкодувати шкоду, інакше притягався для відповідальності до суду [1, с. 53; 2, с. 152].

В сьомому столітті до н. е. скіфи мали певний зв'язки з греками, що застосовували для врегулювання відносин закони, рішення зборів, звичаї.

За виконанням законів сліdkували номофілаки, які виконували подібні до прокурорів повноваження [3, с. 90].

Повноваження обвинувачення належали потерпілому, пізніше почалося формування професійного та кваліфікованого обвинувачення, можна було залучати ораторів. Проте, поділу функцій обвинувачення, досудового розслідування та захисту не було проведено.

Запрошені захисники мали здатність впливати на суддів за допомогою промови і враження, що впливало на процес. Після заслуховування учасників та судових дебатів суд виносив вирок [4, с. 144].

Для участі в обвинуваченні при судовому засіданні передбачалася процедура звернення до тлумачників права. Вказаній особі пояснювали яким чином діяти при підтриманні обвинувачення [5, с. 116]. Названі права з обвинувачення передували в історичному значенні функціям прокуратури.

В римському праві спочатку право обвинувачення належало кожному громадянину, але пізніше вказане право закріплювалося за певною категорією осіб – ображені. До них висувалися певні вимоги, зокрема рівності з особами, що обвинувачують. Процес передбачав протистояння, при якому можна було звинуватити обвинувача за наклеп.

На початку судового засідання обвинувач зачитував підписану ним доповідь з обвинуваченням в межах якої справа заслуховувалася. Можна погодитися з І. І. Присяжнюком, що вказана доповідь подібна до зачитування прокурором обвинувального акта [5, с. 116].

Прокуратура відповідно до статті 36 КПК України може починати досудове розслідування при наявності законних підстав. У Римі функціонували органи, які мали розшукові права і підтримували державне обвинувачення, до прав таких органів відносили нагляд за громадською безпекою, збирання відомостей про злочини та докази вини. Відповідальність при необ'єктивності покладалася на обвинувача.

В період Риму існувала посада прокуратора, якого дослідники часто називають попередником прокурора [6, с. 162]. Прокуратор означає керуючий справою.

Не всі вчені поділяють виникнення поняття прокурор з часів римського права. Зокрема, І. Я. Фойницький пояснює походження прокуратури з правовою системою Франції, а римський період не вказує.

З цього можна зрозуміти, що прокурор виник пізніше, ніж прокуратори в Римі та з іншим значенням [7, с. 513]. Але на правову систему Франції, як багатьох країн Європи вплинуло римське право, яке пройшло рецепцію і часто норми римського права застосовуються в теперішньому законодавстві. Можливо, виникнення посади прокурора у Франції також пов'язане із запозиченням норм римського права. Потрібно дослідити зв'язок понять прокурор і прокуратор та вплив на теперішнє значення прокуратури.

Список використаних джерел:

1. Тихоненков Д. А. Проблемы контроля и надзора за органами ВУЧК и ГПУ УССР в 1919 – нач. 1929 гг. Харьков: Изд. СПД ФЛ Вапнярчук, 2008. 207 с.
2. Неділько В. Комарницька О. Становлення та розвиток інституту приватного обвинувачення. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 1 (34). С. 151–158.
3. Воронов М. П. Історія становлення та розвитку прокуратури в Україні. *Сучасні питання економіки і права*. 2013. №. 1. С. 90-97.
4. Васюріна А. До питання про становлення судової риторики в Давній Греції: особливості генези. *Збірник наукових праць «Світогляд – Філософія – Релігія*. 2012. № 3. С. 142-151.
5. Прокуратура Луганської області: історія та сьогодення / [Уклад. Абакумова В. І.; Редкол.: Ударцов Ю. В. (голова) та ін.]. Луганськ: [ВАТ «ЛОД»], 2006. 288 с.
6. Долгополов А. М. Виникнення та історичний шлях розвитку прокуратури. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2015. Вип. 232. С. 162-168.
7. Ференц Б. В. Історія прокуратури України. *Проблеми організації прокуратури й оптимізації її діяльності в сучасних умовах*: зб. наук. пр. Харків: ІПК Ген. прокуратури України, 1998. С. 13–18.

Яворська В. Г.

*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Карпук В. А.

*студент другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ВИВЧЕННЯ ДОКАЗУВАННЯ В НАУЦІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Вивчення проблем доказування в кримінальному процесі отримало назву вчення про докази або теорія доказів. З часом вдосконалювалося поняття, зміст і види доказів. Виникнення теорії доказів, історичні аспекти формування теорії доказів і позиції авторів різних періодів проаналізував у своїй праці В. П. Гмирко, який виділив два великі періоди у теорії доказів, перший з 1922 до 1960 і другий з 1960 до 2015 року [1]. Вчений дослідив праці науковців у періоді від 1922 до 2015 року [2, с. 5].

Науковці в різні періоди історії під доказуванням розуміли пізнавальну діяльність, за допомогою якої визначається наявність відомостей про вчинення злочину.

На початку двадцятого століття доказування визначали з позиції логічної чи раціональної діяльності.

Вчені пропонували називати доказування міжгалузевим інститутом, який потребує прийняття одного кодифікованого нормативного акта для правового регулювання доказування в різних галузях права [3; 4]. Проте, кримінальне процесуальне доказування наділене особливостями, які стосуються вимог до доказів, видів доказів, застосування у процесі доказування. В такому випадку варто називати окремий напрямок кримінального процесуального доказування.

Поняття доказу відмінне у законодавстві та логіці. В Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК) визначено: «Доказом [5] є відомості про певні факти, що мають значення для кримінального провадження».

В логіці доказ – це пояснення правильності думки за допомогою інших суджень. Передбачена структура доказу: теза, аргумент, демонстрація. Обґрунтування має назву доказування. В науковій юридичній літературі часто порівнюють поняття аргументація та доказування. Проте, аргументація ширше за змістом, ніж доказування через пояснення аргументацією не тільки тези, а пояснення доцільності прийняття тези. В такому випадку в логіці застосовують поняття аргументація в значенні доказування [6, с. 7-10].

М. А. Чельцова-Бebutov пояснює походження поняття доказування з логіки та психології, що визначають закони пізнання [7, с. 99].

М. М. Гродзинський проаналізував значення доказування з позиції кримінального процесуального права і вказав, що доказування полягає в отриманні відомостей, перевірці, оцінці та висновку про факти [8, с. 3-4].

В теперішній період вчені повертаються до позиції пояснення доказування з логіки. Вказана позиція правильна, проте в кримінальному процесуальному праві наділена певними особливостями.

Відповідно до позиції В. Т. Нора, доказування передбачає пізнавальну діяльність людей, що наділена особливостями і відбувається на основі пізнання.

М. М. Михеєнко визначав процес доказування з позиції діяльності суб'єктів зі збирання, перевірки, оцінки доказів та їх процесуальних джерел, формулювання внаслідок цього певних тез і наведення аргументів для їх обґрунтування [9, с. 6-9; 10, с. 115-117].

М. Є. Шумило вказував на особливості доказування в кримінальному процесуальному праві: визначена процедура у нормах КПК України;

пояснення винуватості чи невинуватості особи у вчиненому злочині [11, с. 118].

Ю. М. Грошевий наголос у доказуванні визначає на спеціально уповноважених суб'єктах доказування, встановлення обставин, які передбачені предметом доказування [12, с. 144].

В кримінальному процесуальному праві при здійсненні доказування використовується практичні елементи, які визначаються у збиранні і перевірці відомостей, та розумові елементи, що виражаються через оцінюванні.

М. М. Стоянов правильно пояснює, що законодавче поняття доказів у кримінальному процесі визначає методологічну основу властивостей доказів [13, с. 470].

Вчені завжди відмічають перевагу закріплення нормативного визначення понять, які мають значення, особливо в галузях права, в яких переважає імперативний метод правового регулювання.

В науковій юридичній літературі виникає багато важливих запитань з приводу доказування, але вчені переважно досліджують поняття та види доказів, що становить частину доказування. Процес доказування не завжди викликає зацікавлення у вчених, проте у процесі доказування багато проблемних і дискусійних запитань.

В логіці доказування визначається через доказ. Вказане трактування почалося від радянського періоду, коли за основу процесу доказування брали докази. Проте доказування більше визначає процес, з такої позиції правильно називати не теорію доказів, а теорію доказування.

В законодавстві вже звернена увага на проблему доказування, у КПК України глава про докази названа «Докази і доказування», адже передбачає поняття, види, вимоги до доказів та процес доказування.

Доказування визначається через процес, певну діяльність. Для повного розуміння значення доказування потрібно проаналізувати відомості філософії та психології.

У 2002 р. В. П. Гмирко в своїй публікації визначив доцільність поділити докази на дві групи: докази підготовчого провадження та докази юрисдикційного провадження [14, с. 42, 43]. Вчений вже в такий період вбачав правильність поділу доказів залежно від стадії кримінального процесу, на якій вони досліджуються. На початку висловлення вказаної позиції вона піддавалась критиці, проте зараз сприймається прогресивною.

Список використаних джерел:

1. Гмирко В. П. Генеза теорії доказів вітчизняного кримінального процесу: методологічна рефлексія. *Часопис Нац. ун-ту «Острозька академія»*. Сер. «Право». 2015. № 2 (12). С. 1-58. URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles /2015/n2/15hvppmr.pdf>.
2. Best W. M. *The principles of the law of evidence: with elementary rules for conducting the examination and cross-examination of witnesses*. Albany, N.Y.: Little & Co., 1875. 748 p.
3. Теория юридического процесса / под общ. ред. В. М. Горшенева. Харьков: Изд-во «Вищ. школа», 1985. 192 с.
4. Барабаш Т. М. Моніторинг теорії доказування у процесуальному праві України. *Судова апеляція*. 2009. № 2(15). С. 6-15. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/13976/01-Barabash.pdf?sequence=1>
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. №4651-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
6. Обуховский В. А. Уголовные доказательства в истории и советском праве: моногр. Харьков: Юриздат НКЮ, 1926. 188 с.
7. Чельцов-Бебутов М. А. Советский уголовный процесс. Харьков: Юридиздат НКЮ, 1929. Вып. 2. 337 с.
8. Гродзинський М. Докази в радянському кримінальному процесі. Харків: Рад. буд-во і право, 1933. Ч. 1. 86 с.
9. Михеенко М. М. Доказывание в советском уголовном процессе: моногр. Киев: Вищ. шк., 1984. 134 с.
10. Михеенко М. М., Нор В. Т., Шибіко В. П. Кримінальний процес України: підруч. 2-ге вид. перероб. і доп. Київ: Либідь, 1999. 536 с.

11. Шумило М. Є. Реабілітація в кримінальному процесі України: моногр. Харків: РВФ «Арсіс, ЛТД», 2002. 320 с.
12. Грошевой Ю. Деякі проблеми кримінально-процесуальної теорії. *Вісник Академії правових наук України*. 2004. № 3 (38). С. 134-145.
13. Стоянов М. М. Правові засади визначення властивостей доказів. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 64. С. 468-474.
14. Гмирко В. Кримінально-судові докази: юридичне поняття чи дефініція? *Право України*. 2014. №10. С. 26-35.

Яворська В. Г.

*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Коцур Н. О.

*студент другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ПРАВОВІ НОРМИ І ПРОЦЕС У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ

В теперішній період часу досліджуються основні поняття правових систем в теорії права і на практиці. Правова система вивчається відносно системи правил поведінки, джерел права, елементів певного порядку.

З метою правильного розуміння значення поняття система права потрібно визначити поняття система. Під вказаним поняттям розуміють певну сукупність, елементи якої пов'язані між собою.

В науковій літературі відомі понад п'ятдесят визначень системи. У всіх визначеннях спільним визнають впорядкованість, єдність, внутрішню цілісність.

Система перетворюється у певне цілісне утворення. В системі наявні зв'язки, які переносять елементи системи в інші елементи.

Системний підхід в наукових дослідженнях набуває популярності у двадцятому столітті, зокрема визначається поняття системи і системного підходу, правила дослідження, основні поняття.

Правову систему правильно вивчати за допомогою системного підходу, який надає можливість визначити зв'язок правової системи та держави, з іншими системами.

Правову систему досліджував у своїх працях П.М. Рабінович. З початку вісімдесятих років вивчається зв'язок права та моралі.

Процес правотворення пов'язується з суспільством, в якому наявні суспільні відносини, поведінка, створюється, перевіряється суспільною

свідомістю, а держава закріплює вказані претензії суспільства, які згодом стають правовими нормами.

Право виникає при взаємодії суспільства та держави. Зміст права визначається соціальними процесами, а форма права визначає держава.

Правове регулювання проводиться за допомогою створення норм права, пояснення природних прав людини.

З вказаних причин настає потреба визначення норм права та пояснення природних прав людини.

Яворська В. Г.

*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Намачинська А. Р.

*студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ВИВЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ НА ПЕВНИЙ СТРОК

Позбавлення волі на певний строк залишається в нашій державі покаранням, яке часто застосовується. Проте, наявні фактори, які підтверджують неефективність застосування в останні десятиліття позбавлення волі. Зокрема, вказаними чинниками визнають наявність великої кількості проблем, які виникають при виконання позбавлення волі, причому вказані проблеми мають теоретичний та практичний характер.

Виконання покарання у вигляді позбавлення волі досліджували К. Автухов, Є. Бараш, І. Богатирьов, В. Глушков, Т. Денисова, О. Джужа. Піднімалися питання особливостей виконання покарання у вигляді позбавлення волі, впливу на засуджених при виконанні покарань, дотримання міжнародних вимог при виконанні покарання у вигляді позбавлення волі.

Вдосконалюється законодавство з питань діяльності установ виконання покарань (далі –УВП). Запроваджується поняття «рівні безпеки» замість попереднього режими відбування покарання, забезпечується індивідуалізація покарання за допомогою розподільчих комісій, що вирішують питання направлення до визначеної колонії засудженого.

Питання подальшої долі засуджених постійно виникає у працях вчених. З вказаної позиції зміна карального напрямку УВП на перевиховання не може залишитися не поміченим. В. Г. Павлов наголошує на позитивних властивостях виправлення і ресоціалізації засуджених [1, с. 50].

О. Пташинський також звертає увагу на потребу зміни системи виконання покарань відповідно до міжнародних стандартів [1, с. 50].

На діяльність УВП значно впливають демократичні засади суспільства, формування в державі громадянського суспільства, визнання міжнародних стандартів захисту прав людини [2].

Перспективним напрямком досліджень визнають праці, в яких проведено порівняння УВП нашої держави та відбування покарання у вигляді позбавлення волі та установ закордонних держав, які можна проаналізувати з метою запозичення позитивного досвіду реформування виконання покарання у вигляді позбавлення волі. Порівняльні дослідження проводили А. Савченко, М. Хавронюк, М. Пузирьов.

Визначення потреби реформування системи органів виконання покарань міститься у працях О. Джужи [3].

У своєму дослідженні О. Шкута проаналізував діяльність кримінально-виконавчої системи з наявними практичними проблемами у вигляді розвитку і вдосконалення на зразок системи виконання покарань європейського типу [4]. Вчений пропонує актуальні для виконання покарань закони та проект Пенітенціарного кодексу України [4].

А. Круглова дослідила особливості виконання покарань з позиції адміністративного законодавства за допомогою аналізу нормативних документів з питань діяльності УВП та їх персоналу [5].

Вчена пропонує наступні зміни: запровадження принципів, які закріплені в міжнародних документах в національне законодавство,

вдосконалення законодавства з приводу відбування покарання, відбір кадрів до УВП [5, с. 211–212].

О. Почанська вивчала права громадян, які засуджені до позбавлення волі, права суб'єктів забезпечення вказаних прав [6]. Вчена цілком виправдано підкреслила значення надання правової допомоги засудженим, як забезпечення права на захист засуджених.

В публікаціях О. Кревсуна пояснюється необхідність запровадження до національного законодавства міжнародних норм про відбування покарання у вигляді позбавлення волі на певний строк, зроблені пропозиції з приводу збільшення строку перебування нових засуджених у дільниці карантину для вивчення їхньої особистості та вирішення питання про направлення для відбування покарання [7].

О. Колб вивчав поведінку засуджених при виконанні покарання, вирішення проблем при виконанні покарань, діяльності УВП [8].

Виправлення засуджених проаналізував О. Романенко з позиції допомоги в цьому процесі засудженим та працівникам УВП громадянського суспільства. Проаналізовано можливість залучення для надання допомоги засудженим засобів масової інформації, релігійних та благодійних організацій, різних фондів [2].

В. Меркулова проаналізувала особливості виконання покарання, звільнення від відбування покарання жінок [9, с. 194–195].

У ч. 3 ст. 6 КВК України передбачено засоби виправлення і ресоціалізації засуджених: «встановлений порядок виконання та відбування покарання (режим), суспільно корисна праця, соціально-виховна робота, загальноосвітнє і професійно-технічне навчання, громадський вплив» [10, с. 4].

М. Лисенко визначив поняття ізоляції при відбуванні покарання, назвав фізичну та духовну ізоляції, види фізичної ізоляції залежно від дільниці рівня безпеки виправної колонії [11].

О. Іваньков провів порівняльний аналіз відбування покарання в нашій державі та закордонних країнах відносно забезпечення міжнародних вимог дотримання прав людини. Зроблено висновок про вдосконалення законодавства з питань відбування покарань і до міжнародних стандартів [12].

Відбування покарання в колоніях мінімального рівня безпеки дослідив К. Остапко. Вчений проаналізував законодавство, яке застосовується у колоніях, перспективи вдосконалення законодавства, врахування індивідуалізації покарання [13].

Значення персоналу УВП для відбування покарань засудженими до позбавлення волі на певний строк відмітив М. Пузирьов. Науковець приділяє увагу дослідженню програми відбування покарання, що складається в країнах Європи [14, с. 11].

Поняття кари втілюється при наявності обмежень прав, причому для кожного режиму характерні власні обмеження прав. Вплив на кару виділяють у поведінці та відношенні засудженого, виправлення засудженого при відбуванні покарання.

Вплив діяльності персоналу на відбування покарання засудженими визначений у працях Д. Коваленка, що пояснював важливість досягнення при ресоціалізації засуджених позитивних результатів. Науковець відмітив значення вміння працювати з людьми, теоретичної підготовки, сили характеру, енергії. Всі названі якості потрібні для перетворення злочинця в законослухняного громадянина [5].

Для перевиховання злочинця потрібна правильна освітня та виховна діяльність. На злочинця впливає рівень освіти, який визначає культуру, виховання, цінності [5].

С. Виноградова проаналізувала виконання покарання в умовах євроінтеграційних процесів, запровадження міжнародних норм права, визначено порушення прав осіб, засуджених до позбавлення волі [15].

Виникає потреба вдосконалення системи покарань з врахуванням гармонізації законодавства [15].

Список використаних джерел:

1. Павлов В. Г. Кримінально-виконавчі засади забезпечення персоналом державної пенітенціарної служби України виконання покарань у виді позбавлення волі: дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2015. 255 с. URL:http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/diss_Pavlova.pdf.
2. Романанко О. В. Пенітенціарна функція демократичної правової держави та роль громадянського суспільства в механізмі її реалізації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ: Нац. акад. внутр. справ. України, 2004. 19 с.
3. Кримінально-виконавче право України: підручник / О. М. Джужа, І. Г. Богатирьов, О. Г. Колб, В. В. Василевич та ін.; за заг. ред. О. М. Джужа. Київ: Атіка, 2010. 752 с.
4. Шкута О. О. Теоретико-прикладні засади функціонування кримінально-виконавчої системи України: дис. ... д-ра юрид. наук. Ірпінь, 2018. 482 с.
5. Круглова А. Є. Адміністративно-правові засади оцінювання ефективності діяльності органів та установ виконання покарань: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2016. 277 с.
6. Почанська О. С. Адміністративно-правове забезпечення прав громадян, засуджених до позбавлення волі в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук. Суми: СумДУ, 2020. 495 с.
7. Кревсун О. М. Прогресивна система виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2016. 277 с.
8. Колб О. Г. Установа виконання покарань як суб'єкт запобігання злочинам: автореф. ... д-ра юрид. наук. Київ: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2007. 32 с.
9. Меркулова В. О. Кримінальна відповідальність: окремі теоретичні та соціально-правові аспекти: монографія. Одеса: Одес. юрид. ін-т Харків. нац. ун-ту внутр. справ, 2007. 225 с.
10. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003. № 1129-IV. Дата оновлення: 03.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>
11. Лисенко М. І. Ізоляція засуджених до позбавлення волі на певний строк у виправних колоніях: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2017. 218 с.
12. Іваньков О. І. Міжнародно-правові стандарти у сфері забезпечення захисту прав засуджених до позбавлення волі: дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2016. 264 с.

13. Остапко К. С. Правова регламентація виконання покарання у виді позбавлення волі у виправних колоніях мінімального рівня безпеки: дис. ...канд. юрид. наук. Харків, 2018. 207 с.

14. Пузирьов М. С. Диференціація та індивідуалізація виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ: Нац. акад. внутр. справ., 2012. 20 с.

15. Виноградова С. О. Гуманізація системи виконання покарань в умовах євроінтеграційних процесів: дис. ... канд. філос. Дніпро, 2019. 202 с.

Яворська В. Г.

*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Пилипjak А. М.

*студент другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ПОНЯТТЯ ТЛУМАЧЕННЯ В КОНТРАКТНОМУ ТА ДОГОВІРНОМУ ПРАВІ

Приватне право передбачає контрактне право в значенні інституту або міжгалузевого комплексу. З вказаних причин потрібно визначити ознаки приватного права [1, с. 227–229]. Право давно поділяється на два напрямки, приватне і публічне право, що зумовлено логікою та історією правового регулювання [2, с. 40].

Причому логічне пояснення поділу права на приватне і публічне має прибічників навіть в давні часи історичного дослідження:

- в період римського права юрист Ульпіан вбачав корисність у вивченні поділу права на приватне і публічне;
- в Давній Греції та Римі поряд використовувалися норми приватного і публічного права, які були наявні, проте не перетиналися. Перевага публічного права над приватним визнавалась з періоду Флавія Юстиніана, що визначив принцип загальної переваги над інтересами приватних осіб;
- вчені розділили приватне і публічне право до виділення галузей права. Рене Давид вказує, що приватне право вчені постійно вдосконалювали та досліджували, а публічне право не досліджували через непотрібність та небезпечність вказаної практики.

Причиною цього називали контроль за публічним правом державної влади. Практика меншої уваги до публічного права існувала до вісімнадцятого століття.

Велике значення у процесі вдосконалення публічного права відводиться політичній волі, адже органи державної влади часто втручаються у правове регулювання. У такому випадку створення норм права залежить від владних позицій [3, с. 23–25].

Приватне та публічне право відрізняються об'єктом, суб'єктом правового регулювання, відносинами, що виступають предметом правового регулювання.

Не правильно порівнювати приватне право з відомим цивільним правом, що має приватний напрямок [4, с. 19–22]. Цивілістика вивчає приватне право [4, с. 23–24; 8].

В країнах Європи популярним визнають контрактне право, що виступає частиною цивільного права та приватного права. У такому випадку контрактне правоможна підгалуззю приватного права.

Приватне право характеризується наступними підходами до тлумачення:

- колізійне право європейських держав;
- норми права для приватних відносин з міжнародним елементом;
- зближення норм приватного права держав.

На практиці застосовується найчастіше підхід розуміння контрактного права, як колізійного права держав.

Про норми контрактного права Ян М. Смітс вказує, що вони можуть забезпечити вільний рух правових норм, що використовують суди [5, с. 215–225].

Початок уніфікації норм приватного права відомий з Римська конвенція 1980 р. «Про право, яке застосовується до контрактних зобов'язань».

З поняттям контрактного права пов'язане поняття інтерпретації норм права:

- дослідження інтерпретації в договірному напрямку;
- вдосконалення юридичної практики через нормотворчу діяльність для здійснення інтерпретації договірної роботи, вивчення інтерпретації судами.

Узагальнивши наукові позиції можна виділити властивості інтерпретації:

- заснована на принципах розумності, справедливості та добросовісності;
- зовнішній прояв у вигляді джерел права;
- вплив на відносини у договорі;
- визначення поняття норми для зменшення конфлікту.

Поняття інтерпретація не часто використовується у пострадянських країнах. В наукових дослідженнях використовується поняття тлумачення, який використовується у теорії держави і права. У нашій державі відоме поняття доктринальне право, маючи на увазі позиції вчених з приводу розуміння закону.

Список використаних джерел:

1. Гайдулін О.О. Філософія права. Європейські парадигми праворозуміння: підруч. для вищ. військ. навч. закл. Київ: НУОУ імені Івана Черняхівського, 2019. 436 с.
2. Майданик Р.А. Цивільне право: загальна частина. Т. 1. Вступ у цивільне право. Київ: Алерта, 2012. 472 с.
3. Гайдулін О.О. Інститут інтерпретації (ius interpretatio = law of interpretation): методологічні засади цивілістичної теорії: монографія: у 2 т. Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2020. Т. 1. 453 с.; Т. 2. 544 с.
4. Харитонов Є. О., Старцев О. В. Цивільне право України: Підручник. Вид. 2, перероб. і доп. Київ: Істина, 2007. 816 с.
5. Смітс Я. М. Європейське приватне право як змішана правова система. *Європейське право*. 2012. № 2–4. С. 215–225.

Яворська В. Г.

*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Світій Р. В.

*студент другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВИ УКРАЇНА ЯК УЧАСНИКА ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Вивчення норм цивільного права правильно починати з проведення аналізу норм римського права. Норми цивільного права використовуються при визначенні прав і обов'язків суб'єктів права, у зв'язку з цим актуальним називають позиції римських юристів.

У стародавньому Римі правами наділяли вільних людей, які мали свободу, громадянство. Сімейний статус, а об'єктом права називали рабів [1, с. 64].

Суб'єктами права називали фізичних осіб, відповідно римське право не містило поняття юридична особа, проте права мала казна, муніципії, союзи осіб визначеної професії, союз нижчих державних службовців, благодійні утворення. В такому випадку при не визначеності загальної назви, права в названих юридичних осіб наявні. При наявності цивільних прав у державних осіб відмічалися певні привілеї, зокрема державне майно не переходило у власність приватних осіб при давнині володіння, зобов'язальні вимоги держави задовольнялися здебільшого перед вимогами інших кредиторів [2, с. 92].

Муніципалітети наділялися правом самоврядування та майнової самостійності, а саме мати відносини на основі норм цивільного права [1, с. 80].

Прямо не вказані права держави, але наявні цивільні права у діяльності муніципалітетів.

Норми римського права пізніше використані у цивільному праві держав Європи, в Кодексі Наполеона прослідковується відсутність визначення цивільних прав держави, але брати участь в цивільних відносинах можуть всі особи, крім таких, які визнані недієздатними [3, с. 377]. Права за вказаним документом визначені у державної казни, наприклад права кредитора в цивільному зобов'язанні, крім раніше набутих третіми особами прав [3, с. 590]. Держава виступала не су'єктом цивільного права, а регулятором вказаних відносин. В теперішній період у німецькому праві держава бере участь в цивільних відносинах. У цьому випадку державу представляють юридичні особи. В держави наявна цивільна відповідальність і права.

В цивільному праві Нідерландів держава відноситься до юридичних осіб публічного права [4]. У цивільному праві Чехії держава наділена правом брати участь у цивільних правовідносинах [5].

У нашій державі цивільні правовідносини виникали за участю поняття казна, яка вступала у майнові відносини [6, с. 409]. Звід Законів Цивільних Російської Імперії 1832 року визначає казенне майно, що не мало відношення до приватних осіб та колективу, а також відомству чи установам [7].

До 1917 року казна мала певні привілеї або використовувала державний примус [8, с. 10]. За казною визнавались цивільні права та обов'язки. З 1918 р. держава наділялась правами відносно спадкування і обов'язків з приводу непрацездатних спадкоємців [9, с. 245].

Після прийняття в 1963 році Цивільного кодексу Української РСР не вказується поняття казна, а визначені відносини держави, кооперативів, громадських організацій, громадян [10]. Держава брала участь у цивільних правовідносинах відповідно до планів та цільових призначень [10].

В радянський період найбільше значення в правовому регулюванні надавалось законодавству, з такої причини договірні відносини не мали вказаного значення [11, с. 38].

В цивільному праві України держава наділяється правами в цивільних правовідносинах. В статті 2 ЦК України визначено, що учасниками цивільних відносин є фізичні особи та юридичні особи [12]. Відповідно до частини 2 статті вказано, що учасниками цивільних правовідносин виступає: «держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, іноземні держави та інші суб'єкти публічного права. При цьому держава діє у цивільних відносинах на рівних правах з іншими учасниками цих відносин (ч. 1 ст. 167 ЦК України)» [12].

Цивільний кодекс використовує поняття держава (статті 170, 173, 174, 176, 368, 374 ЦК України) і держава Україна (у статтях 2 і 720 ЦК України).

Права держави відрізняються від прав інших учасників цивільних правовідносин, що пояснюється політичною належністю, владними повноваженнями.

Список використаних джерел:

1. Подопригора А. А. Основы римского гражданского права. Киев-Хмельницкий: Киевский университет им. Т. Шевченко. Одесский открытый университет, Хмельницкий филиал, 1993. 283 с.
2. Трофанчук Г. І. Римське приватне право: Навчальний посібник. Київ: «Атіка», 2006. 248 с.
3. Гражданский кодекс Франции (Кодекс Наполеона). Пер. с франц. В. Захватаев. Предисловие: А. Довгерт, В. Захватаев. Приложения 1-4: В. Захватаев. Отв. ред. А. Довгерт. Киев: Истина, 2006. 1008 с.
4. Civil Code of Netherlands 1992. URL: http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=91671&p_country=NLD&p_classification=01.03
5. Civil Code of the Czech Republic. 2012. URL: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Civil-Code.pdf>
6. Гринько С. Д. Деліктні зобов'язання римського приватного права: поняття, система, рецепція: монографія. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2012. 724 с.

7. Кодифікація цивільного законодавства на українських землях: у 2 т. Уклад. Ю. В. Білоусов, І. Р. Калаур, С. Д. Гринько та ін.; за ред. Р. О. Стефанчука та М. О. Стефанчука. Київ: Правова єдність, 2009. Т. 2. С. 9-238.
8. Ямковий В. І. Казна як суб'єкт цивільних правовідносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2007. 20 с.
9. Цивільне право України: підручник. У трьох книгах. Книга перша. За ред. Є. О. Харитонова, А. І. Дрішлюка. Одеса: «Юридична література», 2005. 525 с.
10. Цивільний кодекс Української РСР від 18.07.1963. № 1540-VI.
11. Сібільов М. М. Цивільно-правовий договір як регулятор суспільних відносин. *Право України*. 2014. № 2. С. 34-44.
12. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.

Яворська В. Г.

*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Ульянов С. В.

*студент другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ПОЄДНАННЯ ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

В Конституції України наша держава визначена правовою, що зобов'язує до певних вимог правову систему, яка повинна відповідати сучасним тенденціям та потребам.

Загалом потрібно сформуванню нову цивільно-правову політику, в якій визначальним суб'єктом виступає держава, що бере участь у цивільних відносинах.

В закордонних країнах популярності набуває підхід права на соціальні та правові права кожного громадянина. Права людини впливають на соціальну політику держави, яка відповідає перед людиною за свою діяльність.

Постає закономірне питання про співвідношення публічних і приватних норм у різних галузях права. У публікаціях вчених згадується вказане питання, зокрема дослідження проводили В. І. Борисова, М. І. Брагінський, С. М. Братусь, Є. В. Вавілін, І. В. Венедіктова, О. В. Дзера, Ю. М. Дзера, Б. М. Дронів, М. М. Коршунов, Н. С. Кузнєцов, І. М. Кучеренко, А. В. Лавренюк, Р. А. Майданик, О. В. Малько, Р. О. Стефанчук, Є. О. Суханов та інші вчені.

Потреба визначення публічних та приватних інтересів у праві заохочує вчених починати дослідження різних аспектів цієї проблеми та її вирішення.

Можна відмітити процес зближення приватних та публічних інтересів у праві. Правильно відмічає А. Є. Кубко, що: «сучасне цивільне право України спрямоване на пріоритетну реалізацію приватних інтересів і на обмеження державно-владного впливу на суб'єктів цивільних відносин. Саме тому реалізація публічних інтересів у цивільному праві України має особливості з позиції характеру засобів їх реалізації. Вони мають враховувати, крім характеру публічних інтересів, специфіку і соціальну значимість цивільного права, його правову і суспільну цінність. Це особливо актуально в сучасних умовах, оскільки упродовж тривалого часу держава традиційно здійснювала практично необмежене втручання в сферу цивільних прав і приватних інтересів особи. Водночас необхідність реалізації публічних інтересів зумовлює застосування певних заходів державного впливу в цивільних відносинах» [1, с. 8]. Вчений пояснює закономірність приватних та публічних інтересів у цивільному праві. Навіть при перевазі приватних інтересів, публічні інтереси мають значний вплив, адже вони можуть втручатися в приватні інтереси. Таким чином відбувається вплив держави на приватні відносини.

Потрібно визначити межі втручання держави у вигляді публічних інтересів у приватні інтереси в цивільному праві.

Певні відносини в історії правового регулювання переходять в різні періоди у приватне право або публічне право. В римському праві приватний характер мали навіть заподіяння тілесних ушкоджень чи крадіжка, проте пізніше вони перейшли у сферу публічного права, адже злочини врегульовувались нормами кримінального права.

Приватні інтереси мають правове регулювання, при якому держава утримується від втручання в такі відносини. Пояснюється утримання зменшенням ефективності та зацікавленості приватних осіб у випадку вступу держави у правове регулювання вказаних відносин.

Проте, в цивільному праві повинен бути вплив держави і публічний прояв відносин. Про значення участі держави в цивільному праві відмічали вчені ще у 1917 р. та вказували, що: «спроба здійснення повного приватноправового регулювання, що виключає державне втручання, разом зі звільненням величезної індивідуальної енергії, призводить до внесення у відповідну галузь суспільного життя відомого елемента випадковості і невизначеності, розширення прірви між багатими і бідними, капіталістами і робітниками. Останні виявляються жорстко залежними від перших і внаслідок цього, хоча є юридично вільними і рівними, стають економічно невольними і нерівними». З цього зрозуміло, що навіть у галузях права, які визнаються приватно-правовими наявні публічні елементи у приватні елементи для визначення межі впливу та забезпечення визначеності приватних відносин.

Повністю переважання публічних або приватних інтересів не доцільне з позиції втілення крайності у правовому регулюванні.

Після здобуття нашою державою незалежності впроваджуються приватно-правові норми регулювання економіки, держава перекладає втручання на приватних осіб, що також не приводить економіку до зростання. Держава повинна здійснювати правове регулювання в певних сферах економічних відносин.

Прикладом недостатнього правового регулювання можна назвати банківську, інвестиційну, зовнішньоекономічну сфери діяльності. Відсутність належного впливу держави призводить до вилучення і розкрадання коштів та втрат державного бюджету.

Приватне та публічне право мають багато спільних ознак, які їх пов'язують. Наявні ситуації, при яких важко визначити належність галузі права до публічного чи приватного через наявність елементів публічного та приватного права одночасно. В приватних галузях права відмічають

публічні елементи, якщо щодо участі держави, територіальних громад у приватних відносинах.

О. В. Наден про перевагу методів правового регулювання вказує наступним чином: «єдиним можливим методом кримінально-правового регулювання суспільних відносин є імперативний метод, який, зокрема, повністю охоплює собою тенденції сучасного кримінального права до розширення кримінально-правового значення різного роду угод та компромісів у кримінальному праві» [2, с. 6]. Зараз у всіх галузях права прослідковується тенденція поєднання імперативного та диспозитивного методів правового регулювання. Вказаний факт пояснює вплив норм приватного права на галузі права з переважним імперативним правовим регулюванням. Навіть в нормах кримінального права можна віднайти метод заохочення, наприклад при звільненні від кримінальної відповідальності за визначених в конкретних статтях кримінального кодексу вимог. У такому випадку спостерігаємо крім імперативного методу інші методи, які властиві приватному праву.

В галузях права прослідковується наявність поєднання методів правового регулювання, навіть при відносній самостійності вказаних методів. У публічних галузях відмічаємо наявність методу заохочення та диспозитивних методів, у приватних галузях права – наявність імперативного методу при визначенні прав держави або територіальних громад. В науці цивільного права не завжди поділяється позиція про наявність імперативного методу в нормах цивільного права.

Держава і територіальні громади мають право брати участь в приватних відносинах, проте здійснення вказаного права на практиці викликає багато запитань. Практика закордонних країн також не відрізняється точністю з вказаного питання [3].

Приватні та публічні інтереси повинні досягнути певного балансу, за що відповідає держава через здійснення правового регулювання питань

цивільного права. При цьому інші учасники приватних відносин мають брати участь у здійсненні своїх прав.

Список використаних джерел:

1. Кубко А. Є. Реалізація публічних інтересів у цивільному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2012. 18 с.
2. Наден О. В. Теоретичні основи кримінально-правового регулювання суспільних відносин в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.08. Харків, 2013. 40 с.
3. Дзера Ю. М. Держава як учасник цивільних правовідносин: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Київ, 2011. 223 с.

Яворська В. Г.

*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Холодзьон М. Б.

*студент другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ПОНЯТТЯ НАГЛЯДУ І КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

В Конституції України передбачені права людини, зокрема право на працю [1, с. 43]. За допомогою праці можна визначити здібності та нахили людини [2, с. 101]. У зв'язку з цим важко переоцінити значення права на працю в життя людини. Забезпечити право на працю компетенція державних та недержавних органів, громадських об'єднань.

Правильно забезпечити право на працю можна тільки при дотримання нагляду і контролю за нормами законодавства про працю.

В трудовому законодавстві відбуваються реформи. При наявності багатьох позитивних властивостей, вказані реформи мають також негативні характеристики, зокрема неповна зайнятість, зміни в організації підприємств, які мають наслідком звільнення працівників, велика частина безробітних, зменшення працівників за наймом. При високій конкуренції та зменшенні пропозиції для праці виникають часті випадки порушення норм законодавства про працю [3, с. 472].

В останні роки зберігаються негативні властивості у практиці застосування трудового законодавства. Наприклад, звільнення працівників, постійні затримки виплати заробітної плати, відпустки без оплати за власний рахунок працівника. Всі названі причини пояснюють значення нагляду і контролю за дотриманням трудового законодавства.

Г. І. Чанишева та Н. І. Болотіна називають причини порушень трудового законодавства на практиці: «відсутність ефективних економічних, адміністративних та кримінально-правових механізмів, які б примушували роботодавців до безумовного їх виконання; недобросовісний відомчий та регіональний контроль за дотриманням законодавства про працю і оплату праці галузевих міністерств, відомств, органів місцевої виконавчої влади; відсутність ефективних юридичних та організаційних процедур забезпечення реального й відповідного представництва інтересів держави в акціонерних організаціях, де є частина державної власності; недієздатність комісій по трудових спорах; низький рівень правових знань та безвідповідальність керівників організацій, посадових осіб і персоналу щодо дотримання трудового законодавства» [4, с. 365-366]. З всіма причинами порушень трудового законодавства можна повністю погодитись, адже в нашій країні протягом довгого періоду часу наявні економічні, соціальні та політичні недоліки, у зв'язку з якими виникають вказані причини.

Наявність економічних причин пояснюється низькими показниками розвитку економіки, які на даний період часу не достатні для забезпечення прав працівників. Звернути стягнення з роботодавця важко з причини не завжди відкритого характеру трудових відносин працівника та роботодавця, наявність великої частини тіньової економіки.

Проблеми нагляду і контролю за дотриманням норм трудового законодавства виникають з організаційних причин та недотримання представництва держави в підприємствах з державною формою власності.

Правові знання громадян не дозволяють забезпечити належний захист їх інтересів на практиці.

Правильно вказує О. М. Курінний потребу в ефективності правових відносин.

В Україні ринкова економіка потребує зменшення впливу держави, проте у випадку трудових відносин питання нагляду і контролю за трудовим законодавством потребують особливої уваги, адже стають предметом частих зловживань.

Держава передбачає органи державного та громадського нагляду і контролю за дотриманням трудового законодавства.

На думку вчених наявні два важливих завдання нагляду і контролю, а саме відповідні умови праці для працівників та захист прав працівників.

В. І. Семенов правильно називає нагляд і контроль за дотриманням трудового законодавства складовою частиною процесу виробництва, що забезпечують охорону праці [5, с. 5].

Загальною метою нагляду і контролю виступає перевірка дотримання норм права, використання при необхідності впливу для усунення порушення прав найманих працівників і приведення об'єкту до стану, який відповідає вказаним у законодавстві вимогам.

Нагляд і контроль повинні відповідати вимогам, які встановлені у законі. Збільшення нагляду і контролю за відсутності достатніх причин призводить до зловживань перевіряючих органів та втрати прав органів державної влади, порушення прав працівників, а зменшення може призвести до недотримання інтересів держави і працівників.

Найбільше питання нагляду і контролю досліджувалось в науці адміністративного права.

Процес правового регулювання нагляду і контролю за нормами законодавства про працю за допомогою норм адміністративного права пояснює І. М. Якушев, який вказує, що: «правовідносини з нагляду та контролю за дотриманням законодавства про працю є адміністративно-правовими і виступають як зовнішні щодо трудових та тісно пов'язаних із ними відносин» [3, с. 474]. Можна пояснити наявність двох видів норм просто, адже норми трудового права визначають трудові відносини, норми

оплати праці, забезпечення вимог охорони праці. За допомогою норм адміністративного права здійснюється нагляд і контроль, визначаються права та обов'язки державних органів в названій діяльності.

Відносно громадських об'єднань зрозуміло, що їхня діяльність більше пов'язана з нормами трудового законодавства.

З метою правильного дослідження питання нагляду та контролю потрібно визначити значення вказаних понять.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Z960254K?an=1>

2. Процевський О. Новий зміст права на працю – основа реформування трудового законодавства України. *Право України*. 1999. №6. С.101–105.

3. Трудове право України: Академічний курс: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл./ П. Д. Пилипенко, В. Я. Буряк, З. Я.Козак та ін.; За ред. П. Д. Пилипенка. Київ: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. 536 с.

4. Чанишева Г. И., Болотіна Н. Б. Трудовое право Украины. Харків: Одиссей, 1999. 480с.

5. Галич Р. В. Державний нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю: організаційно-правовий аспект. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. № 25. 2018. С. 403– 409.

Яворська В. Г.

*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Яциняк С. Є.

*студент другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ПОНЯТТЯ ДОКАЗУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Процес доказування захисником відмічається великим впливом на досудове розслідування. З вказаної причини поняття доказування вивчається в науці кримінального процесу протягом декількох століть. Визначень доказування в науці значна кількість, тому потрібно виділити основні підходи до цього поняття.

В. В. Вапнярчук досліджував поняття доказування відповідно до груп змісту цієї діяльності, які виділяли науковці [1, с. 11-37]. Перший підхід передбачає зміст доказування в пізнавальній діяльності, що містить визначені особливості. Пізнавальна діяльність може проявлятися у логічному чи раціональному напрямку.

Доказуванням можна називати передбачений нормами права порядок збирання, дослідження й оцінювання доказів у кримінальних справах для встановлення об'єктивної істини, що визначає дійсність та не залежить від суб'єкта доказування. Вчений вказує на складових процесу доказування та визначає основну мету доказування в кримінальному процесі.

Наголос на кримінальний зміст доказування видно у публікаціях В. Т. Нора, який вказує, що доказуванням потрібно називати пізнавальну діяльність людей, яка відрізняється своїми особливостями та полягає у збиранні, закріпленні, перевірці та оцінці фактичних даних, які необхідні для встановлення істини у кримінальній справі [2, с. 73-75].

М. М. Михеєнко в свою чергу визначив процес доказування не тільки відносно доказів, а також відносно їх джерел, що використовуються з метою висунення певних тез і обґрунтування [3, с. 6-9; 4, с. 115-117]. Виділення джерел доказів звичайно має значення для процесу доказування в кримінальному процесі.

М. Є. Шумило вбачає у доказуванні не тільки визначену в кримінальному процесі процедуру, а також використання норм знань мови, права і психології в процесі доказування [5, с. 118]. З вдосконаленням науки і кримінального процесу можна відмітити значення правильного формулювання норм закону, кваліфікації і психологічних аспектів у процесі доказування. Навіть при постійних наукових дослідженнях з цієї тематики залишаються питання використання знань з філології, права і психології в доказуванні.

Певні з наведених понять доказування в кримінальному процесі не відповідають теперішнім вимогам, адже чинне законодавство наділяє правом брати участь в доказуванні не тільки сторону обвинувачення, а також захисту.

Список використаних джерел:

1. Вапнярчук В. В. Теорія і практика кримінального процесуального доказування: монографія. Харків : Юрайт, 2017. 408 с.
2. Нор В. Т. Проблеми теорії і практики судових доказів. Львів : Вищ. шк., 1978. 112 с.
3. Михеєнко М. М. Доказывание в советском уголовном судопроизводстве : монографія. Киев : Вищ. шк., 1984. 131 с.
4. Михеєнко М. М. Кримінальний процес України : підручник. Київ : Либідь, 1999. 536 с.
5. Шумило М. Є. Реабілітація в кримінальному процесі України : монографія. Харків : Арсіс, ЛТД, 2001. 320 с.

Яворська В. Г.

*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри права
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

Яців Ю. І.

*студент другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»
Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Вивчення динаміки кримінального права потрібно починати з загальних властивостей, а пізніше переходити до структури кримінального права.

Для визначення поняття динаміки права потрібно спочатку визначити зміст цього поняття.

Питання розвитку цікавили вчених з періоду давніх часів, зокрема в період античності, відродження, Нового часу [1, с. 12-15].

Поняття динаміка означає розділ фізики, що досліджує закони механічного руху тіл та причини, які викликають вказаний рух [2]; стан руху, хід розвитку, зміни чого-небудь [3]; самий рух, дію, розвиток. У наведених визначеннях поняття динаміки видно зв'язок з рухом, розвитком, дією [4, с. 150-155].

Поняття розвиток достатньо загальне, з таких причин його використовують у філософії, праві, законодавстві. Наприклад, часто використовують вказане поняття у міжнародних документах [5; 6], законодавстві певних держав.

Розвиток визначається з позиції запланованого руху, перетворення, зміна, що передбачає досягнення певного результату.

Для права розвиток передбачає не сталість, а наявність змін, динаміку процесу створення правових норм.

Н. А. Савінова проаналізувала поняття розвиток відносно наявності злочинності та вказала, що в такому розумінні видно позитивну динаміку. З метою вказаної динаміки скеровуються заходи держав [7, с. 162]. Вчена визначає розвиток та динаміку, як однакові поняття.

Визначити динаміку права можна, як поєднання компонентів, що діють в умовах нестабільного середовища [8, с. 144-149]. Розвиток входить до поняття динаміки, адже означає рух.

В. О. Туляков та М. А. Тулякова проаналізували динаміку кримінального права та визначили, що: «...стрибкоподібні зміни у кримінальній політиці і кримінально-правовій ідеології є неприпустимими, особливо у кримінальному праві, яке через свій примусовий характер і каральну сутність зобов'язано бути найстабільнішою галуззю, яка не сприймає різких змін і стрибкоподібних вирішень питань, пов'язаних з криміналізацією і декриміналізацією діянь, а в цілому – зі стабільною політикою у царині кримінально-правової протидії злочинності» [9, с. 488]. З такою позицією можна погодитись, проте не у всіх випадках. Зокрема, з постійним вдосконаленням злочинності, кримінальний закон просто зобов'язаний швидко та повною мірою реагувати і змінюватися, адже в протилежному випадку злочинність буде зростати, вплинути на неї стане важче. Питання декриміналізації діянь не часто повстають перед законодавством, переважно у випадках суспільної потреби та обґрунтованості таких змін у законодавстві.

В. Я. Тацій підкреслював наявність динаміки кримінального закону, як здатності до оновлення, розвитку і вчасної реакції на небезпеку для суспільства [10, с. 8]. Проте, вчений відмічав значення стабільності кримінального закону, зокрема приписів і норм кримінального права [10, с. 7]. В такому випадку динаміка кримінального права повинна бути обґрунтованою, викликаною суспільною необхідністю, потребами правового регулювання. Звичайно, у випадку потреби вносяться зміни і

закон, проте варто проаналізувати можливі перспективи та недоліки внесення змін. Вносити зміни до кримінального закону без нагальної необхідності буде мати наслідком негативну динаміку кримінального закону.

Список використаних джерел:

1. Злотина М. Л. Развитие как мировоззренческая проблема. Київ: Вища школа, 1974. 30 с.
2. Фізика : веб-сайт. URL: <https://sites.google.com/>
3. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980). URL: <http://sum.in.ua/s/dynamika>
4. Балобанова Д. О. Співвідношення понять «динаміка» та «розвиток» в контексті дослідження динаміки кримінального права. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки»*. Т. 26 (65). № 2-1. Симферополь, 2013. С. 150-155.
5. Декларация о праве на развитие, принята резолюцией 41/128 Генеральной Ассамблеи ООН от 4 декабря 1986 года. URL: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/akti-pravovi-mijnarodni/rezolyutsiya-128-generalnoy-assamblei-oon-1986-23119.html>
6. Декларация тысячелетия ООН, утвержденная резолюцией 55/2 Генеральной ассамблеи ООН от 8 сентября 2000 г. № 995_621. URL: : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_621
7. Савінова Н. А. Кримінально-правова політика забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2013. 509 с.
8. Балобанова Д. О. Загальнофілософська категорія «розвиток» у характеристиці сучасного кримінального права. *Право і суспільство*. 2014. № 1. С. 144-149.
9. Туляков В. О., Тулякова М. А. Динаміка кримінального права: основні закономірності. *Актуальні проблеми держави і права*. 2005. Вип. 25. С. 488-491.
10. Тацій В. Я. Стабільність і динамізм кримінального законодавства України як запорука його якості та ефективності. *Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 11-12 жовтня 2012 р. Харків, 2012. С. 6-13.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ	
Магас Н. В., Федішин Г. В. ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ.....	4
Оліховська М. В., Дяковська О. Є., Москаль З. В. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В МЕДИЧНІЙ ГАЛУЗІ.....	7
Оліховський В. Я., Магурчак О.Т., Марцинюк Ю. В. РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	18
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ	
Граб М. І., Горейда Ю. С. ТЕРОРИЗМ У СИСТЕМІ КРИМІНАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА.....	24
Граб М. І., Деобальд О. Р. ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА.....	30
Граб М. І., Плисюк Я. А. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УЧАСТІ АДВОКАТА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	36
Граб М. І., Попович Р. О. ОСОБЛИВОСТІ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ І ПОКАРАННЯ ЗА ДЕРЖАВНУ ЗРАДУ.....	44
Лепех Ю. С., Ігнат Т. І. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА ТА ІНШИХ ПРОТИПРАВНИХ ДІЙ ЩОДО ДІТЕЙ.....	49

Лепех Ю. С., Маковійчук Д. І. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ВІД НАСИЛЬСТВА.....	56
Лепех Ю. С., Сікора Я. О. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ПРЕВЕНТИВНИХ ЗАХОДІВ У СФЕРІ ВЧИНЕННЯ НАСИЛЬСТВА НАД ДІТЬМИ.....	63
Марусяк Л. О., Гук С. Р. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ПРАВ ЛЮДИНИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ.....	68
Марусяк Л. О., Лоза М. Р. ФЕНОМЕН КОРУПЦІЇ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ.....	74
Марусяк Л. О., Малюга М. В. ЕТИКО-МОРАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ АДВОКАТА.....	78
Марусяк Л. О., Шегда М. М. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕДІАТИВНИХ ПРОЦЕДУР.....	84
Пришляк Г. Я., Джура В. В. КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ ТА ЇЇ ЗАХИСТ.....	88
Пришляк Г. Я., Дзюдзь В. В. ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПОНЯТТЯ, ВИДИ, ОЗНАКИ, ФУНКЦІЇ.....	92
Пришляк Г. Я., Задорожнюк П. С. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ТА ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....	97
Пришляк Г. Я., Какашвілі І. І. СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА.....	101
Пришляк Г. Я., Ібрагімлі Нармін Сабухі кизи ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ ПОСТАВКИ.....	105

Пришляк Г. Я., Приймак А. О. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ ПОГЛЯД НА СТВОРЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ ЗАКОНІВ У СИСТЕМІ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....	109
Пришляк Г. Я., Штефанюк П. П. РОЗУМІННЯ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ ЩОДО НАЛЕЖНОГО ЗДІЙСНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ.....	113
Пришляк Г. Я., Юзвак Р. Р. ПУБЛІЧНА ВЛАДА ТА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ.....	117
Флис І. М. ВІДБУДОВА УКРАЇНИ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВІЙНИ.....	121
Яворська В. Г., Васишин С. В. ІСТОРІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО, ВЧИНЕНЕ З ОСОБЛИВОЮ ЖОРСТОКІСТЮ.....	128
Яворська В. Г., Голінчак Р. В. ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ВЧЕННЯ ПРО ФУНКЦІЇ ПРОКУРАТУРИ.....	133
Яворська В. Г., Карпук В. А. ВИВЧЕННЯ ДОКАЗУВАННЯ В НАУЦІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА.....	136
Яворська В. Г., Коцур Н. О. ПРАВОВІ НОРМИ І ПРОЦЕС У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ.....	141
Яворська В. Г., Намачинська А. Р. ВИВЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ НА ПЕВНИЙ СТРОК.....	143
Яворська В. Г., Пилипак А. М. ПОНЯТТЯ ТЛУМАЧЕННЯ В КОНТРАКТНОМУ ТА ДОГОВІРНОМУ ПРАВІ.....	149
Яворська В. Г., Світий Р. В. ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВИ УКРАЇНА ЯК УЧАСНИКА ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН.....	152
Яворська В. Г., Ульянов С. В. ПОЄДНАННЯ ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ.....	156

Яворська В. Г., Холодзьон М. Б. ПОНЯТТЯ НАГЛЯДУ І КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	161
Яворська В. Г., Яциняк С. Є. ПОНЯТТЯ ДОКАЗУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....	165
Яворська В. Г., Яців Ю. І. ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА.....	167

Львівський інститут Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» є відокремленим структурним підрозділом Міжрегіональної Академії управління персоналом.

Рівень якісного науково-педагогічного складу, постійний розвиток навчально-методичного забезпечення, матеріально-технічна база закріпили за Інститутом провідне місце серед вищих навчальних закладів Львівщини.

У тематиці наукових досліджень Інституту особливе місце посідає пошук нових знань у розв'язанні проблем побудови систем управління людськими ресурсами на різних рівнях.

Сучасний розвиток Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП» зорієнтований на підготовку не тільки професійних, а й насамперед всебічно розвинених, мобільних фахівців, здатних працювати в умовах постійних змін. Важливе значення тут має залучення студентів до спільних з викладачами наукових досліджень. Їх результати подаються та обговорюються на науково-практичних конференціях.

Випускники Львівського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП» отримують диплом державного зразка відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня та диплом, оформлений згідно міжнародних норм, що дає можливість продовжувати навчання та працювати за кордоном.

Львівський інститут
Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»
79058, м. Львів, вул. Гетьмана Мазепа, 29
тел. (0322) 24-91-23, 94-00-81, тел./факс (0322) 94-00-81
web-site: li-maup.edu.lviv.ua

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**«ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ – 2022.
АНТИКОРУПЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ»**

Матеріали доповідей та статей
Наукового семінару до дня спеціаліста-правника
(м. Львів, 10 жовтня 2022 року)

Матеріали видруковані в авторській редакції

Голова організаційного комітету
В. Г. Яворська

Упорядники: *В. Г. Яворська, Т. О. Попович*

Підписано до друку 03.11.2022 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Тираж 100 прим. Зам. 32

Надруковано у Львівському інституті
ПрАТ «ВНЗ «МАУП»
79058, м. Львів, вул. Гетьмана Мазепи, 29
www.li-maup.edu.lviv.ua